

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤ. ΕΛΛΑΔΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«ΑΝΑΒΑΛΛΟΜΕΝΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ
ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ ΚΕΡΔΩΝ»**

ΠΑΛΛΗ ΣΟΦΙΑ

ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ ΜΑΡΙΑ -ΕΛΕΝΗ

ΕΠΟΠΤΕΥΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΠΕΠΠΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 2019

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

Οι διαπιστώσεις, τα αποτελέσματα, τα συμπεράσματα και οι πιθανές προτάσεις της παρούσας Πτυχιακής Εργασίας, εκτός των αναφορών που σημαίνονται ως λήμματα, αποτελούν προσωπικές θεωρητικές ή εμπειρικές διαπιστώσεις του φοιτητή/φοιτήτριας ή της ομάδας των φοιτητών που την επιμελήθηκαν και δεν απηχούν κατ' ανάγκη τη γνώμη του εισηγητή εκπαιδευτικού, ή του Εκπαιδευτικού Προσωπικού του Τμήματος Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής ή του Α.Τ.Ε.Ι. Δυτ. Ελλάδας

ΠΡΟΛΟΓΟΣ- ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία βασίζει την δημιουργία της σε δυο βασικούς παράγοντες: ο πρώτος, αποτελεί το μεγάλο ενδιαφέρον που σημειώνεται στον λογιστικό / οικονομικό κλάδο, τα τελευταία χρόνια, για περιπτώσεις / θέματα που σχετίζονται με την αναβαλλόμενη φορολογία και ο δεύτερος, συνίσταται στην αναζήτηση νέων δεδομένων / στοιχείων, για την εμβάθυνση του συγκεκριμένου θέματος.

Σύμφωνα με την διεθνή αλλά και ελληνική βιβλιογραφία η έννοια της τρέχουσας και αναβαλλόμενης φορολογίας είναι η σημαντικότερη που εισήλθε με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα. Στην λογιστική επιστήμη, κατά την παρούσα λογιστική χρήση ένας οικονομικός οργανισμός καλείται να καταβάλλει στις φορολογικές αρχές τον τρέχοντα φόρο. Ο αναβαλλόμενος φόρος χωρίζεται σε: «αναβαλλόμενες φορολογικές υποχρεώσεις»¹, και σε «αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις»².

Με βάση τις παραπάνω σημειώσεις, δημιουργείται η έννοια των οριστικών και προσωρινών λογιστικών διαφορών οι οποίες προκύπτουν από τη συνήθη διαδικασία υπολογισμού του φορολογητέου αποτελέσματος. Στο τέλος της χρήσης κάθε οικονομικός οργανισμός μέσω της κατάστασης αποτελεσμάτων χρήσης καταλήγει στα κέρδη ή τις ζημίες προ φόρων και πράττει τις ανάλογες προσαρμογές που είναι απαραίτητες, -βάσει φορολογικής νομοθεσίας- ώστε να υπολογιστεί το φορολογητέο αποτέλεσμα (κέρδος ή ζημία) επί του οποίου ουσιαστικά θα υπολογιστεί ο φόρος τον οποίο οφείλει να καταβάλλει ο οικονομικός οργανισμός στις φορολογικές αρχές.

Η παρούσα πτυχιακή εργασία πραγματεύεται την «Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών» και συγγράφηκε στα πλαίσια του πτυχιακού προγράμματος του Τμήματος Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής της Σχολής Διοίκησης & Οικονομίας του Α.Τ.Ε.Ι. Δυτ. Ελλάδας.

Ήρθε η στιγμή να ευχαριστήσουμε από καρδιάς τον καθηγητή μας και εισηγητή του θέματος, κο Πέππα Γεώργιο για την αμέριστη συμπαράσταση και πολύτιμη επιστημονική βοήθεια που μας παρείχε. Τους καθηγητές του τμήματός μας για τις σημαντικές γνώσεις που μας τροφοδότησαν στα χρόνια των σπουδών μας.

---

¹Τις οποίες καλείται η επιχείρηση να καταβάλλει στις φορολογικές αρχές.

²Οι οποίες αφορούν επιστροφές φόρων οι οποίες αναμένονται τα επόμενα έτη.

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

Τέλος, ευχαριστούμε τους γονείς μας, ακούραστοι συμπαραστάτες και στυλοβάτες όλων όσων καταφέραμε.

Πάλλη Σοφία

Φωτοπούλου Μαρία -Ελένη

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το θέμα της πτυχιακής εργασίας είναι η: «Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών». Στο 1^ο κεφάλαιο οι: «Εισαγωγικές έννοιες» παρουσιάζονται γενικά στοιχεία για την φορολογία, η ιστορική αναδρομή του θέματος, τα χαρακτηριστικά των φόρων. Εν συνεχεία στο 2^ο κεφάλαιο η: «Φορολογία νομικών προσώπων» αναλύονται γενικά στοιχεία για την φορολογία, η φορολογία στην ΕΕ, η φορολογία εισοδήματος νομικών προσώπων, το πλαίσιο κατά της φοροαποφυγής στην Ελλάδα, οι ενδοομιλικές συναλλαγές νομικών προσώπων, και η φορολογία νομικών προσώπων. Στο 3^ο κεφάλαιο το: «Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 12» στοιχειοθετούνται γενικά στοιχεία για τα ΔΛΠ, τα ΔΛΠ στην Ελλάδα, οι βασικές αρχές & πεδίο εφαρμογής του ΔΛΠ 12, οι βασικές έννοιες αναβαλλόμενης φορολογίας, η λογιστική διερεύνηση αναβαλλόμενης φορολογίας, και διάφορα ζητήματα αναγνώρισης αναβαλλόμενης φορολογίας. Στο 4^ο κεφάλαιο η: «Χρήση της αναβαλλόμενης φορολογίας για την χειραγώγηση κερδών» προτάσσεται η αναγνώριση αναβαλλόμενης φορολογίας, οι ειδικές περιπτώσεις αναγνώρισης αναβαλλόμενης φορολογίας, και η βιβλιογραφική επισκόπηση. Στο 5^ο κεφάλαιο οι: «Τρόποι χειραγώγησης κερδών» προεκβάλλονται γενικά στοιχεία για την φορολογία, η χειραγώγηση κερδών, οι τρόποι χειραγώγησης κερδών, και τα κίνητρα χειραγώγησης λογιστικών κερδών. Στο 6^ο κεφάλαιο η: «Μελέτη περιπτώσεων χρήσης της αναβαλλόμενης φορολογίας για την χειραγώγηση κερδών» διατυπώνονται η χειραγώγηση λογιστικών κερδών με την χρήση αναβαλλόμενης φορολογίας στον ελληνικό χώρο αλλά και στον διεθνή χώρο. Τέλος στο 7^ο κεφάλαιο τα: «Συμπεράσματα», στοιχειοθετούνται τα αποτελέσματα της πτυχιακής εργασίας για την διεργασία της Αναβαλλόμενης Φορολογίας και της Χειραγώγησης Κερδών σε Οικονομικούς Οργανισμούς.

Λέξεις Κλειδιά: Αναβαλλόμενη Φορολογία, Χειραγώγηση Κερδών, Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 12, Οικονομικό σκάνδαλο.

ABSTRACT

The subject of the dissertation is: «Deferred Taxation and Profit Handling». In Chapter 1, «Introductory concepts» presents general data on taxation, the historical overview of the subject, the characteristics of taxes. Subsequently, in Chapter 2, «Taxation of legal entities», general data are analyzed on taxation, taxation in the EU, corporate income tax, anti-tax evasion in Greece, intra-group transactions of legal persons and taxation of legal persons. In Chapter 3, «International Accounting Standard 12» contains general data on IAS, IAS in Greece, the basic principles and scope of IAS 12, the basic concepts of deferred taxation, the accounting for deferred tax accounting, and various issues of deferred taxation. In Chapter 4, «Use of Deferred Tax for Profit Handling» is the recognition of deferred taxation, special cases of deferred tax recognition, and the bibliographic review. In Chapter 5: «Ways to Profit Manipulation», general data on taxation, profit manipulation, profit-making, and incentives to manipulate accounting profits are outlined. In chapter 6: «Study of cases of use of deferred tax for profit manipulation» is formulated the manipulation of accounting profits with the use of deferred taxation in Greece as well as internationally. Finally, in Chapter 7: «Conclusions», the results of the dissertation work on the process of Deferred Taxation and Profit Handling in Economic Organizations are documented.

Keywords: Deferred taxation, Profit Handling, International Accounting Standard 12, Economic scandal.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ - ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	iii
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	v
ABSTRACT	vi
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	vii
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ - ΠΙΝΑΚΩΝ	xi
ΣΧΗΜΑΤΑ	xi
ΠΙΝΑΚΕΣ.....	xi
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ - ΑΠΟΔΟΣΗ ΟΡΩΝ.....	xiii
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	xv
1 ΚΕΦΑΛΑΙΟ: «ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ»	1
1.1 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ.....	1
1.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ.....	2
1.3 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΦΟΡΩΝ	3
1.3.1 Φορολογική βάση.....	4
1.3.2 Αμεσότητα της φορολόγησης	5
1.4 ΤΥΠΟΙ ΦΟΡΩΝ.....	6
1.4.1 Φόρος εισοδήματος.....	6
1.4.2 Εισφορές κοινωνικής ασφάλισης.....	6
1.4.3 Φόρος Προστιθέμενης Αξίας	7
1.4.4 Φόροι μισθοδοσίας.....	7
1.4.5 Φόροι Ακίνητων	8
1.4.6 Δασμός	8
2 ΚΕΦΑΛΑΙΟ: «ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ».....	10

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

2.1	ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ.....	10
2.2	ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΕ	10
2.2.1	ΦΠΑ και ειδικοί φόροι κατανάλωσης.....	11
2.2.2	Φορολογία εταιρειών και εισοδήματος.....	11
2.2.3	Φορολογικά έσοδα	11
2.2.4	Εξάλειψη φορολογικών φραγμών	12
2.2.5	Τυποποιημένη φορολόγηση αγαθών και υπηρεσιών	12
2.2.6	Φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή.....	13
2.2.7	Φόρος επί των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών	13
2.3	ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ.....	14
2.3.1	Εκπτώσεις στα έσοδα των νομικών προσώπων	14
2.3.2	Συντελεστές φορολόγησης νομικών προσώπων και οντοτήτων.....	15
2.3.3	Προκαταβολή φόρου νομικών προσώπων και οντοτήτων.....	16
2.3.4	Εισοδήματα που υπόκεινται σε παρακράτηση νομικών προσώπων και οντοτήτων	16
2.3.5	Σύμβαση Αποφυγής Διπλής Φορολογίας (ΣΑΔΦ) εισοδήματος.....	18
2.3.6	Υποχρεώσεις Συμμόρφωσης νομικών προσώπων και οντοτήτων.....	19
2.3.7	Φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων και οντοτήτων.....	20
2.3.8	Παρακράτηση φόρου	20
2.4	ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	21
2.5	ΕΝΔΟΟΜΙΛΙΚΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ	22
2.6	ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ	23
2.6.1	Προσωρινές διαφορές	24
2.6.2	Μόνιμες διαφορές	25
3	ΚΕΦΑΛΑΙΟ: «ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΤΥΠΟ 12».....	27
3.1	ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΑ ΔΛΠ	27

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

3.2	ΤΑ ΔΛΠ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	28
3.3	ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ & ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΔΛΠ 12.....	30
3.4	ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΑΝΑΒΑΛΛΟΜΕΝΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ	31
3.5	ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΑΝΑΒΑΛΛΟΜΕΝΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ	33
3.5.1	Λογιστικές Οριστικές Διαφορές.....	34
3.5.2	Λογιστικές προσωρινές διαφορές	35
3.6	ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ ΑΝΑΒΑΛΛΟΜΕΝΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ.....	37
3.6.1	Φορολογικές ζημίες.....	38
3.6.2	Αναπροσαρμογή αξίας παγίων.....	40
3.6.3	Επενδύσεις.....	41
3.6.4	Ενοποίηση Επιχειρήσεων.....	43
3.6.5	Υπεραξία	44
4	ΚΕΦΑΛΑΙΟ: «ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΒΑΛΛΟΜΕΝΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ ΚΕΡΔΩΝ»	45
4.1	ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΑΝΑΒΑΛΛΟΜΕΝΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ.....	45
4.2	ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ ΑΝΑΒΑΛΛΟΜΕΝΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ.....	48
4.3	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ.....	51
4.3.1	Ελληνική βιβλιογραφική επισκόπηση.....	51
4.3.2	Διεθνή βιβλιογραφική επισκόπηση	53
5	ΚΕΦΑΛΑΙΟ: «ΤΡΟΠΟΙ ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗΣ ΚΕΡΔΩΝ».....	55
5.1	ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ.....	55
5.2	ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ ΚΕΡΔΩΝ	56
5.3	ΤΡΟΠΟΙ ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗΣ ΚΕΡΔΩΝ	58
5.4	ΚΙΝΗΤΡΑ ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΚΕΡΔΩΝ	61
5.4.1	Αύξηση λογιστικών κερδών.....	61
5.4.2	Μείωση λογιστικών κερδών.....	63

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

6	ΚΕΦΑΛΑΙΟ: «ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ ΧΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΝΑΒΑΛΛΟΜΕΝΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ ΚΕΡΔΩΝ»	65
6.1	ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ	65
6.2	ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΚΕΡΔΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΧΡΗΣΗ ΑΝΑΒΑΛΛΟΜΕΝΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΩΡΟ	65
6.2.1	Τράπεζα της Ελλάδος.....	66
6.2.2	Σκάνδαλο της Ασπίς Πρόνοια.....	67
6.3	ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΚΕΡΔΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΧΡΗΣΗ ΑΝΑΒΑΛΛΟΜΕΝΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΗ ΧΩΡΟ	68
6.3.1	Apple	68
6.3.2	MarketWatch.....	69
6.3.3	Citigroup.....	70
6.3.4	General Motors.....	70
7	ΚΕΦΑΛΑΙΟ: «ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ»	72
7.1	ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΚΑΤΑ ΤΗ ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ / ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΕΡΔΩΝ	72
7.2	ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗΣ / ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΕΡΔΩΝ	72
7.3	ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗΣ / ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΕΡΔΩΝ	73
7.4	ΛΟΓΙΣΤΙΚΕΣ ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΕΙΣ	74
7.5	ΕΝ ΚΑΤΑΚΛΕΙΔΙ	74
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	75
	Πνευματικά δικαιώματα.....	78

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ - ΠΙΝΑΚΩΝ

ΣΧΗΜΑΤΑ

Σχήμα 1.1: Ο αντικειμενικός σκοπός της φορολογίας.....	1
Σχήμα 1.2: Τα βασικά γνωρίσματα των φόρων.....	4
Σχήμα 1.3: Οικονομικά χαρακτηριστικά του φορολογούμενου ως φορολογική βάση.....	5
Σχήμα 3.1: Η διαδικασία που ακολουθείται υπολογισμού του φορολογητέου αποτελέσματος.	29
Σχήμα 3.2: περιπτώσεις των διαφορών που δημιουργούνται μεταξύ λογιστικού και φορολογητέου κέρδους.	33
Σχήμα 3.3: Ειδικές περιπτώσεις όπου θεσπίζεται η αναγνώριση «αναβαλλόμενου φόρου». .	38
Σχήμα 4.1: Διάκριση προσωρινών διαφορών λογιστικού και φορολογητέου αποτελέσματος.	46
Σχήμα 4.2: Περιπτώσεις μη αναγνώρισης αναβαλλόμενης φορολογικής υποχρέωσης για όλες τις φορολογικές προσωρινές διαφορές.....	47
Σχήμα 4.3: Περιπτώσεις μη αναγνώρισης αναβαλλόμενης φορολογικής υποχρέωσης για όλες τις εκπεστέες προσωρινές διαφορές.....	48
Σχήμα 4.4: Διακανονισμός αναβαλλόμενης φορολογίας δημιουργούμενης από προσωρινές διαφορές.	49
Σχήμα 4.5: Προϋποθέσεις αναγνώρισης αναβαλλόμενης φορολογίας μιας επιχείρησης για όλες τις φορολογικές προσωρινές διαφορές που αφορούν επενδύσεις σε θυγατρικές, συγγενείς και κοινοπραξίες, σύμφωνα με το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 12.....	50
Σχήμα 4.6: Προϋποθέσεις αναγνώρισης αναβαλλόμενης φορολογίας μιας επιχείρησης για όλες τις εκπεστέες προσωρινές διαφορές που αφορούν επενδύσεις σε θυγατρικές, συγγενείς και κοινοπραξίες, σύμφωνα με το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 12.....	50

ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 2.1: Εκπτώσεις στα έσοδα των νομικών προσώπων.....	14

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

Πίνακας 2.2: Οι συντελεστές φορολόγησης νομικών προσώπων και οντοτήτων.	15
Πίνακας 2.3: Η υποχρέωση που υπάρχει για την προκαταβολή φόρου για το επόμενο φορολογικό έτος.....	16
Πίνακας 2.4: Εισοδήματα (Μερίσματα, Τόκοι, Δικαιώματα) που υπόκεινται σε παρακράτηση.	16
Πίνακας 2.5: Εισοδήματα (Υπηρεσιών) που υπόκεινται σε παρακράτηση.	17
Πίνακας 2.6: Χώρες με τις οποίες η Ελλάδα έχει υπογράψει Σύμβαση Αποφυγής Διπλής Φορολογίας (ΣΑΔΦ) εισοδήματος.....	19
Πίνακας 2.7: Βασικές Υποχρεώσεις Συμμόρφωσης νομικών προσώπων και οντοτήτων.	19
Πίνακας 2.8: Φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων και οντοτήτων.	20
Πίνακας 2.9: Παρακράτηση φόρου νομικών προσώπων και οντοτήτων.....	20
Πίνακας 2.10: Ειδικό κανόνες κατά της φοροαποφυγής στην Ελλάδα.	21
Πίνακας 2.11: γενικό πλαίσιο κατά της φοροαποφυγής στην Ελλάδα.	21
Πίνακας 3.1: Διαδικασία αναγνώρισης αναβαλλόμενης φορολογίας εξαιτίας των λογιστικών διαφορών μεταξύ του λογιστικού αποτελέσματος (ΛΑ) και του φορολογητέου.	37
Πίνακας 4.1: Εναλλακτικές ερμηνείες του όρου «χειραγώγηση κερδών».	57
Πίνακας 4.2: Οι διαφορετικές πτυχές της χειραγώγησης κερδών.....	59

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ - ΑΠΟΔΟΣΗ ΟΡΩΝ

Α.Ε.: Ανώνυμη Εταιρεία

Α.Φ.Α. : Αναβαλλόμενη Φορολογική Απαίτηση

Α.Φ.Υ.: Αναβαλλόμενη Φορολογική Υποχρέωση

ΔΛΠ: Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα

ΔΠΧΠ: Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης

Ε.Ε.: Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΓΛΣ: Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο

ΕΛΠ: Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα

Ε.Π.Ε.: Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης

Ι.Κ.Ε.: Ιδιωτική Κεφαλαιουχική Εταιρεία

ΟΟΣΑ: Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης

ΚΦΕ: Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος

ΜΕΔ: Μόνιμη Επιτροπή Διερμηνειών

Ν.: Νόμος

ΣΑΔΦ: Συμβάσεις Αποφυγής Διπλής Φορολογίας

ΦΕΚ: Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως

ΦΠΑ: Φόρος Προστιθέμενης Αξίας

ΧΧΑ: Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών

Aggressive accounting: επιθετική λογιστική

APAs: Advance Pricing Agreements (Μεθοδολογία Ενδοομιλικών Τιμολογήσεων)

Brand name: επωνυμία

Conservative accounting: συντηρητική λογιστική

GAAP: Generally Accepted Accounting Principles

Fraud: απάτη

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

FIFO: First in, First out (Πρώτο μέσα, Πρώτο έξω)

L.I.F.O.: List in, First out (Πρώτα καταχωρημένο, Πρώτα έξω)

Valuation allowance: απομείωση

Managers: διευθυντές

Neutral accounting: ουδέτερη λογιστική

IAS: International Accounting Standards (Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα)

IFRS: International Financial Reporting Standards (Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης)

Persistent earnings: επίμονα κέρδη

Research and Development (R&D): Έρευνα και Ανάπτυξη

SFAS: Statement of Financial Accounting Standards (Δήλωση των Προτύπων Χρηματοοικονομικής Λογιστικής)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Γρίφος για δυνατούς λύτες αποτελεί η χρήση και η χρησιμότητα της χειραγώγησης κερδών με βάση την αναβαλλόμενη φορολογία στα πλαίσια της δημιουργικής λογιστικής.

Είναι γεγονός ότι ο αναβαλλόμενος φόρος (έξοδο) θεωρείται λογαριασμός ο οποίος αναγνωρίζεται μόνο λογιστικά. Η βασική εννοιολόγηση της Λογιστικής ως επιστήμη, συγκροτήθηκε με το ν. 2190 του έτους 1920 «περί ανωνύμων εταιρειών». Αφού διαμορφώθηκε διαμέσω πολλών νόμων και κανόνων, κατάληξε στα τωρινά Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα. Κατά την εφαρμογή των ΕΛΠ, παράλληλα χρησιμοποιούνται από τις ελληνικούς οικονομικούς οργανισμούς και τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, με κύριο στόχο την δημιουργία διεθνούς λογιστικής ονοματολογίας και ενιαίων λογιστικών κανόνων.

Βέβαια οι διαφορετικές -ανά τον κόσμο- φοροτεχνικοί / φορολογικοί νόμοι, προωθούν διαφοροποιήσεις κατά την εφαρμογή των Διεθνών Λογιστικών Πρότυπων. Οι παραπάνω φορολογικές διαφοροποιήσεις στην Ελλάδα διαιρούνται σε «μόνιμες» και «προσωρινές διαφορές». Οι «προσωρινές διαφορές» διαχωρίζονται σε «φορολογητέες προσωρινές» και σε «εκπεστέες προσωρινές διαφορές». Τώρα στην κατάσταση / περίπτωση των «φορολογητέων προσωρινών διαφορών» αναπτύσσεται η «αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση» και στην υπόθεση των «εκπεστέων προσωρινών διαφορών» αναπτύσσεται η «αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση», ωστόσο η λογιστική διαχείριση της «αναβαλλόμενης φορολογικής υποχρέωσης» και των «εκπεστέων προσωρινών διαφορών» δημιουργούν τη λογιστική των αναβαλλόμενων φόρων εισοδήματος.

Η φορολογική λογιστική των «αναβαλλόμενων φόρων εισοδήματος» έχει καταγραφεί από πολλούς μελετητές στην Ελλάδα αλλά και Διεθνώς, διότι έχει την δυνατότητα να χειραγωγήσει τα κέρδη, άρα να επηρεάσει σημαντικά την οικονομική εικόνα / κατάσταση ενός οικονομικού οργανισμού.

Η δομή της παρούσας πτυχιακής εργασίας έχει ως εξής:

- 1^ο κεφάλαιο οι: «Εισαγωγικές έννοιες»
- 2^ο κεφάλαιο η: «Φορολογία νομικών προσώπων»
- 3^ο κεφάλαιο το: «Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 12»
- 5^ο κεφάλαιο οι: «Τρόποι χειραγώγησης κερδών»
- 6^ο κεφάλαιο η: «Μελέτη περιπτώσεων χρήσης της αναβαλλόμενης φορολογίας»

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

- 7^ο κεφάλαιο τα: «Συμπεράσματα».

Με βάση τα συμπεράσματα / αποτελέσματα της παρούσας πτυχιακής εργασίας, θα ήταν δυνατόν να πραγματοποιηθούν επιπλέον έρευνες / μελέτες όπου θα συγκρίνουν τα βιβλιογραφικά ερευνητικά αποτελέσματα της χειραγώγησης λογιστικών κερδών με την χρήση αναβαλλόμενης φορολογίας στον ελληνικό χώρο με τα αντίστοιχα στο διεθνή χώρο και μάλιστα με οικονομικό «βαρόμετρο» την οικονομική ύφεση στην Ελλάδα προκειμένου να φανεί εάν η οικονομική κρίση επηρέασε τον τρόπο φοροτεχνικών διεργασιών και λειτουργίας των οικονομικών οργανισμών.

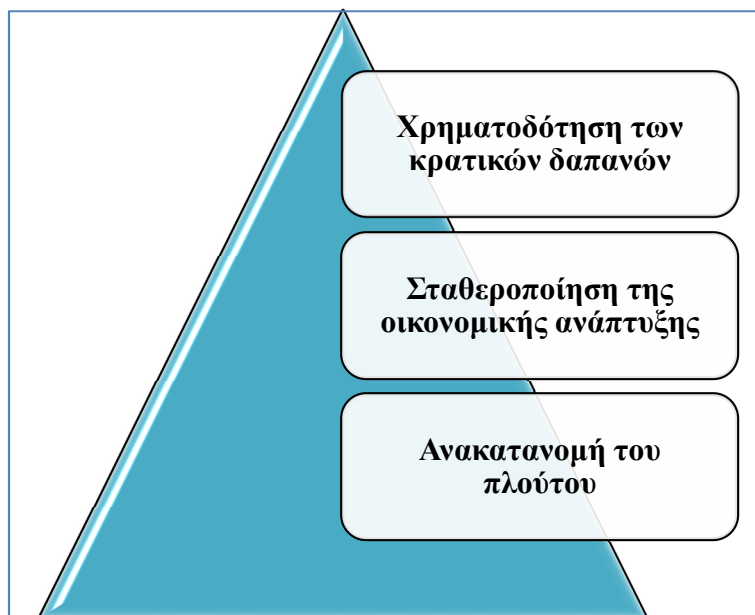

1 ΚΕΦΑΛΑΙΟ: «ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ»

1.1 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ

Ως φορολογία ορίζεται η επιβολή υποχρεωτικών φόρων υπέρ του κράτους. Στη σύγχρονη οικονομία τα κρατικά έσοδα μέσω των υποχρεωτικών φόρων των φυσικών³ προσώπων(πολιτών) και νομικών⁴ προσώπων είναι η σημαντικότερη πηγή των δημοσίων εσόδων. Μέσω της φορολογίας επιτυγχάνεται(Τάχος, 2014):

1. Η χρηματοδότηση των κρατικών δαπανών, κατά την δημοσιονομική πολιτική,
2. Η ενίσχυση ή σταθεροποίηση της οικονομικής ανάπτυξης, που αφορά την οικονομία γενικότερα,
3. Η ανακατανομή του πλούτου που αφορά την κοινωνική οικονομία για άμβλυνση των ανισοτήτων.

Σχήμα 1.1: Ο αντικειμενικός σκοπός της φορολογίας.

Πηγή: (Τάχος, 2014).

³Φυσικό πρόσωπο είναι κάθε άνθρωπος που έχει την ικανότητα να είναι υποκείμενο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, ανεξάρτητα γένους, ηλικίας, εθνικότητας και θρησκείας. Σε αντιδιαστολή με το Νομικό πρόσωπο, μόνο ο άνθρωπος θεωρείται «φυσικό πρόσωπο».

⁴Νομικό πρόσωπο χαρακτηρίζεται μια ένωση φυσικών προσώπων ή ομάδα περιουσίας που έχει αυτοτελώς ικανότητα Δικαίου, είναι δηλαδή υποκείμενο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων.

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

Η βάση της εισοδηματικής πολιτικής είναι οι πόροι που αποκομίζει το κράτος με τη φορολογική πολιτική την οποία αποφασίζει να εφαρμόσει. Οι υποχρεωτικές εισφορές ονομάζονται συνήθως φόροι.

Σε όλες τις χώρες του κόσμου, και ιδιαίτερα στις περισσότερο ανεπτυγμένες, η φορολογία πρόκειται για μια σημαντική δραστηριότητα των δημόσιων φορέων, αφού εξασφαλίζει συνήθως περισσότερο από το 90% των εσόδων τους. Ως εκ τούτου αποτελεί ένα ιδιαίτερα σημαντικό αντικείμενο μελέτης, με το οποίο ασχολούνται τόσο η οικονομική, όσο και άλλες επιστήμες, όπως π.χ. η νομική επιστήμη, η πολιτική επιστήμη, η διοικητική επιστήμη κ.ά. (Φλώρος Α., 2014).

1.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Οι ρίζες της φορολογίας υπάρχουν από την αρχαιότητα. Πρόκειται για την υποχρέωση των ανθρώπων να καταβάλλουν αντικείμενα ή προϊόντα αξίας σε άρχοντες ή κράτη. Σε κάθε περιοχή υπήρχε ένας άρχοντας με στρατιωτική, πολιτική εξουσία ή ήταν απλά ένας γαιοκτήμονας στον οποίο αποδίδονταν οι εισφορές, και αυτός τις έστελνε στην ανώτατη κρατική αρχή. Επίσης, στην αρχαιότητα και στο Μεσαίωνα παρατηρείται η παροχή υπηρεσιών από τους άρχοντες με αντάλλαγμα το δικαίωμα της είσπραξης των φόρων μιας επαρχίας για δικό τους όφελος. Επί Βυζαντίου παρατηρήθηκε στον ελλαδικό χώρο το φαινόμενο οι εισφορές να καταβάλλονται στην κοινότητα αντί σε κάποιον άρχοντα και με τη σειρά τους να αποδίδονται στο κράτος.

Μάλιστα υπάρχουν και περιπτώσεις όπου ο φορολογούμενος δεν είναι ένας πολίτης ή περίοικος (κάτοικος χωρίς πολιτικά δικαιώματα) μιας περιοχής, αλλά ένα ολόκληρο κράτος. Σε αυτές τις περιπτώσεις ένα αναγνωρισμένο κράτος είχε την υποχρέωση να καταβάλλει εισφορά σε ένα άλλο μετά από σχετική συνθήκη που έχει υπογραφεί. Αυτό συνέβη στο Μεσαίωνα, όπου σλαβικά κράτη πλήρωναν στο Βυζάντιο φόρο, ενώ το ίδιο σε άλλες ιστορικές περιόδους πλήρωνε φόρο στην Περσία και την Οθωμανική Αυτοκρατορία.

Στην αρχαιότητα και το Μεσαίωνα η φορολογία ίσως συνδέθηκε με τη στρατιωτική κατάκτηση ή πολιτική κτήση όπως υποδηλώνει η χαρακτηριστική φράση φόρος υποτέλειας.

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

Βέβαια όπως ήταν φυσικό μαζί με τη φορολογία αναπτύχθηκε και το φαινόμενο της φοροδιαφυγής⁵. Το αποτέλεσμα ήταν να δημιουργηθούν ειδικές οργανώσεις συλλογής φόρων για την εξασφάλιση της είσπραξης των φόρων και τον ακριβή υπολογισμό του κάθε φόρου. Ταυτόχρονα αυτές οι οργανώσεις μπορούσαν να επιδικάσουν ποινές σε φοροφυγάδες. Σήμερα η φοροδιαφυγή ανέρχεται στην Ελλάδα σε 30 δις ευρώ ετησίως, αν και με τη μείωσή της κατά 20 δις ευρώ θα μπορούσαν να μειωθούν οι φόροι που καταβάλλουν οι φορολογούμενοι κατά ποσοστό 30%.

Αρχικά οι υποχρεωτικές εισφορές ήταν ένα μέρος της σοδειάς, ενώ αργότερα αντικαταστάθηκαν με χρήματα μετά την εφεύρεσή του. Βέβαια, ο υπολογισμός της υποχρεωτικής καταβολής εξακολουθούσε να γίνεται με βάση την έκταση των κτημάτων του φορολογούμενου μέχρι και μετά τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία σε πολλά κράτη.

Ωστόσο, δεν είναι πάντα η φορολογία η μοναδική πηγή εσόδων ενός κράτους. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου το κράτος ελέγχει μερικά μονοπώλια ως κύρια ή συμπληρωματική πηγή εσόδων, όπως συνέβη κάποτε στην Ελλάδα όταν το κράτος είχε τον έλεγχο ορυχείων της Χαλκιδικής. Τέλος, εκτός από τους φόρους, ένα κράτος μπορεί να επιβάλλει εισφορές και σε εμπορικές συναλλαγές που γίνονται μέσα σε αυτό, ακόμα και όταν οι συναλλασσόμενοι δεν είναι πολίτες του κράτους (EUROPA-Φορολογία, 2018).

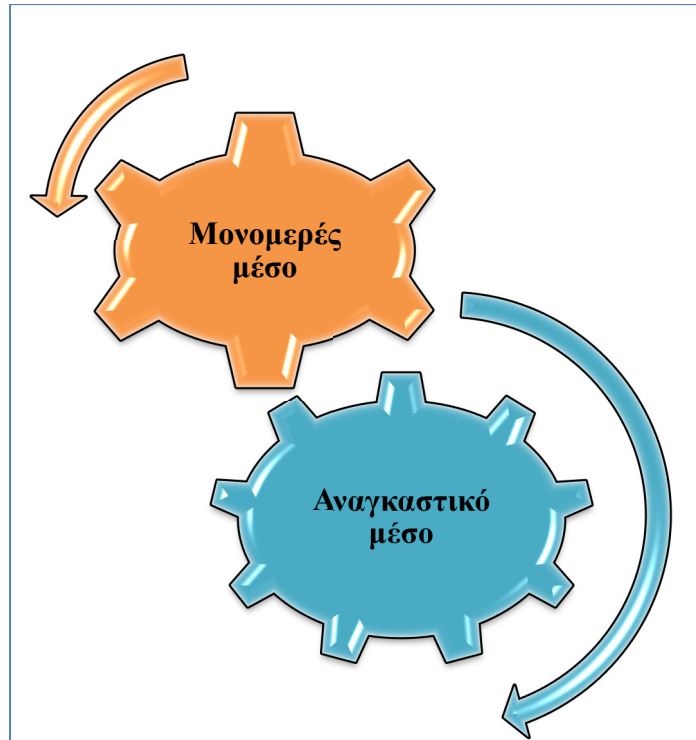
1.3 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΦΟΡΩΝ

Τα βασικά γνωρίσματα των φόρων είναι τα εξής (Ανδριακόπουλος, 2016):

1. Πρόκειται για αναγκαστικό μέσο μετάθεσης πόρων από τον ιδιωτικό στο δημόσιο τομέα.
2. Πρόκειται για μονομερές μέσο, δηλαδή συνεπάγονται μόνο παροχή από τους ιδιωτικούς φορείς προς τους δημόσιους φορείς χωρίς αντίστοιχα ειδική αντιπαροχή των τελευταίων προς τους πρώτους.

---

⁵Η Φοροδιαφυγή αποτελεί σοβαρό έγκλημα - απάτη σε βάρος του κράτους. Γενικά αποκαλείται η καθ' οποιονδήποτε τρόπο απόκρυψη φορολογητέας ύλης ενός φορολογούμενου φυσικού ή νομικού προσώπου από τις φορολογικές Αρχές.

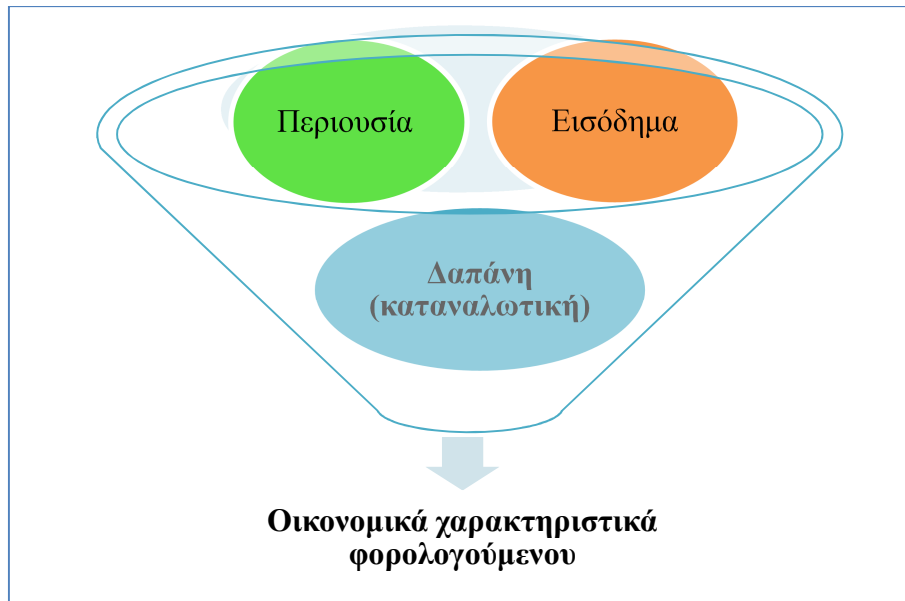
Σχήμα 1.2: Τα βασικά γνωρίσματα των φόρων.

Πηγή: (Ανδριακόπουλος, 2016).

1.3.1 Φορολογική βάση

Η Φορολογική βάση είναι το μέγεθος με το οποίο μπορεί να υπολογιστεί η φορολογική υποχρέωση, δηλαδή το ποσό φόρου που πρέπει να καταβάλλει ο φορολογούμενος.

Πλέον ως φορολογική βάση χρησιμοποιούνται συνήθως διάφορα οικονομικά χαρακτηριστικά του φορολογούμενου και ιδιαίτερα το εισόδημα, η περιουσία και η δαπάνη, ειδικότερα μάλιστα η καταναλωτική δαπάνη(Παύλου & Γκουρλιάς, 2014).

Σχήμα 1.3: Οικονομικά χαρακτηριστικά του φορολογούμενου ως φορολογική βάση.

(Παύλου & Γκουρλιάς, 2014).

1.3.2 Αμεσότητα της φορολόγησης

Ανάλογα με το συσχετισμό των φόρων με το εισόδημα του φορολογουμένου, οι φόροι διακρίνονται σε δύο είδη(Φλώρος Α. , 2010):

1. Άμεση Φορολόγηση

Πρόκειται για την καταβολή των εισφορών άμεσα από τους πολίτες προς το κράτος. Αποτελεί τον πιο καθιερωμένο τρόπο φορολόγησης των φυσικών και νομικών προσώπων. Θεωρείται πιο αξιοκρατική η άμεση φορολόγηση, καθώς μπορεί να γίνει διάκριση των προσώπων σε εισοδηματικές τάξεις και να καθοριστεί ανάλογα το ύψος του φορολογικού βάρους. Συνήθως το ποσοστό φορολόγησης στην άμεση φορολόγηση αυξάνεται στα μεγαλύτερα εισοδήματα.

2. Έμμεση Φορολόγηση

Πρόκειται για την καταβολή των εισφορών που γίνεται με μη άμεσο τρόπο. Δηλαδή, όταν τα έσοδα λαμβάνονται από όλες τις κοινωνικές ομάδες ανεξαρτήτως εισοδήματος. Στηρίζεται στο σκεπτικό άντλησης εσόδων σε περιπτώσεις που δεν είναι αυτό εφικτό ή εύκολο μέσω των κλιμάκων της άμεσης. Παραδείγματα έμμεσης φορολόγησης αποτελούν ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας(ΦΠΑ), ο φόρος κύκλου εργασιών(πλην ΦΠΑ),τέλη χαρτοσήμου, φόρος μεταβίβασης ακινήτων.

1.4 ΤΥΠΟΙ ΦΟΡΩΝ

Ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης(ΟΟΣΑ) δημοσιεύει μια ανάλυση των φορολογικών συστημάτων των χωρών μελών. Στο πλαίσιο μιας τέτοιας ανάλυσης, ο ΟΟΣΑ ανέπτυξε έναν ορισμό και ένα σύστημα ταξινόμησης των εσωτερικών φόρων. Επιπλέον, πολλές χώρες επιβάλλουν φόρους (τιμολόγια) για την εισαγωγή αγαθών(Φλώρος Α. , 2014).

1.4.1 Φόρος εισοδήματος

Ο φόρος εισοδήματος είναι ένας φόρος που επιβάλλεται σε φυσικά πρόσωπα ή οντότητες (φορολογούμενους) που διαφέρουν ανάλογα με το εισόδημα ή τα κέρδη (φορολογητέο εισόδημα). Γενικά υπολογίζεται ως το αποτέλεσμα ενός φορολογικού συντελεστή που φορολογείται το εισόδημα. Οι φορολογικοί συντελεστές μπορεί να διαφέρουν ανάλογα με τον τύπο ή τα χαρακτηριστικά του φορολογούμενου.

Ο φορολογικός συντελεστής μπορεί να αυξηθεί ως φορολογητέες αυξήσεις εισοδήματος (που αναφέρονται ως κλιμακωτά ή προοδευτικά επιτόκια).Ο φόρος που επιβάλλεται στις εταιρείες είναι συνήθως γνωστός ως φόρος εταιρειών που εισπράττεται κατ' αποκοπήν. Ωστόσο, τα άτομα φορολογούνται με διάφορους συντελεστές. Επιπλέον, οι εταιρείες εταιρικής σχέσης φορολογούνται επίσης κατ' αποκοπήν. Οι περισσότερες δικαιοδοσίες απαλλάσσουν από τον φόρο τις τοπικά οργανωμένες φιλανθρωπικές οργανώσεις. Τα κεφαλαιακά κέρδη μπορούν να φορολογούνται με διαφορετικούς συντελεστές από άλλα έσοδα. Μπορούν να επιτρέπονται πιστώσεις διαφόρων ειδών που μειώνουν το φόρο. Ορισμένες δικαιοδοσίες επιβάλλουν το υψηλότερο από τον φόρο εισοδήματος ή τον φόρο σε εναλλακτική βάση ή μέτρο εισοδήματος(Φλώρος Α. , 2014).

1.4.2 Εισφορές κοινωνικής ασφάλισης

Πολλές χώρες παρέχουν δημόσια συνταξιοδοτικά συστήματα ή συστήματα υγειονομικής περίθαλψης. Σε σχέση με τα συστήματα αυτά, η χώρα συνήθως απαιτεί από τους εργοδότες ή / και τους υπαλλήλους να καταβάλλουν υποχρεωτικές πληρωμές. Οι πληρωμές αυτές συχνά υπολογίζονται με αναφορά στους μισθούς ή τα κέρδη από αυτοαπασχόληση.

Οι φορολογικοί συντελεστές είναι γενικά σταθεροί, αλλά μπορεί να επιβληθεί διαφορετικός συντελεστής στους εργοδότες παρά στους μισθωτούς. Ορισμένα συστήματα παρέχουν ένα ανώτατο όριο για τα κέρδη που υπόκεινται στον φόρο. Επίσης, μερικά

συστήματα προβλέπουν ότι ο φόρος καταβάλλεται μόνο με μισθούς που υπερβαίνουν ένα συγκεκριμένο ποσό. Τέτοια ανώτατα ή κατώτερα όρια μπορεί να ισχύουν για τη συνταξιοδότηση, αλλά όχι για την περίθαλψη. Ορισμένοι ισχυρίστηκαν ότι τέτοιοι φόροι επί των μισθών είναι μια μορφή «καταναγκαστικής εξοικονόμησης» και όχι πραγματικά φόρος, ενώ άλλοι δείχνουν την ανακατανομή μέσω τέτοιων συστημάτων μεταξύ γενεών και σε επίπεδα εισοδήματος (από υψηλότερα επίπεδα εισοδήματος έως χαμηλότερα επίπεδα εισοδήματος) που υποδηλώνουν ότι τέτοια προγράμματα είναι πραγματικά προγράμματα φορολογίας και δαπανών(Φλώρος Α. , 2014).

1.4.3 Φόρος Προστιθέμενης Αξίας

Ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ), γνωστός επίσης ως Φόρος Αγαθών και Υπηρεσιών, εφαρμόζει το ισοδύναμο φόρου επί των πωλήσεων σε κάθε πράξη που δημιουργεί αξία. Για παράδειγμα, ο χάλυβας εισάγεται από έναν κατασκευαστή μηχανής. Αυτός ο κατασκευαστής θα καταβάλει τον ΦΠΑ επί της τιμής αγοράς. Ο κατασκευαστής μετατρέπει έπειτα τον χάλυβα σε μηχανή, που πωλεί το μηχάνημα σε υψηλότερη τιμή σε χονδρεμπόριο. Ο κατασκευαστής θα εισπράξει τον ΦΠΑ με την υψηλότερη τιμή, αλλά θα παραπέμψει μόνο το πλεόνασμα που σχετίζεται με την «προστιθέμενη αξία» (η τιμή πάνω από το κόστος του χάλυβα).Ο χονδρέμπορος στη συνέχεια θα συνεχίσει τη διαδικασία, χρεώνοντας τον διανομέα λιανικής πώλησης τον ΦΠΑ σε ολόκληρη την τιμή στον έμπορο λιανικής πώλησης, αλλά αποδίδοντας μόνο το ποσό που σχετίζεται με το περιθώριο διανομής. Το τελευταίο ποσό ΦΠΑ καταβάλλεται από τον τελικό καταναλωτή λιανικής, ο οποίος δεν μπορεί να ανακτήσει τον ΦΠΑ που είχε καταβάλει προηγουμένως. Για τον ΦΠΑ και τον φόρο επί των πωλήσεων με ίδιες τιμές, ο συνολικός φόρος που καταβάλλεται είναι ο ίδιος, αλλά καταβάλλεται σε διαφορετικά σημεία της διαδικασίας(Τάχος, 2014).

1.4.4 Φόροι μισθοδοσίας

Οι φόροι μισθοδοσίας είναι οι φόροι που επιβάλλονται στους εργοδότες ή τους εργαζόμενους και συνήθως υπολογίζονται ως ποσοστό των μισθών που καταβάλλουν οι εργοδότες στο προσωπικό τους. Οι φόροι μισθοδοσίας γενικά εμπίπτουν σε δύο κατηγορίες: παρακρατήσεις από μισθούς υπαλλήλων και φόρους που καταβάλλονται από τον εργοδότη με βάση τους μισθούς των εργαζομένων. Το πρώτο είδος είναι οι φόροι στους οποίους οι εργοδότες υποχρεούνται να παρακρατούν τους μισθούς των εργαζομένων, γνωστοί επίσης ως παρακρατούμενοι φόροι, φόροι επί πληρωμή ή επιδόματα τέλους και συχνά καλύπτουν την προκαταβολή του φόρου εισοδήματος, των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης και των

διαφόρων ασφαλιστικών περιουσιακών στοιχείων (π.χ. ανεργία και αναπηρία). Το δεύτερο είδος είναι ένας φόρος που καταβάλλεται από τα ίδια κεφάλαια του εργοδότη και συνδέεται άμεσα με την απασχόληση ενός εργαζομένου. Αυτά μπορεί να συνίστανται σε πάγιες χρεώσεις ή να συνδέονται αναλογικά με την αμοιβή ενός μισθωτού. Τα τέλη που καταβάλλει ο εργοδότης καλύπτουν συνήθως τη χρηματοδότηση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, της ιατρικής περίθαλψης και άλλων ασφαλιστικών προγραμμάτων από τον εργοδότη. Η οικονομική επιβάρυνση του φόρου μισθωτών υπηρεσιών βαρύνει σχεδόν αποκλειστικά τον εργαζόμενο, ανεξάρτητα από το αν ο φόρος εισπράττεται από τον εργοδότη ή τον εργαζόμενο, δεδομένου ότι το μερίδιο των εργοδοτών στους φόρους μισθωτών μεταβιβάζεται στους μισθωτούς υπό τη μορφή χαμηλότερων μισθών από ό, τι πρέπει να καταβληθεί. Επειδή οι φόροι μισθωτών μειώνονται αποκλειστικά στους μισθούς και όχι στις επιστροφές χρηματικών ή υλικών επενδύσεων, οι φόροι μισθωτών υπηρεσιών μπορούν να συμβάλουν σε υποεπενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο, όπως στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (Σταματόπουλος & Καραβοκύρης, 2017).

1.4.5 Φόροι Ακίνητων

Περιοριστικοί φόροι ιδιοκτησίας μπορούν να επιβληθούν σε ακίνητα και σε ορισμένες κατηγορίες κινητών αγαθών. Επιπλέον, οι επαναλαμβανόμενοι φόροι μπορούν να επιβληθούν στον καθαρό πλούτο των ιδιωτών ή των εταιρειών. Πολλές δικαιοδοσίες επιβάλλουν φόρο ακίνητης περιουσίας, φόρο δωρεάς ή άλλους φόρους κληρονομίας επί περιουσίας με θάνατο ή μεταφορά δώρου. Ορισμένες δικαιοδοσίες επιβάλλουν φόρους επί χρηματοοικονομικών ή κεφαλαιακών συναλλαγών (Φλώρος Α., 2014).

1.4.6 Δασμός

Πρόκειται για έναν ειδικό κρατικό έμμεσο φόρο, ο οποίος επιβάλλεται στα διάφορα εμπορεύματα κατά την εισαγωγή ή εξαγωγή τους. Για το λόγο αυτό διακρίνεται σε εισαγωγικό και σε εξαγωγικό δασμό.

Αναλυτικότερα, ο Εισαγωγικός δασμός επιβάλλεται από μία χώρα στα εμπορεύματα που εισάγονται από άλλη χώρα ή συνασπισμό χωρών (όπως π.χ. Ε.Ε.), ενώ ο εξαγωγικός δασμός επιβάλλεται από μια χώρα στα εξαγόμενα προϊόντα της, είτε προς άλλη ή άλλες χώρες. Κατά τον εκτελωνισμό των εμπορευμάτων στις επίσημες εισόδους - εξόδους της χώρας γίνεται η βεβαίωση των δασμών, όπου εδρεύουν τελωνειακές αρχές, (μεθοριακοί οδικοί και σιδηροδρομικοί σταθμοί, λιμένες και αεροδρόμια). Για πρακτικούς λόγους δασμοί

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

δεν επιβάλλονται σε όλα ανεξαιρέτως τα εμπορεύματα, ή ακόμα και υπηρεσίες, αλλά μόνο σε εκείνα που φέρονται ταξινομημένα ή μπορούν να μετρηθούν και να αποτιμηθούν.

Πιο συγκεκριμένα, οι δασμοί διακρίνονται σε διάφορες κατηγορίες ανάλογα του σκοπού που εξυπηρετεί η επιβολή τους, ή και με τον τρόπο που θεσπίζονται. Με την επιβολή τους επιφέρονται έσοδα στο κράτος, αλλά και προστατεύεται η εγχώρια παραγωγή ενώ παράλληλα επιφέρεται μείωση στη κατανάλωση του δασμολογημένου αγαθού. Συνεπώς ανάλογα του κύριου επιδιωκόμενου σκοπού, ο δασμός διακρίνεται σε «ταμιευτικό» και σε «προστατευτικό» (της εγχώριας παραγωγής), ή «μειωτικό» (κατανάλωσης) που μπορεί να αποβλέπει ακόμα και σε βελτίωση του ισοζυγίου εξωτερικών πληρωμών. Ειδική περίπτωση δασμού είναι ο λεγόμενος «διαμετακομιστικός δασμός» που αφορά εμπορεύματα «τράνζιτ»(Ανδριακόπουλος, 2016).

2 ΚΕΦΑΛΑΙΟ: «ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ»

2.1 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ

Η επιβολή υποχρεωτικών φόρων υπέρ του κράτους καλείται φορολογία. Στη σύγχρονη οικονομία την σημαντικότερη πηγή των δημοσίων εσόδων αποτελούν τα κρατικά έσοδα μέσω των υποχρεωτικών φόρων των φυσικών προσώπων(πολιτών) και νομικών προσώπων. Ο αντικειμενικός σκοπός της φορολογίας είναι τριπλός(Παύλου & Γκουρλιάς, 2014):

1. Η χρηματοδότηση των κρατικών δαπανών, κατά την δημοσιονομική πολιτική,
2. Η ενίσχυση ή σταθεροποίηση της οικονομικής ανάπτυξης, που αφορά την οικονομία γενικότερα,
3. Η ανακατανομή του πλούτου που αφορά την κοινωνική οικονομία για άμβλυνση των ανισοτήτων.

Στους πόρους που αποκομίζει το κράτος με τη φορολογική πολιτική που αποφασίζει να εφαρμόσει στηρίζεται η εισοδηματική πολιτική (το κόστος εκτέλεσης του κυβερνητικού έργου), με τις υποχρεωτικές εισφορές να ονομάζονται συνήθως φόροι.

Η φορολόγηση των Νομικών Προσώπων (Α.Ε., Ε.Π.Ε., Ι.Κ.Ε., μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί, κοινοπραξίες) είναι για τα κέρδη που προκύπτουν στην Ελλάδα αλλά και για το παγκόσμιο εισόδημά τους. Σε περίπτωση που έχουν καταβάλλει φόρο στην αλλοδαπή, τότε αυτός συμψηφίζεται με τον φόρο που θα προκύψει στην Ελλάδα.

Ωστόσο υπάρχει σοβαρό ενδεχόμενο, να είναι εκτός Ελλάδος η έδρα του Νομικού προσώπου, αλλά η Φορολογική Διοίκηση να κρίνει ότι αυτό γίνεται για λόγους φοροαποφυγής (π.χ. όταν η άσκηση διοίκησης γίνεται στην Ελλάδα), με συνέπεια, το σύνολο του εισοδήματος που αποκτήθηκε στην αλλοδαπή, να φορολογηθεί και στην Ελλάδα(Ανδριακόπουλος, 2016).

2.2 ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΕ

Στην επιβολή των φόρων ή στον καθορισμό των φορολογικών συντελεστών η ΕΕ δεν έχει άμεσο ρόλο. Το ύψος των φόρων που καταβάλλεται αποφασίζεται από την κυβέρνηση της εκάστοτε χώρας και όχι από την ΕΕ.

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

Στην εποπτεία των εθνικών φορολογικών κανόνων συνίσταται και ο ρόλος της ΕΕ, ώστε αυτοί να συνάδουν με ορισμένες πολιτικές της ΕΕ. Αυτές είναι (Τομείς πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης/Φορολογία, 2015):

- Η προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης και της απασχόλησης
- Η διασφάλιση της ελεύθερης ροής αγαθών, υπηρεσιών και κεφαλαίου σε όλη την Ένωση (εντός της ενιαίας αγοράς)
- Η εγγύηση ότι οι επιχειρήσεις σε μια χώρα δεν έχουν αθέμιτο πλεονέκτημα έναντι των ανταγωνιστών τους σε άλλη χώρα και ότι
- Οι φόροι δεν εισάγουν διακρίσεις σε βάρος καταναλωτών, εργαζομένων ή επιχειρήσεων άλλων χωρών της ΕΕ.

Επίσης, οι αποφάσεις της ΕΕ για φορολογικά θέματα προϋποθέτουν ομοφωνία όλων των κρατών μελών, ώστε να διασφαλίζεται ότι λαμβάνονται υπόψη τα συμφέροντα κάθε χώρας της ΕΕ.

2.2.1 ΦΠΑ και ειδικοί φόροι κατανάλωσης

Και τα 28 κράτη μέλη για ορισμένους φόρους, όπως ο ΦΠΑ και οι φόροι για τη βενζίνη, τα προϊόντα καπνού και τα αλκοολούχα ποτά (ειδικοί φόροι κατανάλωσης), έχουν συμφωνήσει στη γενικότερη εναρμόνιση των κανόνων τους και των ελάχιστων συντελεστών, με στόχο την αποτροπή της στρέβλωσης του ανταγωνισμού σε διασυνοριακό επίπεδο εντός της ΕΕ (Τομείς πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης/Φορολογία, 2015).

2.2.2 Φορολογία εταιρειών και εισοδήματος

Βασικός ρόλος της ΕΕ όσον αφορά άλλους φόρους, όπως ο φόρος εταιρειών και ο φόρος εισοδήματος, είναι η διασφάλιση της τήρησης ορισμένων αρχών, όπως η απαγόρευση των διακρίσεων και η ελεύθερη κυκλοφορία στην ενιαία αγορά. Τέλος, για τον σκοπό αυτό, αλλά και για την αντιμετώπιση κοινών προκλήσεων, όπως η φοροδιαφυγή, απαιτείται όλο και περισσότερο όλα τα κράτη μέλη να ακολουθούν συντονισμένη προσέγγιση σε επίπεδο ΕΕ (Τομείς πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης/Φορολογία, 2015).

2.2.3 Φορολογικά έσοδα

Επίσης η ΕΕ δεν μπορούν να επέμβουν στον τρόπο με τον οποίο οι χώρες δαπανούν τα φορολογικά τους έσοδα. Παρόλα αυτά, οι χώρες που κάνουν υπερβολικές δαπάνες και δημιουργούν υπερβολικό χρέος μπορούν να θέσουν σε κίνδυνο την οικονομική ανάπτυξη

γειτονικών χωρών, καθώς και τη σταθερότητα της Ευρωζώνης, εξαιτίας της αυξανόμενης αλληλεξάρτησης των οικονομιών της ΕΕ.

Οι χώρες της ΕΕ προκειμένου να ελαχιστοποιηθεί αυτός ο κίνδυνος, προσπαθούν να συντονίζουν στενά τις οικονομικές πολιτικές τους με βάση τις συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Μερικές από αυτές τις συστάσεις αφορούν τις εθνικές φορολογικές πολιτικές και επιδιώκουν να τις καταστήσουν δικαιότερες, αποτελεσματικότερες και ευνοϊκότερες για την ανάπτυξη (Τομείς πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης/Φορολογία, 2015).

2.2.4 Εξάλειψη φορολογικών φραγμών

Κυρίως στην αρμοδιότητα των μεμονωμένων κρατών μελών της ΕΕ εμπίπτουν οι φόροι φυσικών προσώπων και εταιρειών. Ωστόσο, οι φόροι αυτοί, με βάση τους κανόνες της ΕΕ, δεν πρέπει να εμποδίζουν την κινητικότητα σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ενδεχομένως τα άτομα που μετακινούνται σε άλλη χώρα της ΕΕ ή οι εταιρείες που πραγματοποιούν διασυνοριακές επενδύσεις να πρέπει να καταβάλλουν φόρους σε δύο ή περισσότερες χώρες ή να βρίσκονται αντιμέτωποι με πολύπλοκες διοικητικές διαδικασίες.

Αν και έχουν συναφθεί συμφωνίες μεταξύ των περισσότερων χωρών της ΕΕ για την εξάλειψη της διπλής φορολόγησης, παρόλα αυτά οι συμφωνίες αυτές μπορεί να μην καλύπτουν όλους τους φόρους ή όλες τις διασυνοριακές καταστάσεις ή να μην εφαρμόζονται αποτελεσματικά στην πράξη. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή λαμβάνοντας διάφορα μέτρα επιλύει αυτά τα προβλήματα, από την πρόταση συντονισμένων λύσεων σε κυβερνήσεις έως τη λήψη νομικών μέτρων, εφόσον χρειάζεται, σε περίπτωση διακρίσεων ή παραβίασης της ενωσιακής νομοθεσίας (Τομείς πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης/Φορολογία, 2015).

2.2.5 Τυποποιημένη φορολόγηση αγαθών και υπηρεσιών

Την ελεύθερη διασυνοριακή εμπορία αγαθών και υπηρεσιών εντός της ΕΕ καθιστά δυνατή η ενιαία αγορά. Οι χώρες της ΕΕ συμφώνησαν να εναρμονίσουν τους κανόνες που εφαρμόζουν στα αγαθά και τις υπηρεσίες για τη διευκόλυνση των επιχειρήσεων και για την αποτροπή τυχόν στρεβλώσεων του ανταγωνισμού μεταξύ τους.

Για το λόγο αυτό έχουν καθοριστεί ελάχιστοι φορολογικοί συντελεστές για τον ΦΠΑ και τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης, αλλά και κανόνες για τον τρόπο εφαρμογής αυτών των φόρων. Αν το επιθυμούν οι κυβερνήσεις είναι ελεύθερες να εφαρμόζουν τους δικούς τους εθνικούς συντελεστές οι οποίοι μπορεί να είναι μεγαλύτεροι από τους ελάχιστους συντελεστές της ΕΕ.

Επί του παρόντος η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επεξεργάζεται τη μεταρρύθμιση του ενωσιακού συστήματος ΦΠΑ με στόχο την απλούστευσή του, τη θωράκισή του έναντι της απάτης και την ενίσχυση της αποτελεσματικότητάς του από την άποψη των εσόδων που παρέχει στις εθνικές κυβερνήσεις (Τομείς πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης/Φορολογία, 2015).

2.2.6 Φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή

Με τη φορολογική νομοθεσία μιας χώρας δεν πρέπει να επιτρέπεται στους πολίτες αυτής της χώρας να διαφεύγουν τη φορολόγηση σε άλλη χώρα. Συνεπώς με δεδομένο τον διασυνοριακό χαρακτήρα της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής, πρέπει να αναληφθεί δράση σε επίπεδο ΕΕ.

Ουσιαστική πρόοδος σε αυτόν τον τομέα έχει σημειωθεί τα τελευταία χρόνια. Πλέον η ΕΕ διαθέτει συγκεκριμένο σχέδιο δράσης και έχουν αναληφθεί ή βρίσκονται στο στάδιο κατάρτισης διάφορες πρωτοβουλίες, όπως κανόνες για την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των χωρών της ΕΕ και ένας μηχανισμός ταχείας αντίδρασης για την καταπολέμηση της απάτης στον τομέα του ΦΠΑ.

Επίσης, η ΕΕ προσέχει ιδιαίτερα τη δίκαιη φορολογία των εταιρειών. Τα κενά που υπάρχουν μεταξύ των φορολογικών συστημάτων των διαφόρων χωρών δίνουν τη δυνατότητα σε ορισμένες εταιρείες να επιδίδονται σε «επιθετικό φορολογικό σχεδιασμό» για να μειώσουν τις φορολογικές τους οφειλές. Ο στενός συντονισμός και η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των φορολογικών διοικήσεων στοχεύει στην πρόληψη τέτοιου είδους πρακτικών.

Τα κράτη μέλη της ΕΕ πρέπει να διασφαλίζουν ότι τα καθεστάτα φορολογίας εταιρειών είναι ανοικτά και δίκαια και ότι δεν έχουν σχεδιαστεί με τέτοιο τρόπο ώστε να προσελκύουν με αθέμιτο τρόπο εταιρείες άλλων χωρών της ΕΕ ή να διαβρώνουν τη φορολογική βάση άλλων χωρών. Ως εκ τούτου, τα κράτη μέλη έχουν συμφωνήσει σε έναν κώδικα δεοντολογίας που τους δεσμεύει να μην προβαίνουν σε τέτοιου είδους πρακτικές (Τομείς πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης/Φορολογία, 2015).

2.2.7 Φόρος επί των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών

Την κατάρτιση ενός κοινού συστήματος φορολόγησης των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών έχουν ξεκινήσει έντεκα χώρες της ΕΕ, με σκοπό τη διασφάλιση της συμβολής του χρηματοπιστωτικού τομέα με δίκαιο τρόπο στην αντιμετώπιση του κόστους της ύφεσης της οποίας αποτέλεσε βασική αιτία.

Παρά τη μεγάλη διεθνή κινητικότητα των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών τα σχετικά σχέδια στοχεύουν στη δημιουργία σημαντικών εσόδων (Τομείς πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης/Φορολογία, 2015).

2.3 ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ

Ο φόρος εισοδήματος πρόκειται για έναν φόρο η επιβολή του οποίου γίνεται από το κράτος, και προστίθεται στο συνολικό καθαρό εισόδημα των υποκείμενων, σε φόρο που ορίζεται από τον εκάστοτε κώδικα φορολογίας εισοδήματος. Με το ΦΕΚ Α 151/16-09-1994 δημοσιεύθηκε ο αρχικός κώδικας φορολογίας εισοδήματος (νόμος 2238), ενώ ο νέος κώδικας φορολογίας εισοδήματος (νόμος 4172) δημοσιεύθηκε με το ΦΕΚ Α 167/23-07-2013.

Ο Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος (ΚΦΕ) βρίσκει εφαρμογή σε φυσικά, νομικά πρόσωπα και νομικές οντότητες, με σκοπό τη ρύθμιση του τρόπου φορολόγησης της κάθε κατηγορίας εισοδήματος, του τρόπου που αποδίδονται οι προκύψαντες φόροι, των προκαταβολών αυτών και των παρακρατήσεων. Ο φόρος προκύπτει ύστερα από την εφαρμογή ορισμένων συντελεστών για κάθε περίπτωση στο ακαθάριστο εισόδημα. Από το άρθρο 7 παράγραφο 2 του ΚΦΕ (Ν.4172/13) ως ακαθάριστο εισόδημα ορίζεται, το εισόδημα που προκύπτει είτε από μισθωτή εργασία είτε από συντάξεις είτε από επιχειρηματική δραστηριότητα είτε από κεφάλαιο είτε από υπεραξία μεταβίβασης αυτού.

2.3.1 Εκπτώσεις στα έσοδα των νομικών προσώπων

Τα έσοδα των νομικών προσώπων εκλαμβάνονται ως εισόδημα από επιχειρηματική δραστηριότητα και φορολογούνται μετά από αφαίρεση εκπιπτόμενων δαπανών, αποσβέσεων και μεταφερόμενων ζημιών από προηγούμενα έτη (Καραγιώργος, 2015).

Πίνακας 2.1: Εκπτώσεις στα έσοδα των νομικών προσώπων.

Έκπτωση δαπανών		
Εκπίπτει κάθε δαπάνη που έχει διενεργηθεί προς το συμφέρον της επιχείρησης	Εφόσον πληρούνται συγκεκριμένα κριτήρια και δεν συμπεριλαμβάνεται στις ρητά προβλεπόμενες περιπτώσεις μη εκπιπτόμενων δαπανών	Ιδίως τα ποσά των δαπανών για έρευνα και ανάπτυξη (R&D) αναγνωρίζονται προς έκπτωση προσαυξημένα κατά 30%
Αποσβέσεις		
Απόσβεση παγίων	Διενεργούνται από τον κύριο των παγίων ή από το μισθωτή σε περίπτωση χρηματοοικονομικής μίσθωσης. Ειδικά οι νέες επιχειρήσεις έχουν	Υπολογισμός βάσει σταθερών συντελεστών απόσβεσης, εκτός κάποιων εξαιρέσεων (π.χ. εδαφικές εκτάσεις, έργα τέχνης,

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

	τη δυνατότητα αναβολής της απόσβεσης των περιουσιακών στοιχείων τους κατά τα πρώτα 3 φορολογικά έτη λειτουργίας τους	αντίκες, κοσμήματα κλπ.). Ιδίως οι αποσβέσεις των αναγκαίων οργάνων και εξοπλισμού που χρησιμοποιούνται για την διενέργεια επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας έχουν αυξημένο συντελεστή απόσβεσης (40%).
Μεταφορά Ζημιών		
Μεταφορά ζημιόγόνου αποτελέσματος ενός φορολογικού έτους.	Διαδοχικά στα επόμενα 5 φορολογικά έτη για συμψηφισμό με επιχειρηματικά κέρδη.	Εάν μεταβληθεί το ιδιοκτησιακό καθεστώς σε ποσοστό >33% χάνεται η δυνατότητα μεταφοράς ζημιών ⁶ .

Πηγή: (Καραγιώργος, 2015).

2.3.2 Συντελεστές φορολόγησης νομικών προσώπων και οντοτήτων

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται οι συντελεστές φορολόγησης νομικών προσώπων και οντοτήτων (Κορομηλάς, 2017):

Πίνακας 2.2: Οι συντελεστές φορολόγησης νομικών προσώπων και οντοτήτων.

Δικαιούχοι εισοδήματος	Εισόδημα που προκύπτει σε φορολογικά έτη	Συντελεστής φόρου	Φορολογητέο ποσό ⁷
Νομικά πρόσωπα & νομικές οντότητες με διπλογραφικά βιβλία	Από 1.1.2015	29%	Ανεξαρτήτως ποσού κερδών
Προσωπικές εταιρείες, συνεταιρισμοί, κοινοπραξίες κλπ. πρόσωπα με απλογραφικά βιβλία.	Από 1.1.2016	29%	Ανεξαρτήτως ποσού κερδών

⁶Εκτός εάν αποδειχθεί ότι η μεταβολή της ιδιοκτησίας έγινε αποκλειστικά για εμπορικούς ή επιχειρηματικούς λόγους.

⁷Από το ποσό του φόρου που προκύπτει, αφαιρούνται τυχόν φόροι που παρακρατήθηκαν ή που προκαταβλήθηκαν. Επίσης, τυχόν φόρος που πληρώθηκε στην αλλοδαπή, αφαιρείται μέχρι το ποσό του φόρου που αναλογεί για το εισόδημα αυτό στην Ελλάδα.

Πηγή: (Κορομηλάς, 2017).

2.3.3 Προκαταβολή φόρου νομικών προσώπων και οντοτήτων

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται η υποχρέωση που υπάρχει για την προκαταβολή φόρου για το επόμενο φορολογικό έτος(Κορομηλάς, 2017):

Πίνακας 2.3: Η υποχρέωση που υπάρχει για την προκαταβολή φόρου για το επόμενο φορολογικό έτος.

Υπόχρεοι προκαταβολής	Φορολογικά έτη	Ποσοστό	Βάση υπολογισμού
Όλα τα νομικά πρόσωπα & οι νομικές οντότητες.	Από 1.1.2016 ⁸	100%	Επί του φόρου που προκύπτει για την εκάστοτε χρήση.

Πηγή: (Κορομηλάς, 2017).

Η μειωμένη υποχρέωση προκαταβολής φόρου κατά 50% για τα τρία πρώτα φορολογικά έτη από τη δήλωση έναρξης εργασιών των νομικών προσώπων (όχι όμως όταν τα νομικά πρόσωπα προέρχονται από μετατροπή ή συγχώνευση) ισχύει κατ' εξαίρεση.

2.3.4 Εισοδήματα που υπόκεινται σε παρακράτηση νομικών προσώπων και οντοτήτων

Στους παρακάτω πίνακες αναφέρονται τα εισοδήματα που υπόκεινται σε παρακράτηση, όταν ο καταβάλλον είναι εγκατεστημένος στην Ελλάδα. Στον πίνακα 2.4 φαίνεται η παρακράτηση που υπόκεινται για Εισοδήματα, όπως Μερίσματα, Τόκοι και Δικαιώματα(Κορομηλάς, 2017).

Πίνακας 2.4: Εισοδήματα (Μερίσματα, Τόκοι, Δικαιώματα)που υπόκεινται σε παρακράτηση.

Δικαιούχοι εισοδήματος	Είδος εισοδήματος	Συντελεστής παρακράτησης	Φορολόγηση ως εισόδημα από επιχειρηματική δραστηριότητα	Δυνατότητα συμψηφισμού

⁸ ΑΕ, ΕΠΕ, ΙΚΕ, τράπεζες, συνεταιρισμοί και ενώσεις αυτών και κοινοπραξίες στις οποίες δεν συμμετέχουν μόνο προσωπικές εταιρείες, υποχρεούνται σε προκαταβολή φόρου 100% για φορολογικά έτη που ξεκινούν από 1^η Ιανουαρίου 2014.

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

Ημεδαπό νομικό πρόσωπο/ νομική οντότητα ή ελληνική μόνιμη εγκατάσταση αλλοδαπού.	Μερίσματα	10% ⁹	✓	Συμψηφισμός παρακράτησης με φόρο εισοδήματος.
	Τόκοι	15%	✓	
	Δικαιώματα	x	✓	-

Πηγή: (Κορομηλάς, 2017).

Η παρακράτηση που υπόκειται για Εισοδήματα Υπηρεσιών φαίνεται στον πίνακα 2.5(Κορομηλάς, 2017).

Πίνακας 2.5: Εισοδήματα (Υπηρεσιών) που υπόκειται σε παρακράτηση.

Δικαιούχοι εισοδήματος	Είδος εισοδήματος	Συντελεστής παρακράτησης	Φορολόγηση ως εισόδημα από επιχειρηματική δραστηριότητα	Δυνατότητα συμψηφισμού
Ημεδαπό νομικό πρόσωπο/ νομική οντότητα.	Υπηρεσίες	x	✓	-
Ελληνική μόνιμη εγκατάσταση αλλοδαπού νομικού προσώπου.		20% ¹⁰	✓	Συμψηφισμός παρακράτησης με φόρο εισοδήματος.

Πηγή: (Κορομηλάς, 2017).

Οι αμοιβές για τεχνικά έργα υπόκεινται κατ' εξαίρεση, σε παρακράτηση φόρου 3%, ενώ το εισόδημα από υπεραξία φορολογείται ως εισόδημα από επιχειρηματική δραστηριότητα.

⁹15% για μερίσματα που διανέμονται από 1^η Ιανουαρίου 2017. Απαλλαγή από το φόρο (παρακρατούμενο και εισοδήματος) για ενδοομιλικά μερίσματα που εισπράττει νομικό πρόσωπο φορολογικός κάτοικος Ελλάδας από θυγατρική του εντός ΕΕ (συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας), υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις (π.χ. τουλάχιστον 10% συμμετοχής στη θυγατρική για τουλάχιστον 24 μήνες κλπ.) μεταξύ άλλων, και να μη θεωρηθεί εκπιπτόμενη δαπάνη για την εταιρεία που καταβάλλει το μερίσμα.

¹⁰Αμοιβές για υπηρεσίες παρεχόμενες στην Ελλάδα μέσω ελληνικής μόνιμης εγκατάστασης του αλλοδαπού νομικού προσώπου.

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

Στον παρακάτω πίνακα φαίνονται οι πληρωμές προς δικαιούχους εγκατεστημένους στο εξωτερικό που υπόκεινται σε παρακράτηση (Κορομηλάς, 2017):

Είδος πληρωμών	Συντελεστής παρακράτησης	Επιβολή παρακράτησης	Εξάντληση φορολογικής υποχρέωσης	Μείωση συντελεστή βάσει ΣΑΔΦ	Απαλλαγή βάσει Οδηγιών ΕΕ ¹¹
Μερίσματα	10% ¹²	✓	✓	✓	✓
Τόκοι	15%	✓	✓	✓	✓
Δικαιώματα	20%	✓	✓	✓	✓
Αμοιβές για υπηρεσίες	0% ¹³	x	x	-	x
	20% ¹⁴	✓	✓	x	x

Πηγή: (Κορομηλάς, 2017).

Τα κέρδη που εξάγει αλλοδαπή εταιρεία στα κεντρικά/ έδρα της εταιρείας στο εξωτερικό από ελληνικό υποκατάστημά της (μόνιμη εγκατάσταση) δεν υπόκεινται σε παρακράτηση.

2.3.5 Σύμβαση Αποφυγής Διπλής Φορολογίας (ΣΑΔΦ) εισοδήματος

Η Ελλάδα έχει υπογράψει Σύμβαση Αποφυγής Διπλής Φορολογίας (ΣΑΔΦ) εισοδήματος με τις εξής χώρες¹⁵ (EUROPA-Φορολογία, 2018):

¹¹ Η απαλλαγή ισχύει για πληρωμές από ελληνικές θυγατρικές εταιρείες σε μητρικές τους εντός ΕΕ (συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας), υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις.

¹² 15% για μερίσματα που διανέμονται από 1^η Ιανουαρίου 2017.

¹³ Εφόσον ο λήπτης των πληρωμών είναι αλλοδαπό νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα που δεν έχει φορολογική κατοικία ή μόνιμη εγκατάσταση στην Ελλάδα.

¹⁴ Για αμοιβές που λαμβάνει αλλοδαπό νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα που δεν έχει φορολογική κατοικία στην Ελλάδα, αλλά έχει μόνιμη εγκατάσταση στην Ελλάδα, όταν πρόκειται για υπηρεσίες που παρέχονται στην Ελλάδα μέσω της ελληνικής μόνιμης εγκατάστασης.

¹⁵ Η Ελλάδα έχει συνάψει Συμβάσεις Αποφυγής Διπλής Φορολογίας εισοδήματος (και κεφαλαίου στις περισσότερες περιπτώσεις) με 57 χώρες, με βάση τις οποίες μπορεί να προβλέπεται ευνοϊκότερη φορολογική μεταχείριση.

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

Πίνακας 2.6: Χώρες με τις οποίες η Ελλάδα έχει υπογράψει Σύμβαση Αποφυγής Διπλής Φορολογίας (ΣΑΔΦ) εισοδήματος.

Αλβανία	Ουγγαρία	Κατάρ
Αρμενία	Ισλανδία	Ρουμανία
Αυστρία	Ινδία	Ρωσία
Αζερμπαϊτζάν	Ιρλανδία	Σαν Μαρίνο
Βέλγιο	Ισραήλ	Σαουδική Αραβία
Βοσνία & Ερζεγοβίνη	Ιταλία	Σερβία
Βουλγαρία	Δημοκρατία της Κορέας	Σλοβακία
Καναδάς	Κουβέιτ	Σλοβενία
Κίνα	Λετονία	Νότια Αφρική
Κροατία	Λιθουανία	Ισπανία
Κύπρος	Λουξεμβούργο	Σουηδία
Τσεχία	Μάλτα	Ελβετία
Δανία	Μεξικό	Τυνησία
Αίγυπτος	Μολδαβία	Τουρκία
Εσθονία	Μαρόκο	Ουκρανία
Φινλανδία	Ολλανδία	Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα
Γαλλία	Νορβηγία	Ηνωμένο Βασίλειο
Γεωργία	Πολωνία	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
Γερμανία	Πορτογαλία	Ουζμπεκιστάν

Πηγή: (EUROPA-Φορολογία, 2018).

2.3.6 Υποχρεώσεις Συμμόρφωσης νομικών προσώπων και οντοτήτων

Στον παρακάτω πίνακα 2.7 παρουσιάζονται οι βασικές Υποχρεώσεις Συμμόρφωσης νομικών προσώπων και οντοτήτων (Κορομηλάς, 2017):

Πίνακας 2.7: Βασικές Υποχρεώσεις Συμμόρφωσης νομικών προσώπων και οντοτήτων.

Φορολογικό έτος	Το φορολογικό έτος ταυτίζεται με το ημερολογιακό και ποτέ δεν υπερβαίνει τους 12 μήνες (ούτε στο πρώτο έτος λειτουργίας). Όταν τηρούνται διπλογραφικά βιβλία το φορολογικό έτος μπορεί να λήγει στις 30 Ιουνίου. Όταν αλλοδαπή μητρική κατέχει άνω του 50% ελληνικής εταιρείας, επιτρέπεται το φορολογικό έτος της ελληνικής να συμπίπτει με εκείνο της αλλοδαπής μητρικής της.

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

Υποχρέωση διαφύλαξης βιβλίων	Καταρχήν, 5 έτη από τη λήξη του φορολογικού έτους που αφορούν. Επιτρέπεται σε έγγραφη ή ηλεκτρονική μορφή, εφόσον υπάρχει σύστημα αναζήτησης, εμφάνισης και εκτύπωσης ή αναπαραγωγής λογιστικών αρχείων.

Πηγή: (Κορομηλάς, 2017).

2.3.7 Φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων και οντοτήτων

Στον παρακάτω πίνακα 2.8 φαίνεται ο Φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων και οντοτήτων(Κορομηλάς, 2017):

Πίνακας 2.8: Φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων και οντοτήτων.

Υποβολή δήλωσης	Ετήσια υποχρέωση ηλεκτρονικής υποβολής δήλωσης φόρου εισοδήματος για όλα τα εισοδήματα.
Προθεσμία υποβολής δήλωσης	Μέχρι και την τελευταία ημέρα του 6 ^{ου} μήνα από το τέλος του φορολογικού έτους.
Χρόνος πληρωμής φόρου	Έως και σε 8 ισόποσες μηνιαίες δόσεις: Η 1 ^η δόση με την υποβολή της δήλωσης και οι υπόλοιπες 7 μέχρι την τελευταία ημέρα των επόμενων 7 μηνών (όχι πέραν του ίδιου φορολογικού έτους).

Πηγή: (Κορομηλάς, 2017).

2.3.8 Παρακράτηση φόρου

Στον παρακάτω πίνακα 2.9 φαίνεται η παρακράτηση φόρου νομικών προσώπων και οντοτήτων(Κορομηλάς, 2017):

Πίνακας 2.9: Παρακράτηση φόρου νομικών προσώπων και οντοτήτων.

Υποχρεώσεις παρακράτησης	Φόρος μισθωτών υπηρεσιών (μισθός σε χρήμα και σε είδος). Φόρος μερισμάτων, τόκων, δικαιωμάτων. Φόρος για τεχνικές υπηρεσίες, αμοιβές διοίκησης, αμοιβές για συμβουλευτικές υπηρεσίες και άλλες αμοιβές για παρόμοιες υπηρεσίες. Ειδική εισφορά αλληλεγγύης.
Χρόνος υποβολής δήλωσης	Το αργότερο 3 ημέρες πριν τη λήξη του 2 ^{ου} μήνα από την ημερομηνία της πληρωμής που υπόκειται σε φόρο παρακράτησης.
Προθεσμία απόδοσης φόρου	Μέχρι την τελευταία ημέρα του 2 ^{ου} μήνα από την ημερομηνία της πληρωμής που υπόκειται σε φόρο παρακράτησης.

Πηγή: (Κορομηλάς, 2017).

2.4 ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στην Ελλάδα το πλαίσιο κατά της φοροαποφυγής στηρίζεται στις διατάξεις της ελληνικής φορολογικής νομοθεσίας στις οποίες είναι ενσωματωμένες διεθνείς πρακτικές και πρότυπα κανόνων κατά της φοροαποφυγής και έχουν ως εξής(Ανδριακόπουλος, 2016):

Πίνακας 2.10: Ειδικοί κανόνες κατά της φοροαποφυγής στην Ελλάδα.

Ενδοομιλικές τιμολογήσεις	Τήρηση αρχής των «ίσων αποστάσεων» για τιμολογήσεις ενδοομιλικών συναλλαγών. Υποχρέωση υποβολής συνοπτικού πίνακα πληροφοριών επιχείρησης και φακέλου τεκμηρίωσης.
Υποκεφαλαιοδότηση	Μη έκπτωση δαπανών από τόκους, για το πλεόνασμα των δαπανών τόκων που υπερβαίνει το 40% των φορολογητέων κερδών προ τόκων, φόρων και αποσβέσεων (EBITDA). Το παραπάνω ποσοστό μειώνεται σε 30% για φορολογικά έτη από το 2017 και έπειτα.
Ελεγχόμενες Αλλοδαπές Εταιρείες	Περιλαμβάνεται στο φορολογητέο εισόδημα ελληνικής εταιρείας το μη διανεμηθέν εισόδημα που έχει λάβει αλλοδαπή θυγατρική της από συναλλαγές με συνδεδεμένες εταιρείες (π.χ. έσοδα από μερίσματα, τόκους, δικαιώματα κλπ.), υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις.
Διανομή ενδοομιλικών μερισμάτων	Περιορίζονται οι απαλλαγές στις διανομές ενδοομιλικών μερισμάτων, σε περίπτωση κατάχρησης της φορολογικής νομοθεσίας

Πηγή: (Ανδριακόπουλος, 2016).

Σύμφωνα με τον πίνακα 2.11 το γενικό πλαίσιο κατά της φοροαποφυγής στην Ελλάδα έχει ως εξής(Ανδριακόπουλος, 2016):

Πίνακας 2.11: γενικό πλαίσιο κατά της φοροαποφυγής στην Ελλάδα.

Διάφορες διατάξεις φορολογικής νομοθεσίας	Επικέντρωση στην ουσία των συναλλαγών και όχι στα τυπικά τους χαρακτηριστικά. Υποχρεώσεις υποβολής και δημοσιοποίησης οικονομικών καταστάσεων, τήρησης λογιστικών βιβλίων, συλλογής και διάθεσης φορολογικών στοιχείων στις αρχές. Μη αναγνώριση προς έκπτωση των δαπανών που προκύπτουν από αμοιβές που καταβάλλονται προς φορολογικό κάτοικο μη συνεργάσιμου κράτους ή κράτους με προνομιακό φορολογικό καθεστώς, εκτός εάν πληρούνται κάποιες προϋποθέσεις. Ετήσια δημοσιοποίηση λίστας από το Δημόσιο, των μη

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

	συνεργάσιμων κρατών στο φορολογικό τομέα και λίστας κρατών με προνομιακό φορολογικό καθεστώς.
Γενικός κανόνας κατά της φοροαποφυγής	Θεωρούνται ως φοροαποφυγή οι διευθετήσεις που, αντίθετα προς το πνεύμα της φορολογικής νομοθεσίας, αποσκοπούν στη μείωση των φορολογικών υποχρεώσεων και που δεν επιβάλλονται/απορρέουν από την εύλογη επιχειρηματική πρακτική.

Πηγή: (Ανδριακόπουλος, 2016).

Στη διακριτική ευχέρεια των φορολογικών αρχών αφήνει ο γενικός κανόνας κατά της φοροαποφυγής την αξιολόγηση του κατά πόσον κύριος σκοπός επιμέρους διευθετήσεων του φορολογούμενου είναι η επιδίωξη πραγματικών εμπορικών και οικονομικών στόχων και όχι η φοροαποφυγή.

Υπό εξέταση θα μπορούσε να θέσει τον τρόπο φορολόγησης αλλοδαπών εταιρειών των οποίων οι μέτοχοι ή/και τα διευθυντικά στελέχη τους είναι φορολογικοί κάτοικοι Ελλάδας, η ευρύτητα του γενικού κανόνα κατά της φοροαποφυγής, σε συνδυασμό με το ενδεχόμενο «de facto» απόκτησης ελληνικής φορολογικής κατοικίας ή μόνιμης εγκατάστασης(Ανδριακόπουλος, 2016).

2.5 ΕΝΔΟΟΜΙΛΙΚΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ

Η σχετική υποχρέωση να καλύπτει συναλλαγές που πραγματοποιούνται μεταξύ νομικών προσώπων ή κάθε είδους νομικής οντότητας με συνδεδεμένα πρόσωπα είναι η υποχρέωση τεκμηρίωσης τιμών ενδοομιλικών συναλλαγών. Σε κάθε πρόσωπο το οποίο συμμετέχει άμεσα ή έμμεσα στη διοίκηση, τον έλεγχο ή το κεφάλαιο άλλου προσώπου με ποσοστό 33% και άνω, και καλύπτει επίσης περιπτώσεις όπου ασκείται ουσιαστική επιρροή ή δυνατότητα άσκησης ουσιαστικής επιρροής μπορεί να αναφερθεί και ο όρος συνδεδεμένα πρόσωπα(Καραγιώργος, 2015).

Φάκελο Τεκμηρίωσης Τιμών Ενδοομιλικών Συναλλαγών πρέπει να τηρούν οι επιχειρήσεις, εφόσον το σύνολο των ενδοομιλικών τους συναλλαγών υπερβαίνει το ποσό των(Ανδριακόπουλος, 2016):

- 100.000€ αθροιστικά, εάν ο κύκλος εργασιών της υπόχρεης επιχείρησης για το συγκεκριμένο φορολογικό έτος δεν υπερβαίνει τα 5 εκατομμύρια ευρώ, ή
- 200.000€ αθροιστικά, εάν ο κύκλος εργασιών της υπόχρεης επιχείρησης για το συγκεκριμένο φορολογικό έτος υπερβαίνει τα 5 εκατομμύρια ευρώ.

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

Όλες τις ενδοομιλικές τους συναλλαγές ανεξαρτήτου αξίας πρέπει να τεκμηριώνουν οι υπόχρεες επιχειρήσεις. Ωστόσο τα γραφεία του Ν.3427/2005 (ο οποίος τροποποίησε το Ν.89/1967), οι εταιρείες επενδύσεων σε ακίνητη περιουσία καθώς και τα νομικά πρόσωπα και νομικές οντότητες που απαλλάσσονται της φορολογίας εισοδήματος βάσει του Ν.4172/2013 ή ειδικών διατάξεων νόμου, μπορούν να εξαιρεθούν από την υποχρέωση τεκμηρίωσης. Μαζί με τον Φάκελο Τεκμηρίωσης υπάρχει και ο Συνοπτικός Πίνακας Πληροφοριών που υποβάλλεται ηλεκτρονικά στη Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων του Υπουργείου Οικονομικών.

Η προετοιμασία του Φακέλου Τεκμηρίωσης και υποβολής του Συνοπτικού Πίνακα Πληροφοριών έχει σχετική προθεσμία συμμόρφωσης τους τέσσερις μήνες από τη λήξη της διαχειριστικής χρήσης της Εταιρείας. Στην Φορολογική Διοίκηση σε περίπτωση φορολογικού ελέγχου εντός 30 ημερών από την ημερομηνία του σχετικού αιτήματος πρέπει να υποβάλλεται και ο Φάκελος Τεκμηρίωσης.

Ως συνέπεια μη συμμόρφωσης είναι η επιβολή τυχόν πρόσθετων φόρων και προστίμων και η ανάλογη αναμόρφωση τα φορολογικών κερδών αν κατά τον έλεγχο διαπιστωθεί η μη τήρηση της αρχής των ίσων αποστάσεων. Επίσης επιβάλλονται πρόστιμα για την μη υποβολή ή την εκπρόθεσμη υποβολή Συνοπτικού Πίνακα Πληροφοριών και/ή Φακέλου Τεκμηρίωσης, καθώς και για την υποβολή ελλιπούς/ανεπαρκούς Συνοπτικού Πίνακα Πληροφοριών καθώς και την εκπρόθεσμη υποβολή τροποποιητικού Συνοπτικού Πίνακα Πληροφοριών (Ανδριακόπουλος, 2016).

Η τήρηση του Φακέλου Τεκμηρίωσης έχει τα εξής βασικά χαρακτηριστικά:

- Ο Φάκελος Τεκμηρίωσης αποτελείται από το Βασικό Φάκελο και τον Ελληνικό Φάκελο.
- Ο Βασικός Φάκελος μπορεί να τηρείται στα Αγγλικά, και μεταφράζεται στα Ελληνικά εάν ζητηθεί από την φορολογική αρχή, εντός 30 ημερών από το σχετικό αίτημα.
- Ο Ελληνικός Φάκελος πρέπει να τηρείται στα Ελληνικά.

Η δυνατότητα προέγκρισης μεθοδολογίας ενδοομιλικής τιμολόγησης είναι: Η δυνατότητα Προέγκρισης Μεθοδολογίας Ενδοομιλικών Τιμολογήσεων (Advance Pricing Agreements - APAs) ισχύει για διασυνοριακές ενδοομιλικές συναλλαγές. Οι αποφάσεις προέγκρισης δύναται να είναι μονομερείς, διμερείς ή πολυμερείς.

2.6 ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ

Στην Ελλάδα είναι ανεξάρτητο το λογιστικό από το φορολογικό αποτελέσματα.

Βασική επιδίωξη της επιχείρησης από φορολογικής πλευράς, είναι η μείωση του φορολογητέου εισοδήματος, έτσι ώστε να μειωθούν οι πληρωτέοι φόροι ή ακόμα και να καθυστερήσουν οι πληρωμές τους. Αντίθετα, βασική επιδίωξη της επιχείρησης από λογιστικής πλευρά, είναι η μεγιστοποίηση των κερδών ή ακόμα και η εξομάλυνσή τους, ώστε να επιτευχθεί ικανοποίηση των μέτοχων της, και κατ' επέκταση υποστήριξη της τιμής της μετοχής της εν λόγω επιχείρησης. Ως εκ τούτου αυτά τα δύο αποτελέσματα είναι δύσκολο να συμβαδίσουν.

Κατά τον προσδιορισμό του λογιστικού αποτελέσματος είναι απαραίτητο να ακολουθούνται οι θεμελιώδεις λογιστικές αρχές όπως καθ' όλο το οικονομικό έτος. Οι λογιστικές αρχές που είναι περισσότερο ευαίσθητες ως προς την παραβίασή τους στις εργασίες τέλους χρήσεως, είναι αυτή της αυτοτέλειας των χρήσεων και αυτή της συσχέτισης των εσόδων και εξόδων. Δε μπορούν αυτές οι δύο αρχές να τηρούνται πάντα ταυτόχρονα. Αυτό συμβαίνει διότι, μία δαπάνη που έχει καταχωρηθεί στα λογιστικά βιβλία και επηρεάζει το λογιστικό αποτέλεσμα, μπορεί να μην αναγνωρίζεται φορολογικά. Το αποτέλεσμα είναι, να εμφανίζεται το λογιστικό αποτέλεσμα μειωμένο, ενώ το φορολογητέο αποτέλεσμα αυξημένο. Βέβαια μπορεί να ισχύει και το αντίστροφο, δηλαδή ένα έσοδο που έχει συμβάλει στη διαμόρφωση του λογιστικού αποτελέσματος να μην αναγνωρίζεται φορολογικά και ως αποτέλεσμα αυτού, να εμφανίζεται αυξημένο το λογιστικό αποτέλεσμα και μειωμένο το φορολογητέο. Από τη σύγκριση του λογιστικού αποτελέσματος με του φορολογικού αποτελέσματος η διαφορά που προκύπτει μπορεί να είναι είτε προσωρινή είτε μόνιμη. Ωστόσο και στις δύο περιπτώσεις, οι διαφορές αυτές πρέπει να λογιστικοποιούνται και να βαρύνουν ή να ωφελούν τις μελλοντικές οικονομικές χρήσεις στις οποίες τελικά θα οριστικοποιηθούν (Τότσης, 2016).

2.6.1 Προσωρινές διαφορές

Προσωρινή διαφορά είναι εκείνη η διαφορά που κατά την ολοκλήρωση του κύκλου του εξόδου ή εσόδου μηδενίζεται. Εμφανίζεται εφ' όσον πραγματοποιηθεί καταχώρηση του εξόδου ή εσόδου στα λογιστικά βιβλία, ενώ φορολογικά εκπίπτει σε διαφορετικό οικονομικό έτος. Στην περίπτωση που πρόκειται για έξοδο κατά το οικονομικό έτος καταχώρησής του θα υπάρχει μικρότερο λογιστικό αποτέλεσμα από ότι φορολογικό, ενώ κατά το οικονομικό έτος στο οποίο αναγνωρίζεται φορολογικά το έξοδο αυτό θα υπάρχει αντιστροφή των αποτελεσμάτων, δηλαδή θα προκύψει μεγαλύτερο λογιστικό αποτέλεσμα και μικρότερο φορολογικό. Ανάλογα συμβαίνει και με την καταχώρηση του εσόδου. Οι διαφορές αυτές διακρίνονται σε (Τότσης, 2016):

□ Φορολογητέες προσωρινές διαφορές

Οι φορολογητέες προσωρινές διαφορές κατά τον προσδιορισμό του φορολογητέου αποτελέσματος στις μελλοντικές χρήσεις θα καταλήξουν σε φορολογητέα ποσά. Δηλαδή, όταν η φορολογική απόσβεση ενός παγίου στοιχείου υπερβαίνει σε ποσό την λογιστική απόσβεσή του, τότε προκύπτει φορολογητέα προσωρινή διαφορά. Ο φόρος που αναλογεί σε αυτή τη διαφορά είναι η αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση και εμφανίζεται στις υποχρεώσεις, στον Ισολογισμό. Διαφορετικό παράδειγμα είναι οι τόκοι. Φορολογητέα προσωρινή διαφορά δημιουργούν οι τόκοι που αναλογούν στη χρήση, αλλά θα εισπραχθούν και θα φορολογηθούν στην επόμενη χρήση. Η διαφορά αυτή καταλήγει σε αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση, που όπως και στο παράδειγμα του παγίου στοιχείου, εμφανίζεται στις υποχρεώσεις, στον Ισολογισμό.

□ Εκπεστέες προσωρινές διαφορές

Οι εκπεστέες προσωρινές διαφορές κατά τον προσδιορισμό του φορολογητέου αποτελέσματος στις μελλοντικές χρήσεις θα καταλήξουν σε εκπεστέα ποσά. Σε αντίθεση με το παράδειγμα παγίων της προηγούμενης περίπτωσης, όταν η φορολογική απόσβεση ενός παγίου στοιχείου είναι μικρότερη από τη λογιστική απόσβεσή του, τότε προκύπτει φορολογητέα προσωρινή διαφορά, όπου ο φόρος της διαφοράς αυτής καλείται αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση. Ο φόρος αυτός εμφανίζεται στις απαιτήσεις, στον Ισολογισμό. Οι προβλέψεις, όπως αυτές που σχηματίζονται για αποζημίωση αποχωρούντος προσωπικού και αυτές που σχηματίζονται για έκτακτες ζημιές αποτελούν άλλο παράδειγμα. Στην περίπτωση αυτή οι προβλέψεις αυτές δεν αναγνωρίζονται φορολογικά στη χρήση που σχηματίζονται, παρά μόνο στη χρήση που το έξοδο πραγματικά δημιουργείται. Στη χρήση που έχουν σχηματιστεί οι προβλέψεις δημιουργείται εκπεστέα προσωρινή χρονική διαφορά ισόποση με τον φόρο που αναλογεί στην πρόβλεψη. Η εκπεστέα προσωρινή χρονική αυτή διαφορά, ονομάζεται αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση και εμφανίζεται στις απαιτήσεις, στον Ισολογισμό.

2.6.2 Μόνιμες διαφορές

Μόνιμη διαφορά είναι εκείνη που δε μηδενίζεται, η διαφορά δηλαδή που προκύπτει μεταξύ λογιστικής και φορολογικής βάσης η οποία δεν αντιστρέφεται. Συνεπώς η μόνιμη διαφορά δεν προκαλεί ούτε αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση, ούτε αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση. Η διαφορά αυτή δημιουργείται από καταχώρηση ποσού το οποίο μπορεί να επηρεάσει το λογιστικό αποτέλεσμα ενώ το φορολογικό όχι, ή από καταχώρηση

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

ποσού το οποίο μπορεί να επηρεάσει το φορολογικό αποτέλεσμα αλλά όχι το λογιστικό(Τότσης, 2016).

Το τέλος επιτηδεύματος, τα πρόστιμα ή οι προσαυξήσεις καθώς και οι δαπάνες που υπερβαίνουν σε ποσό τα €500 και δεν έχουν εξοφληθεί μέσω τράπεζας αποτελούν τέτοια παραδείγματα μόνιμων διαφορών.

Οι λογιστικοί χειρισμοί των παραπάνω παραδειγμάτων, συνθέτουν τη λογιστική των αναβαλλόμενων φόρων εισοδήματος. Ο στόχος τους είναι η διατήρηση των λογιστικών αρχών της αυτοτέλειας των χρήσεων και της συσχέτισης των εξόδων με των εσόδων, δηλαδή ο φόρος εισοδήματος που προκύπτει να επιβαρύνει τη χρήση που αφορούν τα λογιστικά αποτελέσματα του εκάστοτε έτους.

3 ΚΕΦΑΛΑΙΟ: «ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΤΥΠΟ 12»

3.1 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΑ ΔΛΠ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση τα τελευταία χρόνια προέβη στη σταδιακή υιοθέτηση των Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης (IAS - IFRS) ώστε να συγκριθούν μεταξύ τους οι οικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων σε διεθνές επίπεδο, αλλά και λόγω της ανάγκης για παροχή επιπλέον πληροφόρησης στο επενδυτικό κοινό. Ως εκ τούτου αυτή η απόφαση πρόκειται να δημιουργήσει μεγαλύτερη διαφάνεια του διαχειριστικού ελέγχου των εταιριών και προσέλκυση περισσότερων κεφαλαίων από επενδυτές του εξωτερικού. Ουσιαστικά αυτή η ανάγκη δημιουργήθηκε από μία διαρκώς παγκοσμιοποιημένη αγορά στην οποία είναι απαραίτητη η σύγκριση μεταξύ των οικονομικών καταστάσεων επιχειρήσεων σε διεθνές επίπεδο με σκοπό την επίτευξη ελεύθερης διακίνησης κεφαλαίων (Φλώρος Α. , 2014).

Στην Ελλάδα τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (ΔΛΠ) είναι λογιστικές πρακτικές των οποίων η υποχρεωτική υιοθέτηση επήλθε τελικά στις οικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων από το 2005. Τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα από την ελληνική νομοθεσία αναφέρθηκαν για πρώτη φορά στο Ν. 2992/2002 (άρθρο 1) σχετικά με τα μέτρα ενίσχυσης της Κεφαλαιαγοράς. Κατόπιν, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 13 του Ν.3229/2004 προστέθηκε στον Ν.2190/1920 το 15^ο κεφάλαιο που ορίζει όσα αφορούν στην εφαρμογή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων στις ελληνικές επιχειρήσεις ενώ οι διατάξεις αυτές συμπληρώθηκαν με το άρθρο 11 του Ν.3301/2004. Σύμφωνα, λοιπόν, με τους νόμους που αναφέρθηκαν παραπάνω, οι ελληνικές επιχειρήσεις υποχρεούνται στην κατάρτιση των οικονομικών τους καταστάσεων σύμφωνα με τα ΔΛΠ. Το ίδιο ισχύει και για τις ανώνυμες εταιρίες των οποίων οι μετοχές είναι εισηγμένες σε οργανωμένη χρηματιστηριακή αγορά και οι θυγατρικές τους (οι μητρικές εταιρίες υποχρεούνται στην εφαρμογή των ΔΛΠ και κατά τη σύνταξη των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων). Τέλος, η δυνατότητα εφαρμογής των ΔΛΠ σε ανώνυμες εταιρίες μη εισηγμένες ή εταιρίες περιορισμένης ευθύνης εφόσον έχει αποφασιστεί από τη Γενική Συνέλευση των μετόχων ή εταίρων της εταιρίας δίνεται προαιρετικά (Κορομηλάς, 2017).

3.2 ΤΑ ΔΛΠ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Μία από τις χώρες στην οποία έως την εφαρμογή των ΔΛΠ η φορολογική νομοθεσία συνδεόταν στενά με την κατάρτιση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων υπήρξε και η Ελλάδα. Η βάση των λογιστικών χειρισμών σε μία επιχείρηση οφείλεται στο Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο (ΕΓΛΣ) και αφορούσε άμεσα τους φορολογικούς νόμους της χώρας. Με την εισαγωγή των ΔΛΠ αυτή η κατάσταση διαφοροποιήθηκε καθώς το επίκεντρο είναι η πληροφόρηση των επενδυτών. Επίσης, κατάφεραν να απομονώσουν τη λογιστική αντιμετώπιση ορισμένων θεμάτων από την αντίστοιχη φορολογική (Καραγιώργος, 2015).

Ωστόσο, δεν μεταβλήθηκε τίποτα σχετικά με τις φορολογικές υποχρεώσεις με την εισαγωγή των ΔΛΠ, που ουσιαστικά καλείται να καταβάλλει στις φορολογικές αρχές μία επιχείρηση εκτός από τον τρόπο παρουσίασης τους στις χρηματοοικονομικές της καταστάσεις.

Στα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα (ΕΛΠ) περιλαμβάνεται ο Ν.2190/1920 περί Ανωνύμων Εταιριών, το Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο (ΕΓΛΣ) και ο Κώδικας Βιβλίων και Στοιχείων. Ταυτόχρονα, η φορολογία εισοδήματος επιβάλλεται βάσει των διατάξεων του Ν. 2238/1994 (Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος - ΚΦΕ). Κατά την κατάρτιση των οικονομικών τους καταστάσεων οι ελληνικές επιχειρήσεις ακολουθούν μία διαδικασία που συνδέεται στενά με τις φορολογικές διατάξεις, ώστε με το τέλος των εργασιών κλεισίματος της χρήσης να καταλήγουν στον προσδιορισμό του λογιστικού αποτελέσματος και συνεπώς στο φορολογητέο.

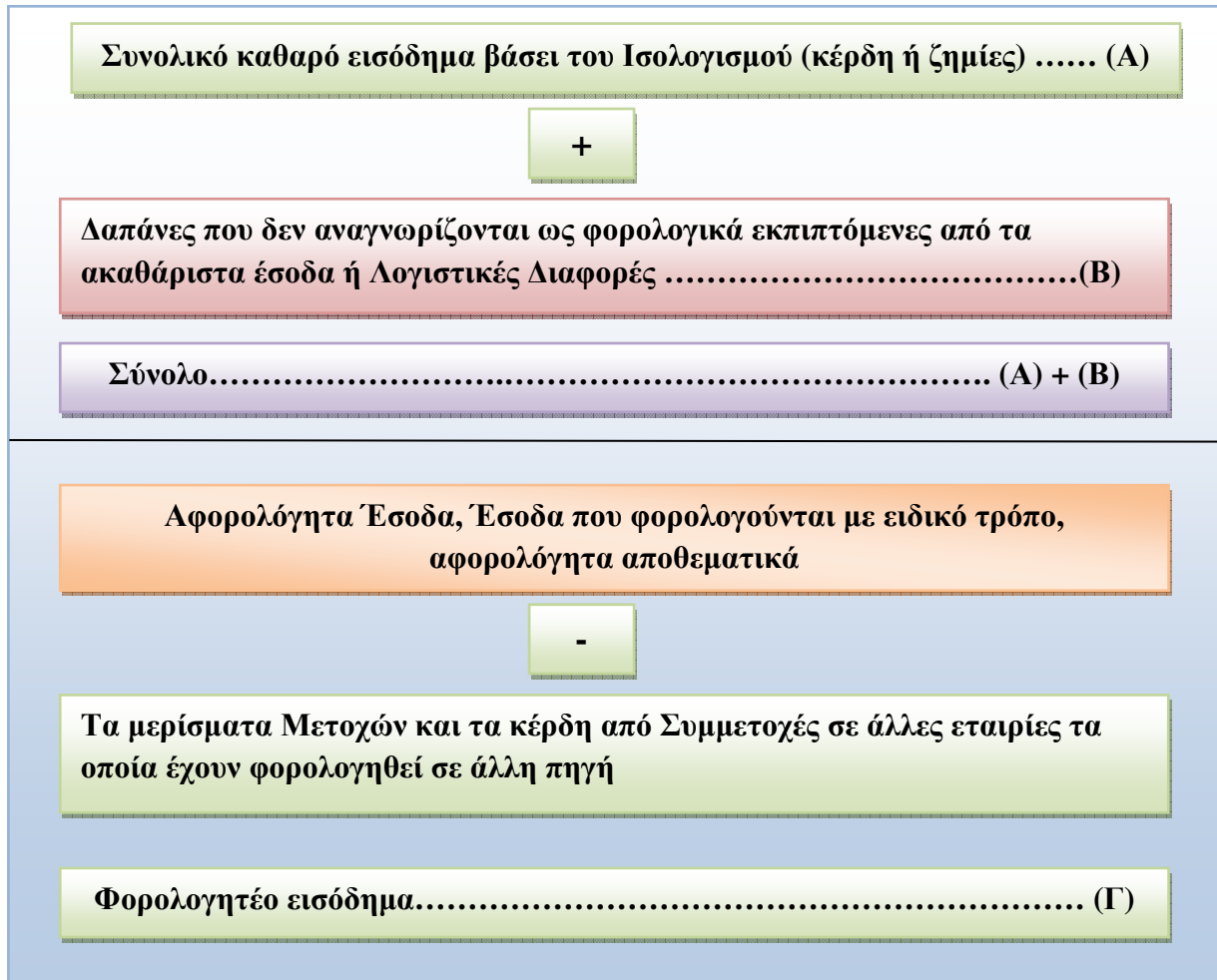
Προκειμένου να καταρτίσει η επιχείρηση την κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης και να καταλήξει στα λογιστικά αποτελέσματα και έπειτα στα φορολογητέα η διαδικασία που ακολουθείται στην ελληνική φορολογική νομοθεσία εν συντομία είναι η εξής:

Στην αρχή, υπολογίζονται τα έσοδα και τα έξοδα από τη φυσιολογική δραστηριότητα της επιχείρησης, όπως και τα έκτακτα και ανόργανα έσοδα και έξοδα. Το καθαρό λογιστικό αποτέλεσμα (κέρδος ή ζημία) όταν υπολογιστεί, βάσει των λογιστικών κανόνων, τότε η επιχείρηση καλείται να υπολογίσει τα αντίστοιχα κέρδη (φορολογητέα), επί των οποίων θα υπολογιστεί ο φόρος εισοδήματος.

Κατόπιν, κατά τη διαδικασία υπολογισμού του φορολογητέου αποτελέσματος θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι λογιστικές διαφορές που έχουν δημιουργηθεί κατά τη διάρκεια

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

της χρήσης οι οποίες προκύπτουν είτε από τυχόν εκπιπτόμενες δαπάνες (άρθρο 31 Ν. 2238/94) είτε από έσοδα που εμπίπτουν σε ειδικές φορολογικές διατάξεις. Αναλυτικότερα η διαδικασία που ακολουθείται παρατίθεται στο παρακάτω Σχήμα 3.1 (Παύλου & Γκουρλιάς, 2014):

Σχήμα 3.1: Η διαδικασία που ακολουθείται υπολογισμού του φορολογητέου αποτελέσματος.

Πηγή: (Παύλου & Γκουρλιάς, 2014).

Από τη στιγμή που η επιχείρηση έχει καταλήξει στον υπολογισμό του φορολογητέου εισοδήματος, τότε υπολογίζεται ο φόρος εισοδήματος εφαρμόζοντας τους ανάλογους φορολογικούς συντελεστές για κάθε εταιρικό τύπο σύμφωνα με τον νόμο(Ν.4172/2013)(Κλίμακες - Συντελεστές Φορολογίας 2017, 2018).

Μετά από την παραπάνω διαδικασία ο φόρος εισοδήματος μίας επιχείρησης διακρίνεται επιπλέον στον αναλογούν και οφειλόμενο φόρο. Ο αναλογούν φόρος πρόκειται για το κονδύλι που σύμφωνα με τα ΕΛΠ εμφανίζεται στον Πίνακα Διάθεσης Αποτελεσμάτων στο λογαριασμό 54.07 –«Φόρος εισοδήματος φορολογητέων κερδών» και δεν είναι το ποσό το

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

οποίο καλείται η επιχείρηση να καταβάλλει στις φορολογικές αρχές. Ο τελικός φόρος που θα καταβάλλει είναι ο οφειλόμενος ο οποίος εμφανίζεται στο λογαριασμό 54.08 «Λογαριασμός εκκαθαρίσεως φόρων-τελών ετήσιας δηλώσεως φόρου εισοδήματος» στον οποίο συγκεντρώνονται κατά τη σύνταξη του ισολογισμού όλα τα ποσά των φόρων εισοδήματος της τρέχουσας χρήσης.

Ο υπολογισμός του αναλογούντος φόρου γίνεται πολλαπλασιάζοντας το φορολογητέο εισόδημα επί το φορολογικό συντελεστή κάθε εταιρικού τύπου εφόσον έχουν υπολογιστεί και οι επιπρόσθετοι φόροι. Κατόπιν, από το συνολικό ποσό του φόρου εκπίπτει (Κλίμακες - Συντελεστές Φορολογίας 2017, 2018):

1. Το ποσό του φόρου που έχει τυχόν προκαταβληθεί,
2. Ο φόρος που αναλογεί στο μέρος των φορολογηθέντων κατά ειδικό τρόπο, με εξάντληση της φορολογικής υποχρέωσης εισοδημάτων, που διανέμονται και με τα οποία έχουν προσαυξηθεί τα υποκείμενα σε φορολογία κέρδη του νομικού προσώπου,
3. Ο φόρος που τυχόν καταβλήθηκε στην αλλοδαπή για το εισόδημα που προέκυψε σε αυτήν και υπόκειται σε φορολογία, με την προϋπόθεση ότι το ποσό φόρου που εκπίπτει σε αυτή την περίπτωση δεν μπορεί να υπερβαίνει το ποσό του φόρου που αναλογεί στο εισόδημα από την Ελλάδα.

Στην ουσία ο οφειλόμενος φόρος πρόκειται για τον φόρο εισοδήματος προς πληρωμή και η προκαταβολή που έχει ήδη καταβληθεί στις φορολογικές αρχές.

3.3 ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ & ΠΕΛΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΔΛΠ 12

Οι εισηγμένες στο ΧΑΑ επιχειρήσεις στα πλαίσια της υιοθέτησης των ΔΛΠ έχουν την υποχρέωση να καταρτίζουν τις χρηματοοικονομικές τους καταστάσεις σύμφωνα με ορισμένες νέες αρχές, που πρόκειται για καινοτομία στην ελληνική πραγματικότητα, και σύμφωνα με ορισμένες άλλες αρχές, οι οποίες απλώς αντιμετώπιζαν ένα λογιστικό γεγονός από διαφορετική οπτική γωνία. Ως εκ τούτου το ενδιαφέρον του ΔΛΠ 12 έγκειται στο γεγονός ότι εισήγαγε στα φορολογικά ζητήματα νέες έννοιες σε μια ήδη περίπλοκη διαδικασία για την Ελληνική φορολογική νομοθεσία.

Ειδικότερα, το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 12: «Φόροι Εισοδήματος» αφορά στο λογιστικό χειρισμό των τρεχουσών και φορολογικών συνεπειών οι οποίες δημιουργούνται κατά τη διάρκεια μίας οικονομικής χρήσης σε μία επιχείρηση. Δηλαδή, με αυτό το Πρότυπο εμφανίζεται στην ελληνική φορολογική νομοθεσία η έννοια της αναβαλλόμενης φορολογίας.

Πιο συγκεκριμένα, κάνει αναφορές στον τρόπο με τον οποίο θα καταλογιστούν στην τρέχουσα και στις μελλοντικές χρήσεις οι εκάστοτε φορολογικές απαιτήσεις ή υποχρεώσεις. Ως συμπλήρωση του ΔΛΠ 12 εκδόθηκαν οι διερμηνείες ΜΕΔ (Μόνιμη Επιτροπή Διερμηνειών) 21: «Φόροι εισοδήματος – Ανάκτηση αναπροσαρμοσμένων μη αποσβεστέων στοιχείων του ενεργητικού» και ΜΕΔ 25: «Φόροι εισοδήματος - Μεταβολές στο φορολογικό καθεστώς ή στους μετόχους μίας επιχείρησης» καθώς και το ΕΔΔΠΧΠ 7: «Εφαρμόζοντας την αναδιατύπωση των οικονομικών καταστάσεων: σύμφωνα με το ΔΛΠ 29: «Παρουσίαση οικονομικών στοιχείων σε υπερπληθωριστικές οικονομίες»(Ανδριακόπουλος, 2016).

3.4 ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΑΝΑΒΑΛΛΟΜΕΝΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Η έννοια της τρέχουσας και αναβαλλόμενης φορολογίας είναι η σημαντικότερη που εισήλθε με τα ΔΛΠ. Για την παρούσα λογιστική χρήση μία επιχείρηση καλείται να καταβάλλει στις φορολογικές αρχές τον τρέχοντα φόρο. Από την άλλη πλευρά, ο αναβαλλόμενος φόρος χωρίζεται σε(Ανδριακόπουλος, 2016):

1. αναβαλλόμενες φορολογικές υποχρεώσεις, τις οποίες καλείται η επιχείρηση να καταβάλλει στις φορολογικές αρχές και
2. αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις οι οποίες αφορούν επιστροφές φόρων οι οποίες αναμένονται τα επόμενα έτη.

Επίσης, αξιοσημείωτη είναι και η έννοια των οριστικών και προσωρινών λογιστικών διαφορών οι οποίες προκύπτουν από τη συνήθη διαδικασία υπολογισμού του φορολογητέου αποτελέσματος. Βέβαια, με βάση τα ΔΛΠ πλέον ο φόρος αναγνωρίζεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης και όχι στον πίνακα διάθεσης αποτελεσμάτων, του οποίου πλέον η κατάρτιση δεν προβλέπεται. Στο τέλος της χρήσης κάθε επιχείρηση μέσω της κατάστασης αποτελεσμάτων χρήσης καταλήγει στα κέρδη ή τις ζημίες προ φόρων(Σταματόπουλος & Καραβοκύρης, 2017).

Κατόπιν κάνει τις ανάλογες προσαρμογές που είναι απαραίτητες βάσει φορολογικής νομοθεσίας ώστε να υπολογιστεί το φορολογητέο αποτέλεσμα (κέρδος ή ζημία) επί του οποίου ουσιαστικά θα υπολογιστεί ο φόρος τον οποίο οφείλει να καταβάλλει η επιχείρηση στις φορολογικές αρχές. Ήδη από τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα κατά την αναμόρφωση του λογιστικού αποτελέσματος είναι γνωστό ότι προκειμένου να προσδιοριστεί το φορολογητέο αποτέλεσμα προκύπτουν οι λεγόμενες λογιστικές διαφορές, χωρίς επιπλέον διακρίσεις. Όμως με το ΔΛΠ 12, εξαιτίας της εισαγωγής της έννοιας της αναβαλλόμενης

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

φορολογίας κάτι τέτοιο κρίθηκε αναγκαίο. Ως εκ τούτου, οι λογιστικές διαφορές διακρίνονται σε μόνιμες ή οριστικές και προσωρινές.

Αυτό συνέβη διότι οι προσωρινές διαφορές είναι αυτές που επηρεάζουν τόσο το λογιστικό όσο και το φορολογητέο εισόδημα απλά σε διαφορετική χρονική στιγμή, όπως και τη λογιστική και φορολογική βάση ενός στοιχείου του ισολογισμού. Ως φορολογική βάση εννοείται η αξία ενός περιουσιακού στοιχείου μίας επιχείρησης που του προσδίδει η φορολογική αρχή. Εδώ πρέπει να αναφερθεί ότι το ΔΛΠ 12 πρώτα απαιτούσε αναγνώριση αναβαλλόμενης φορολογίας μόνο για τις περιπτώσεις των χρονικών διαφορών. Κατόπιν μετά την αναθεώρησή του εστίασε στις προσωρινές διαφορές οι οποίες περιλαμβάνουν τις χρονικές αλλά προκύπτουν και από άλλες αιτίες. Οι προσωρινές διαφορές ξεχωρίζουν από τις οριστικές καθώς δημιουργούνται ποσά (φορολογητέες προσωρινές διαφορές) τα οποία αναμένεται να δημιουργήσουν φορολογικές υποχρεώσεις ή δημιουργούνται ποσά (εκπεστές προσωρινές διαφορές) τα οποία αναμένεται να δημιουργήσουν μελλοντικά φορολογικές ελαφρύνσεις. Για τον λόγο αυτό επιβάλλεται η αναγνώριση αναβαλλόμενης φορολογικής υποχρέωσης ή απαίτησης για αυτά τα ποσά.

Οι μόνιμες διαφορές, είναι αυτές που αναφέρονται σε ποσά που επηρεάζουν μόνο το λογιστικό ή το φορολογητέο εισόδημα και δεν αναστρέφονται στο μέλλον, όπως ένα πρόστιμο το οποίο αν και εκπίπτει από το λογιστικό αποτέλεσμα αλλά δεν εκπίπτει από τα φορολογητέα κέρδη.

Ο ρόλος των φορολογικών συντελεστών βάσει των οποίων υπολογίζεται η αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση ή απαίτηση είναι ο εξής:

Αρχικά, ο φορολογικός συντελεστής που ισχύει τη χρονική στιγμή που θα τακτοποιηθεί η προσωρινή διαφορά χρησιμοποιείται για τον υπολογισμό του σχετικού κονδυλίου, λαμβάνοντας υπόψη τους φορολογικούς νόμους. Επίσης, ο φορολογικός συντελεστής σε ορισμένες χώρες επηρεάζεται από τον τρόπο ανάκτησης της λογιστικής αξίας. Δηλαδή, από τον τρόπο μέσω του οποίου μία επιχείρηση επιλέγει να χειριστεί ένα πάγιο, να το πουλήσει και να ανακτήσει την αξία του ή να το χρησιμοποιήσει και να ανακτήσει την αξία του μέσω των αποσβέσεων που θα διενεργήσει (ΔΛΠ 12, §8). Τέλος, το ΔΛΠ 12 απαγορεύει ρητά (§53) την προεξόφληση των αναβαλλόμενων φορολογικών υποχρεώσεων και απαιτήσεων.

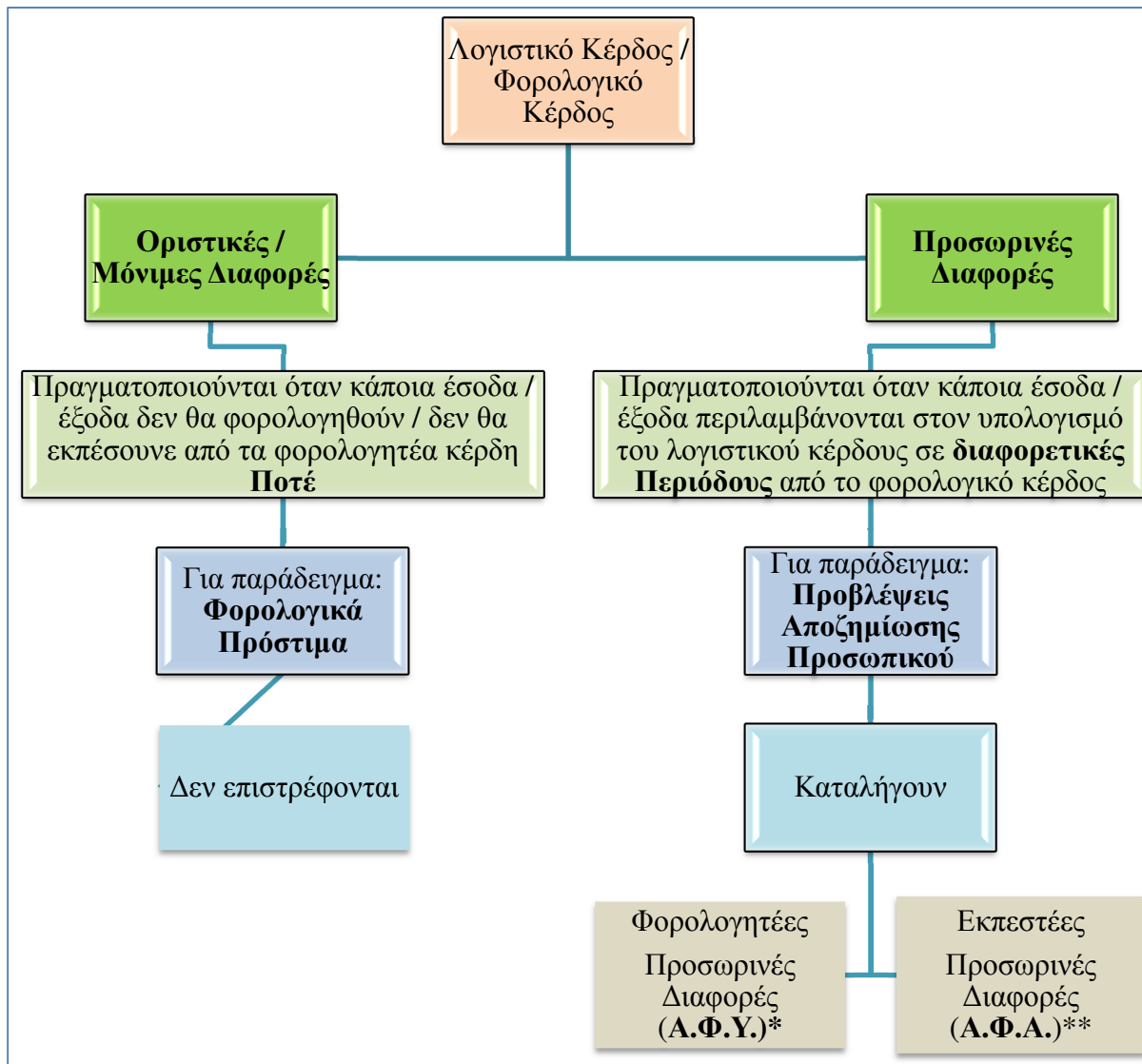
Μάλιστα, σε περίπτωση που υπάρξει κάποια μεταβολή στο φορολογικό καθεστώς που διέπει μία επιχείρηση, το οποίο έχει άμεσες επιπτώσεις στη διαδικασία αναγνώρισης φόρου,

στις καταστάσεις της επιχείρησης, τότε ακολουθούνται οι οδηγίες που παρέχονται από την ΜΕΔ 25: «Φόροι εισοδήματος - Μεταβολές στο φορολογικό καθεστώς ή στους μετόχους μίας επιχείρησης»(Σταματόπουλος & Καραβοκύρης, 2017).

3.5 ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΑΝΑΒΑΛΛΟΜΕΝΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Στο παρακάτω σχήμα απεικονίζονται οι περιπτώσεις των διαφορών που δημιουργούνται μεταξύ λογιστικού και φορολογητέου κέρδους (Σχήμα 3.2)(Δημητρίου, 2015):

Σχήμα 3.2: περιπτώσεις των διαφορών που δημιουργούνται μεταξύ λογιστικού και φορολογητέου κέρδους.

Σημείωση: * Αναβαλλόμενη Φορολογική Υποχρέωση, ** Αναβαλλόμενη Φορολογική Απαίτηση

Πηγή: (Δημητρίου, 2015).

Πιο αναλυτικά:

3.5.1 Λογιστικές Οριστικές Διαφορές

Κατά την μέθοδο /διαδικασία υπολογισμού του λογιστικού και φορολογητέου αποτελέσματος, οι προβλεπόμενες διαφορές μεταξύ των δύο ποσών των αποτελεσμάτων εξάγονται από τη διαφορετική διαδικασία / λογική υπολογισμού τους. Αρχικά στην εύρεση / υπολογισμό του λογιστικού αποτελέσματος ο οικονομικός οργανισμός επιχειρεί να παρουσιάσει την «πραγματική / ακριβοδίκαιη» εικόνα του ο οικονομικού οργανισμού χρησιμοποιώντας τα έσοδα και έξοδα για την παρούσα χρήση, αντιθέτως για την εκτίμηση / υπολογισμό του φορολογητέου αποτελέσματος χρησιμοποιούνται οι εισπράξεις και οι εκταμιεύσεις που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια της χρήσης. Οι διαφορές αυτές δημιουργούνται, από «μη εκπιπτόμενα έξοδα», «αφορολόγητα έσοδα και αποθεματικά», «αφορολόγητες εκπτώσεις», «έξοδα ή έσοδα» επόμενων χρήσεων αλλά εξοφλούνται στην παρούσα, και τέλος από διαφορετικές αποσβέσεις που εκτιμούνται βάσει του λογιστικού και φορολογικού συντελεστή απόσβεσης(Σγουρινάκης & Βλησμάς, 2016).

Έτσι ο φόρος εισοδήματος χρήσης¹⁶εκτιμάται επί του λογιστικού κέρδους αφού χρησιμοποιηθούν οι «λογιστικές διαφορές». Οι «λογιστικές διαφορές» (οι οποίες μπορεί να είναι: μόνιμες ή οριστικές) στα έσοδα και έξοδα των λογιστικών και φορολογικών κερδών καταστούν επιπροσθέτως διαφορές στον φόρο εισοδήματος που αντιστοιχεί στα λογιστικά κέρδη αλλά και στα φορολογητέα κέρδη. Με βάση τα ΕΛΠ οι διαφορές του φόρου δεν λαμβάνονται υπόψη και δεν επιδρούν στις επόμενες χρήσεις διότι ο οικονομικός οργανισμός δεν δύναται να επαναφέρει / ανακτήσει τα παραπάνω ποσά (μέσω του συμψηφισμού ή επιστροφής). Για παράδειγμα, όπως ένα πρόστιμο που έχει κυρωθεί στον οικονομικό οργανισμό αλλά δεν θεωρείται / αναγνωρίζεται φορολογικά ως έξοδο. Βέβαια θα φορολογηθεί και ο οικονομικός οργανισμός δεν θα έχει την δυνατότητα – μελλοντικά να επαναφέρει / ανακτήσει το εν λόγω έξοδο. Λόγω αυτής της διαδικασίας, δεν χρειάζεται να λαμβάνεται υπόψη αυτός ο φόρος (δηλαδή ο φόρος που αναλογεί στο πρόστιμο) λογιστικά. Αυτός είναι και ο λόγος που ονομάστηκε /χαρακτηρίστηκε ως μόνιμη ή οριστική διαφορά(Σγουρινάκης & Βλησμάς, 2016).

---

¹⁶ Δηλαδή ο φόρος - έξοδο χρήσεως που εμφανίζεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης.

3.5.2 Λογιστικές προσωρινές διαφορές

Το αρχικό ΔΛΠ 12 χρησιμοποιούνταν για να υπολογιστεί η αναβαλλόμενη φορολογία, η μέθοδος αναβολής ή της υποχρέωσης της Κατάστασης των Αποτελεσμάτων, με την οποία δίνεται έμφαση στις χρονικές διαφορές. Ως χρονικές διαφορές νοούνται οι προβλέψεις αποζημίωσης προσωπικού οι οποίες αν και εκπίπτουν από τα λογιστικά αποτελέσματα στην παρούσα χρήση, ωστόσο εκπίπτουν φορολογικά τη στιγμή που θα καταβληθούν και συνεπώς επηρεάζουν και τη μελλοντική χρήση στην οποία αναμένεται να καταβληθούν. Αυτή η μέθοδος αναγνώρισης αναβαλλόμενης φορολογίας έπαυσε να χρησιμοποιείται με την αναθεώρηση του προτύπου και άρχισε να ισχύει η μέθοδος υπολογισμού βάσει του Ισολογισμού. Στις προσωρινές διαφορές εμπεριέχονται τόσο οι χρονικές όσο και εκείνες που προκύπτουν από τη διαφορά μεταξύ λογιστικής αξίας ενός περιουσιακού στοιχείου και της φορολογικής του βάσης. Το αποτέλεσμα είναι η δημιουργία προσωρινών διαφορών τόσο από τη διαδικασία αναμόρφωσης του λογιστικού αποτελέσματος όσο και από ορισμένες ειδικές περιπτώσεις οι οποίες ορίζονται από το πρότυπο (Σγουρινάκης & Βλησμάς, 2016).

Η ανάγκη αναγνώρισης αναβαλλόμενης φορολογίας δημιουργείται πρώτον από τις φορολογητέες και εκπεστέες προσωρινές διαφορές και δεύτερον από τις διαφορές μεταξύ λογιστικής αξίας και φορολογικής βάσης. Δηλαδή, όσον αφορά τις φορολογητέες προσωρινές διαφορές, δεδομένου ότι πρόκειται για ποσά τα οποία μελλοντικά θα οδηγήσουν σε επιβολή κάποιου φόρου, δημιουργείται η ανάγκη αναγνώρισης αναβαλλόμενης φορολογικής υποχρέωσης. Αντίθετα όσον αφορά την περίπτωση των εκπεστέων προσωρινών διαφορών πρόκειται για ποσά τα οποία μελλοντικά θα εκπέσουν του φορολογητέου αποτελέσματος και συνεπώς δε θα συμμετέχουν στη διαμόρφωση του φορολογητέου εισοδήματος, δημιουργώντας έτσι την ανάγκη αναγνώρισης αναβαλλόμενης φορολογικής απαίτησης.

Γενικά ισχύει ότι μία φορολογητέα προσωρινή διαφορά προκύπτει όταν η λογιστική αξία ενός στοιχείου του Ισολογισμού είναι πιο μεγάλη από τη φορολογική του βάση και ως εκ τούτου δημιουργείται η ανάγκη αναγνώρισης αναβαλλόμενης φορολογικής υποχρέωσης. Από την άλλη η ανάγκη αναγνώρισης αναβαλλόμενης φορολογικής απαίτησης δημιουργείται εάν έχουν δημιουργηθεί εκπεστέες προσωρινές διαφορές, όταν δηλαδή η λογιστική αξία ενός στοιχείου του Ενεργητικού είναι πιο μικρή από τη φορολογική του βάση ή όταν η λογιστική αξία μίας υποχρέωσης είναι πιο μεγάλη από τη φορολογική της βάση.

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

Πέραν από τις χρονικές οι προσωρινές διαφορές, προκύπτουν και από τις εξής περιπτώσεις(Σγουρινάκης & Βλησμάς, 2016):

- Από αναπροσαρμογή αξίας περιουσιακών στοιχείων η οποία δεν αναγνωρίζεται από άποψη φορολογική.
- Όταν προκύπτει υπεραξία κατά τη διαδικασία ενοποίησης επιχειρήσεων. Κατά τη διάρκεια της ένωσης δύο επιχειρήσεων όπου το κόστος της εξαγοράς κατανέμεται στα στοιχεία του ενεργητικού και τις υποχρεώσεις βάσει της εύλογης αξίας του χωρίς να αναπροσαρμόζεται η φορολογική βάση των στοιχείων αυτών.
- Όταν οι θυγατρικές και συγγενείς επιχειρήσεις ή οι κοινοπραξίες δεν έχουν διανεμίει το σύνολο των κερδών τους στη μητρική επιχείρηση ή στους επενδυτές.
- Όταν μη νομισματικά περιουσιακά στοιχεία ή υποχρεώσεις μίας δραστηριότητας στο εξωτερικό μετατρέπονται στο εγχώριο νόμισμα με βάση ιστορικές συναλλαγματικές τιμές.

Οι παρακάτω εξαιρέσεις στις οποίες δε επιτρέπεται η καταχώριση αναβαλλόμενων φορολογικών υποχρεώσεων ή απαιτήσεων αφορούν την αναγνώριση αναβαλλόμενης φορολογίας και είναι οι εξής:

- ✓ Κατά την αρχική αναγνώριση της υπεραξίας.
- ✓ Κατά την αρχική αναγνώριση ενός στοιχείου ενεργητικού ή μίας υποχρέωσης σε μία συναλλαγή η οποία δεν αποτελεί επιχειρηματική συνένωση, και κατά την ημερομηνία της συναλλαγής δεν επηρεάζει ούτε το λογιστικό ούτε το φορολογητέο κέρδος.

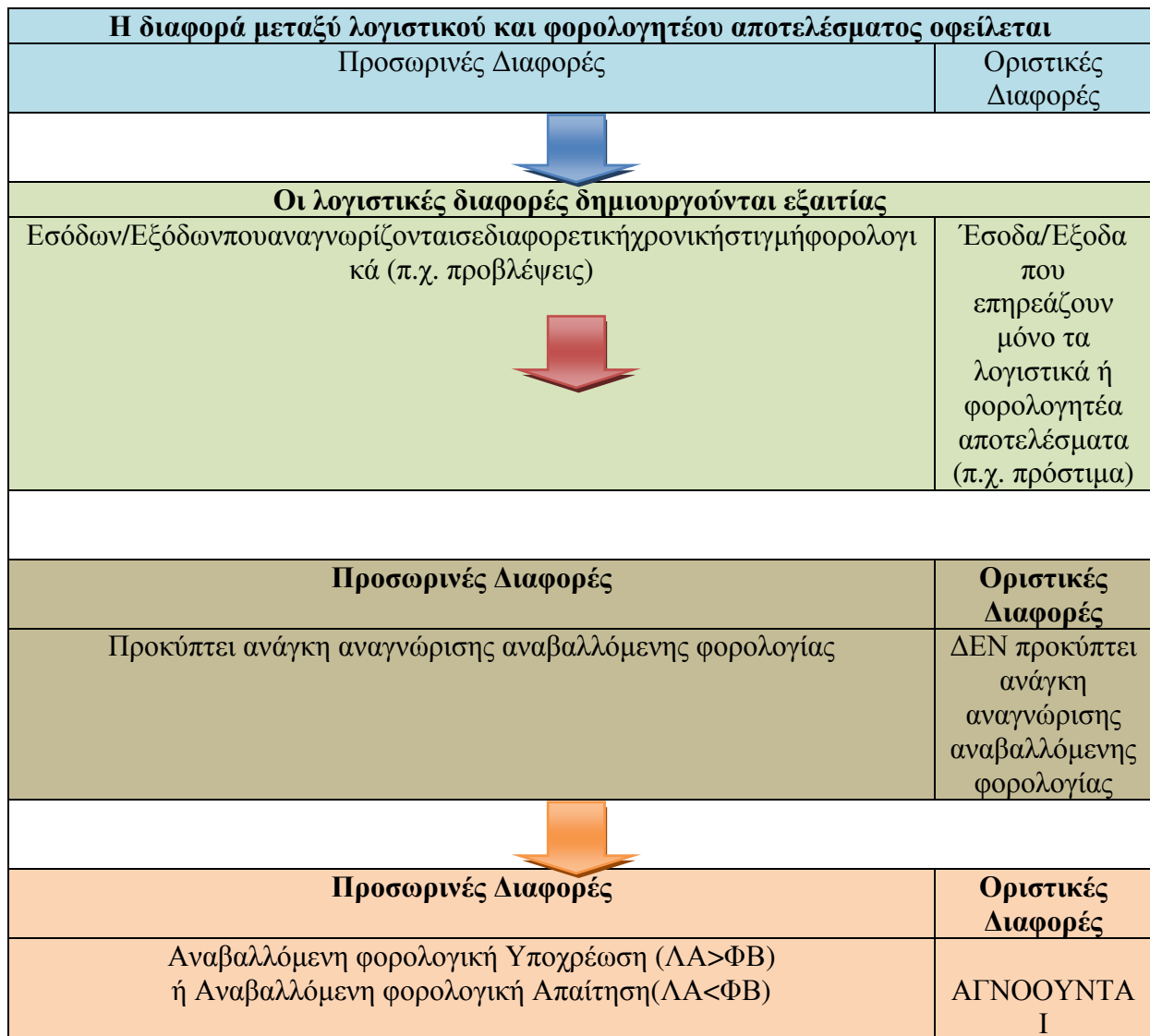
Οι φορολογητέες προσωρινές διαφορές εφόσον εντοπιστούν οι περιπτώσεις στις οποίες επιβάλλεται η αναγνώριση αναβαλλόμενης φορολογίας, τότε οδηγούν στην καταχώριση αναβαλλόμενης φορολογικής υποχρέωσης(Σγουρινάκης & Βλησμάς, 2016):

1. ως έξοδο στα αποτελέσματα χρήσης ή
2. στην καθαρά θέση ενώ η εμφάνιση εκπεστέων προσωρινών διαφορών οδηγεί στην αναγνώριση αναβαλλόμενης φορολογικής απαίτησης και καταχώρισης της
  - a. ως έσοδο στα αποτελέσματα χρήσης ή
  - b. στο ενεργητικό.

Στον παρακάτω Πίνακα 3.1 αποτυπώνεται περιληπτικά η προαναφερθείσα διαδικασία και παρουσιάζεται μόνο η διαδικασία αναγνώρισης αναβαλλόμενης φορολογίας εξαιτίας των λογιστικών διαφορών μεταξύ του λογιστικού αποτελέσματος και του φορολογητέου.

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

Πίνακας 3.1: Διαδικασία αναγνώρισης αναβαλλόμενης φορολογίας εξαιτίας των λογιστικών διαφορών μεταξύ του λογιστικού αποτελέσματος (ΛΑ) και του φορολογητέου.

Πηγή: (Σγουρινάκης & Βλησμάς, 2016).

3.6 ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ ΑΝΑΒΑΛΛΟΜΕΝΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Κατά την οικονομική χρήση από την λειτουργία ενός οικονομικού οργανισμού, δημιουργούνται από πολλά αίτια, η υποχρέωση / ανάγκη να οριοθετηθούν / αναγνωριστούν οι «αναβαλλόμενοι φόροι», λόγω προσωρινών διαφορών από την διεργασία αναμόρφωσης των «λογιστικών αποτελεσμάτων» για να δημιουργηθεί το «φορολογητέο αποτέλεσμα» από πολλούς συντελεστές που προκαλούν μελλοντικές «φορολογικές υποχρεώσεις» αλλά και «απαιτήσεις» σε έναν οικονομικό οργανισμό. Όπως ειπώθηκε, οι «προσωρινές διαφορές» προκαλούνται και λόγω της ανομοιογένειας /διαφοράς της «λογιστικής αξίας» στοιχείων του

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

ενεργητικού ή υποχρεώσεων αλλά και της φορολογικής τους βάσης. Βέβαια η εκάστοτε διαφορά μπορεί να προκληθεί από άλλες αιτίες όπως για παράδειγμα η «αναπροσαρμογή στοιχείων ενεργητικού», η «διενέργεια προβλέψεων» κ.α. Οι «διενέργειες προβλέψεων» συγκροτούν μερικές ειδικές περιπτώσεις όπου θεσπίζεται η αναγνώριση «αναβαλλόμενου φόρου» σύμφωνα με το παρακάτω Σχήμα 3.3(Σγουρινάκης & Βλησμάς, 2016):

Σχήμα 3.3: Ειδικές περιπτώσεις όπου θεσπίζεται η αναγνώριση «αναβαλλόμενου φόρου».

Πηγή: (Σγουρινάκης & Βλησμάς, 2016).

και αναλυτικότερα:

3.6.1 Φορολογικές ζημιές

Όταν σε μία επιχείρηση προκύπτει ζημία, σύμφωνα με τον Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (Ν.2238/1194, άρθρο 4 §3), τότε αυτό το ποσό μπορεί να μεταφερθεί προς συμψηφισμό τα επόμενα 5 έτη. Ταυτόχρονα, από την ύπαρξη ζημίας προκύπτει και φορολογικό όφελος, δηλαδή πιστωτικός φόρος που θα εκπέσει από τα μελλοντικά κέρδη προς φορολόγηση, το οποίο αναγνωρίζεται την περίοδο που δημιούργησαν οι ζημιές ως αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση.

Βέβαια, αυτή η μελλοντική απαίτηση αναγνωρίζεται υπό την προϋπόθεση ότι θα υπάρξουν τέτοια μελλοντικά οικονομικά οφέλη ώστε να συμψηφιστεί η απαίτηση επαρκώς με τις αναβαλλόμενες φορολογικές υποχρεώσεις. Για τη μελλοντική πορεία της επιχείρησης η ύπαρξη ζημιών μπορεί να δημιουργήσει αμφιβολίες, δηλαδή μπορεί να αναγνωρισθεί φορολογική απαίτηση ίση με τις ήδη υπάρχουσες αναβαλλόμενες φορολογικές υποχρεώσεις. Αντίθετα στην περίπτωση μη ύπαρξης κονδυλίου αναβαλλόμενης φορολογικής υποχρέωσης χρειάζεται σοβαρή ένδειξη μελλοντικής αντιστροφής των αποτελεσμάτων, από ζημιές σε

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

κέρδη στις μελλοντικές χρήσεις, ώστε να επιτραπεί η αναγνώριση αντίστοιχης φορολογικής απαίτησης(Σγουρινάκης & Βλησμάς, 2016).

Αυτή η λογική στηρίζεται στο ότι εφόσον υπάρξουν φορολογητέα κέρδη στις επόμενες χρήσεις θα προκύψουν και αντίστοιχες φορολογητέες προσωρινές διαφορές κατά την αναμόρφωση των λογιστικών αποτελεσμάτων. Συνεπώς θα προκύψουν και αναβαλλόμενες φορολογικές υποχρεώσεις οι οποίες θα καλύψουν το ποσό της αναβαλλόμενης φορολογικής απαίτησης. Κάτι τέτοιο είναι απαραίτητο καθώς οι αναβαλλόμενοι φόροι δεν προεξοφλούνται και δεν υπάρχει από τις φορολογικές αρχές κάποια εισπρακτική λογική στην ύπαρξη απαιτήσεων, απλά υφίστανται προς συμψηφισμό και ελάφρυνση των φορολογικών υποχρεώσεων της κάθε επιχείρησης.

Ως εκ τούτου, μία επιχείρηση για να προχωρήσει στην παραπάνω αναγνώριση πρέπει να εξετάσει τις πιθανότητες επίτευξης ανάλογου φορολογητέου κέρδους. Γι' αυτό είναι απαραίτητο να λαμβάνονται υπόψη τα παρακάτω κριτήρια(Σταματόπουλος & Καραβοκύρης, 2017):

1. Κατά πόσο η επιχείρηση διαθέτει επαρκείς φορολογητέες προσωρινές διαφορές οι οποίες θα καταλήξουν σε φορολογητέα ποσά έναντι των οποίων θα συμψηφιστούν οι αχρησιμοποίητες φορολογικές ζημίες ή οι αχρησιμοποίητοι πιστωτικοί φόροι.
2. Εάν είναι πιθανή η ύπαρξη κερδών πριν από τη λήξη της περιόδου ώστε να συμψηφιστούν οι αχρησιμοποίητες φορολογικές ζημίες ή οι αχρησιμοποίητοι πιστωτικοί φόροι.
3. Κατά πόσο οι ζημίες που πραγματοποιήθηκαν τη συγκεκριμένη περίοδο υποκινήθηκαν από συγκεκριμένα αίτια (π.χ. οικονομική ύφεση ή ξεπερασμένη τεχνολογία) τα οποία θα ξανασυμβούν ή όχι και στις επόμενες χρήσεις.
4. Κατά πόσο η επιχείρηση έχει προβεί σε κάποιο φορολογικό προγραμματισμό ώστε να δημιουργήσει φορολογητέο κέρδος για την περίοδο στην οποία υφίστανται οι αχρησιμοποίητες φορολογικές ζημίες ή οι αχρησιμοποίητοι πιστωτικοί φόροι.

Εάν, λοιπόν, τα ποσά που αναγνωρίζονται ως αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση «αναπληρωθούν», τότε καταχωρούνται στο λογαριασμό «Αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις». Διαφορετικά, στην περίπτωση που δεν πιθανολογείται η πραγματοποίηση των μελλοντικών οφελών που απαιτούνται προς κάλυψη των αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων, τότε το αντίστοιχο ποσό καταχωρείται στο λογαριασμό 86.60: «Έξοδο φόρου εισοδήματος».

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

Κάθε επιχείρηση έχει την υποχρέωση, ετησίως, να επανεξετάζει τις συσσωρευμένες απαιτήσεις κατά την κατάρτιση του Ισολογισμού. Εάν υπάρξει περίπτωση ότι υπάρχει πιθανότητα πάνω του 50% να μην πραγματοποιηθούν οι απαιτήσεις, τότε πρέπει να προβεί σε απομείωση τους (valuation allowance) κατά το ποσό εκείνο που κρίνει ότι δεν επαρκούν τα μελλοντικά οφέλη ώστε να καλύψουν αυτές τις απαιτήσεις.

Ακόμα, είναι απαραίτητη σε κάθε χρήση η επανεξέταση των μη καταχωρημένων αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων και η καταχώρηση τους, εάν κρίνεται ότι έχουν μεταβληθεί κάποιες συνθήκες ώστε τα μελλοντικά κέρδη να είναι επαρκή και να αξιοποιηθεί το όφελος από τις αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις.

3.6.2 Αναπροσαρμογή αξίας παγίων

Τα ΕΛΠ σχετικά με την αναπροσαρμογή της αξίας των παγίων υιοθετούν μία πιο συντηρητική λογιστική αντιμετώπιση η οποία είναι άμεσα συνυφασμένη με τη φορολογική νομοθεσία. Οι εταιρίες οι οποίες τηρούν βιβλία Γ' κατηγορίας σύμφωνα με τον νόμο 2065/1992 (άρθρο 20-21) πρέπει να αναπροσαρμόζουν την αξία των οικοπέδων και κτιρίων κάθε τέσσερα χρόνια σύμφωνα με τους αντίστοιχους συντελεστές. Επίσης, αντίστοιχα αναπροσαρμόζουν και τις τυχόν αποσβέσεις που μπορεί να απορρέουν από κάθε περιουσιακό στοιχείο. Εάν η αναπροσαρμοσμένη αξία των ακινήτων είναι μεγαλύτερη της αντίστοιχης αντικειμενικής τους αξίας, τότε θεωρείται ως αναπροσαρμοσμένη αξία του ακινήτου, η αξία που προκύπτει με βάση το σύστημα του αντικειμενικού προσδιορισμού της αξίας των ακινήτων (Σταματόπουλος & Καραβοκύρης, 2017).

Από την άλλη πλευρά, σύμφωνα με τα ΔΛΠ και με βάση ορισμένα πρότυπα όπως π.χ. το ΔΛΠ 16 § 39, μία επιχείρηση έχει τη δυνατότητα να επιλέξει να αποτιμά τα περιουσιακά της στοιχεία στην εύλογη αξία. Σύμφωνα με αυτή την πρακτική μπορούν να προκύπτουν ετησίως αναπροσαρμογές παγίων αντίθετα με την ανά τετραετία αναπροσαρμογή επί της αξίας κτήσης που όριζαν τα ΕΛΠ καθώς ήταν επηρεασμένα από φορολογικού χαρακτήρα ρυθμίσεις.

Σύμφωνα με τα ΔΛΠ μία θετική αναπροσαρμογή που αυξάνει δηλαδή την αξία του περιουσιακού στοιχείου πρέπει να αναγνωρίζεται απευθείας στην καθαρά θέση. Στην περίπτωση που αυτή η αναπροσαρμογή δεν αναγνωρίζεται από τη φορολογική νομοθεσία, τότε η λογιστική αξία του στοιχείου διαφέρει από τη φορολογική του βάση και ως εκ τούτου προκύπτει η ανάγκη αναγνώρισης αναβαλλόμενης φορολογίας. Το ποσό του αναβαλλόμενου

φόρου που αφορά την αναπροσαρμογή, αναγνωρίζεται στην καθαρά θέση εφόσον και η θετική αναπροσαρμογή έχει αναγνωρισθεί απευθείας εκεί.

Στην αντίθετη περίπτωση, όπου έχει προκύψει αρνητική αναπροσαρμογή ενός στοιχείου του Ενεργητικού, αυτή μεταφέρεται απευθείας στα Αποτελέσματα Χρήσης εκτός από την περίπτωση όπου έχει προηγηθεί θετική αναπροσαρμογή τα προηγούμενα έτη, η οποία έχει καταχωρηθεί στα Ίδια Κεφάλαια. Τότε και μόνο τότε η αρνητική αναπροσαρμογή μεταφέρεται εκεί προς συμψηφισμό της.

Η διαφορά αυτή που έχει δημιουργηθεί μεταξύ της λογιστικής αξίας και της φορολογικής βάσης, από την οποία προέκυψε και το ποσό της αναβαλλόμενης φορολογίας θα διακανονιστεί μελλοντικά είτε με την πώληση του στοιχείου είτε με τη χρήση του (μέσω των αποσβέσεων). Έτσι, σύμφωνα με το ΔΛΠ 16 αναγνωρίζεται η δυνατότητα όταν πωλείται ένα πάγιο, το οποίο έχει αναπροσαρμοστεί, η διαφορά μεταξύ της απόσβεσης βάσει της αξίας κτήσης και της απόσβεσης βάσει της αναπροσαρμοσμένης αξίας να μεταφέρεται στο λογαριασμό Αποτελέσματα εις Νέον καθαρή από κάθε αναβαλλόμενο φόρο (ΔΛΠ 12 § 64)(Σταματόπουλος & Καραβοκύρης, 2017).

3.6.3 Επενδύσεις

Στην περίπτωση των αδιανέμητα κερδών θυγατρικών προς μητρική εταιρία, η τελευταία πρέπει να αναγνωρίσει μία μελλοντική φορολογική υποχρέωση, καθώς όταν τα κέρδη διανεμηθούν σε μελλοντική χρήση τότε η μητρική θα οφείλει να καταβάλλει στις φορολογικές αρχές το αντίστοιχο ποσό. Βέβαια, πολλές φορές, οι μητρικές διαθέτουν δεσπόζουσα επιρροή επί των θυγατρικών τους ώστε να επηρεάζουν άμεσα τη μερισματική πολιτική και συνεπώς να γνωρίζουν το χρονικό σημείο στο οποίο θα διανεμηθούν τα μερίσματα. Στη συγκεκριμένη περίπτωση η μητρική εξαιρείται της υποχρέωσης αναγνώρισης αναβαλλόμενου φόρου για το συγκεκριμένο ποσό(Καραγιώργος, 2015).

Κατά προσέγγιση με τις συναλλαγματικές διαφορές, αυτό που ισχύει είναι ότι αυτές μπορεί να προκύψουν σε μία επιχείρηση είτε εξαιτίας συναλλαγών με επιχειρήσεις του εξωτερικού είτε εξαιτίας επενδύσεων σε θυγατρικές επιχειρήσεις οι οποίες εδρεύουν στο εξωτερικό. Αυτές οι θυγατρικές συντάσσουν τις οικονομικές τους καταστάσεις στο νόμισμα της χώρας όπου εδρεύουν και αποστέλλουν τις καταστάσεις τους στη μητρική προκειμένου να ενσωματωθούν στα στοιχεία αυτής, εφόσον έχουν μετατραπεί στο εγχώριο νόμισμα της.

Τουναντίον με το λογιστικό χειρισμό των συναλλαγματικών διαφορών είναι –κατά πολύ- διαφορετικός για τα ΕΛΠ και τα ΔΛΠ και μάλιστα αποτελεί αιτιότητα κατά την οποία

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

επακολουθεί η αναβαλλόμενη φορολογία. Εξ αρχής, και με πυλώνα το ΔΛΠ 21: «*Επιδράσεις μεταβολών των τιμών συναλλάγματος*» πραγματοποιείται ένας διαχωρισμός των γενικών περιουσιακών στοιχείων του οικονομικού οργανισμού σε χρηματικά και μη χρηματικά στοιχεία, διαχωρίζοντας ακόμη και την μέθοδο με την οποία τελικά θα αποτιμηθούν οι συναλλαγματικές τους διαφορές. Άρα, τα περιουσιακά χρηματικά στοιχεία αποτιμώνται σύμφωνα με την ισοτιμία της ημερομηνίας του Ισολογισμού ενώ επιπροσθέτως τα μη χρηματικά περιουσιακά στοιχεία διαχωρίζονται επιπλέον σε αυτά που αποτιμώνται στην «*εύλογη αξία*» τους αλλά και στο κόστος κτήσης. Τέλος όλα τα περιουσιακά στοιχεία που αποτιμώνται στην εύλογη αξία μετασχηματίζονται στο εκάστοτε εγχώριο νόμισμα της χώρας με την ισοτιμία της ημέρας αποτίμησης τους στην εύλογη αξία. Βέβαια τα περιουσιακά στοιχεία που αποτιμώνται στο κόστος κτήσης μετασχηματίζονται στο εγχώριο νόμισμα με την ισοτιμία την ημέρα συναλλαγής.

Οι θεμελιώδης διαφορές οι οποίες καταστούν την αναγνώριση της αναβαλλόμενης φορολογίας (ΔΛΠ 21 §50) στο ζήτημα των συναλλαγματικών διαφορών οι οποίες σχετίζονται με θυγατρικές εταιρείες οι οποίες δημιουργούνται από τον μετασχηματισμό / μετατροπή των οικονομικών καταστάσεων των θυγατρικών εταιρειών στο εγχώριο νόμισμα της μητρικής εταιρείας και την προσθήκη / καταχώρησή τους σε διαφορετικές οικονομικές καταστάσεις. Στο ΔΛΠ 21 καθορίζεται ο Ενοποιημένος Ισολογισμός, και επιπροσθέτως αναφέρεται ότι τα στοιχεία του Ισολογισμού μίας θυγατρικής εταιρείας μετασχηματίζονται στο εγχώριο νόμισμα με την ισοτιμία της ημέρας κλεισίματος. Με γνώμονα τα ΕΛΠ καταφέρεται η ανάλογη διαδικασία. Τουναντίον με τα Ενοποιημένα αποτελέσματα χρήσης ο μετασχηματισμός / μετατροπή των αποτελεσμάτων της θυγατρικής εταιρείας στο εγχώριο νόμισμα πραγματοποιείται με την ισοτιμία της ημερομηνίας συναλλαγής. Για το λόγο που η παραπάνω διαδικασία είναι δύσκολο να πραγματοποιηθεί, στην πράξη υπολογίζεται με τον μέσο όρο της ισοτιμίας της περιόδου. Με βασικό γνώμονα τα ΕΛΠ πραγματοποιείται η ίδια διαδικασία / πρακτική, είτε η εγγραφή των στοιχείων στην ισοτιμία της ημερομηνίας Ισολογισμού.

Οι εκάστοτε «*συναλλαγματικές διαφορές*» που υλοποιούνται με την μεταλλαγή των καταστάσεων των θυγατρικών εταιρειών στο νόμισμα της μητρικής εταιρείας, ενημερώνονται στην «*Καθαρή Θέση*» με γνώμονα τα ΔΛΠ. Βέβαια τα ΕΛΠ δεν αναφέρουν οποιαδήποτε ειδική επίλυση / αντιμετώπιση του θέματος. Απλά αναφέρεται η διαδικασία / χειρισμός των συναλλαγματικών διαφορών των υποκαταστημάτων των εταιρειών, όπου συγκαταλέγονται στις ατομικές οικονομικές καταστάσεις μίας εταιρείας. Ως αποτέλεσμα των

παραπάνω, απορρέει ότι για την οικονομική ενοποίηση των θυγατρικών εταιριών, δεν υπάρχουν ειδικές ρυθμίσεις στον ΚΝ 2190/20 (άρθρο 43 και 107), αλλά πρακτικά ο ισολογισμός μετασχηματίζονταν με την εκάστοτε ισοτιμία της ημερομηνίας κλεισίματος του και ακολούθως τα αποτελέσματα χρήσης με τη μέση ισοτιμία της σχετικής χρονικής περιόδου. Με επακόλουθο όλες οι σχετικές συναλλαγματικές διαφορές να καταγράφονται στα αποτελέσματα (Καραγιώργος, 2015).

3.6.4 Ενοποίηση Επιχειρήσεων

Για παράδειγμα εξαγοράς μίας εταιρείας Β από μία άλλη εταιρεία Α, με γνώμονα τα ΔΛΠ, το συνολικό κόστος της εξαγοράς διαμοιράζεται / κατανέμεται στα περιουσιακά στοιχεία και τις υποχρεώσεις της εξαγορασθείσας εταιρείας Β με γνώμονα την «εύλογη αξία» τους κατά την ημερομηνία υλοποίησης της απόκτησης. Βέβαια, όταν η «εύλογη αξία» των περιουσιακών στοιχείων είναι μεγαλύτερη από τη «λογιστική αξία» με την οποία είναι στοιχειοθετημένο / αναγνωρισμένο ένα περιουσιακό στοιχείο στον ισολογισμό της εταιρείας Β τότε προκύπτει ότι το στοιχείο -με την πρώτη ενοποίηση-θα παρουσιαστεί με τη καινούργια -αυξημένη- «λογιστική αξία» του. Με τον παραπάνω συλλογισμό δεν θεωρείται ότι θα μεταβληθεί / επηρεαστεί και η φορολογική βάση του περιουσιακού στοιχείου, η οποία ίσως να ισούται με το κόστος του περιουσιακού στοιχείου πριν την εξαγορά.

Την ημερομηνία, της πρώτης ενοποίησης σχηματίζεται / δημιουργείται η ανάγκη αναγνώρισης «αναβαλλόμενης φορολογίας». Για παράδειγμα, μια αποθήκη της οποίας η αξία στον Ισολογισμό της εταιρείας Β ανέρχονταν στις €100.000 ενώ κατά την ημερομηνία της απόκτησης η «εύλογη αξία» της εκτιμήθηκε / υπολογίστηκε στις €120.000, με φορολογικό συντελεστή 25%. Εν συνεχεία η φορολογική βάση ισούται με την αρχική «λογιστική αξία» του περιουσιακού στοιχείου, έτσι εξάγεται αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση ύψους €5.000 $((120.000-100.000) \times 25\%)$. Σύμφωνα με τον παραπάνω συλλογισμό με την υποχρέωση που δημιουργήθηκε θα αυξηθεί το παθητικό και θα εξισωθεί / ισοσκελιστεί με μία ιδίου ποσού αύξηση της υπεραξίας στο ενεργητικό. Έτσι με τα περιουσιακά στοιχεία της ενοποίησης δημιουργείται η ανάγκη καταχώρισης αναβαλλόμενης φορολογικής απαίτησης, και για να εξισωθεί / ισοσκελιστεί ο ισολογισμός θα δημιουργηθεί μία επιπλέον μείωση στην υπεραξία της εταιρείας. Συμπερασματικά διαφαίνεται ότι οι αναβαλλόμενοι φόροι σχετικά με την αναπροσαρμογή της αξίας των παγίων λόγω της ενοποίησης θα πρέπει να καταχωρούνται / παρουσιάζονται στην «Κατάσταση Μεταβολής Ιδίων Κεφαλαίων», αντιθέτως οι αναβαλλόμενοι φόροι για τις αποσβέσεις, της αναπροσαρμοσμένης αξίας και της αξίας

κτήσης πρέπει να καταχωρούνται / παρουσιάζονται στα «Αποτελέσματα Χρήσης»(Τότσης, 2016).

3.6.5 Υπεραξία

Η έννοια της «υπεραξίας» σχετίζεται με την διαφορά του συνολικού κόστους εξαγοράς μίας εταιρείας και της εύλογης αξίας των περιουσιακών στοιχείων του ενεργητικού και των υποχρεώσεων της. Στην ουσία, αιτιολογεί το «υπερβάλλον ποσό» άσχετα από την καθαρή αξία της εξαγορασθείσας εταιρείας. Όσον αφορά την φορολογία, συνηθίζεται να μην αναγνωρίζεται αυτή η υπεραξία με μετενέργεια / αποτέλεσμα να διαμορφώνεται διαφορά της «λογιστικής αξίας» της υπεραξίας και της «φορολογικής βάσης».

Το ΔΛΠ 12 αναφέρεται στην απαγόρευση της αναγνώρισης της «αναβαλλόμενης φορολογίας» στην περίπτωση της υπεραξίας στην αρχική αναγνώριση της. Η παραπάνω λεπτομέρεια συντελείται, διότι(Τότσης, 2016):*«αν εγκριθεί / αναγνωριστεί ένα υπερβάλλον ποσό υπεραξίας θα πρέπει να εγκριθεί / αναγνωριστεί και η αντίστοιχη αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση η οποία για να ισοσκελιστεί ο ισολογισμός θα πρέπει να ακολουθηθεί από μία περαιτέρω αύξηση της υπεραξίας η οποία δημιουργεί εκ νέου την ανάγκη αναγνώρισης επιπλέον ποσού αναβαλλόμενης υποχρέωσης (φάυλος κύκλος)»*. Άρα με γνώμονα το ΔΛΠ 12 θεωρείται σύννομη η καταχώριση αναβαλλόμενης φορολογίας η οποία σχετίζεται με την υπεραξία, για την περίπτωση όπου ο φόρος δεν δημιουργείται από την αρχική αναγνώριση της υπεραξίας.

Με γνώμονα το ΔΠΧΠ 3 η υπεραξία δεν αποσβένεται λογιστικά αλλά ελέγχεται όσον αφορά την απομείωση, αντιθέτως, φορολογικά η υπεραξία, κατά την αναγνώρισή της, αποσβένεται με το ίδιο ποσό στην πενταετία. Τέλος, θεωρείται σύννομη η αναγνώριση αναβαλλόμενης φορολογίας, στην περίπτωση που δημιουργείται από τυχόν διαφορά της λογιστικής αξίας της υπεραξίας και της φορολογικής βάσης που δημιουργείται κατά τον διαφορετική εκτίμηση / υπολογισμό των αποσβέσεων(Τότσης, 2016).

4 ΚΕΦΑΛΑΙΟ: «ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΒΑΛΛΟΜΕΝΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ ΚΕΡΔΩΝ»

4.1 ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΑΝΑΒΑΛΛΟΜΕΝΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Η ανάγκη για αναγνώριση αναβαλλόμενης φορολογίας δημιουργείται από τις διαφορές μεταξύ της λογιστικής αξίας των στοιχείων του ενεργητικού των υποχρεώσεων και της φορολογικής βάσης της επιχείρησης(Σγουρινάκης & Βλησμάς, 2016).

Σε περίπτωση που μια επιχείρηση αναγνωρίσει ένα στοιχείο του ενεργητικού, τότε αναμένει μελλοντικά να ανακτήσει τη λογιστική του αξία. Εκτός από την αναγνώριση του στοιχείου του ενεργητικού, αναμένεται να υπάρχει και μια μελλοντική φορολογική έκπτωση ίση με τη φορολογική βάση των στοιχείων αυτών. Αυτό συμβαίνει με την πώληση ενός στοιχείου ή τη χρήση του για την απόκτηση άλλων στοιχείων. Η έκπτωση προκύπτει διότι η επιχείρηση αναλώνει τα στοιχεία ή τις υπηρεσίες που ενσωματώνονται(Μπαντής, 2015).

Εάν η λογιστική αξία των στοιχείων του ενεργητικού είναι πιο μεγάλη από τη φορολογική τους βάση, τότε και τα έξοδα που θα αφαιρεθούν από τα λογιστικά κέρδη όταν τα στοιχεία αναλωθούν, θα είναι μεγαλύτερα από τις φορολογικές εκπτώσεις. Συνεπώς η καταβολή του φόρου εισοδήματος θα είναι μεγαλύτερη, διότι το φορολογητέο κέρδος θα είναι μεγαλύτερο από το λογιστικό κέρδος. Άρα, θα δημιουργηθεί μια μελλοντική φορολογική υποχρέωση, η οποία θα αναγνωρίζεται ως αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση.

Για την αναγνώριση της αναβαλλόμενης φορολογικής απαίτησης θα χρησιμοποιείται παρόμοια τεχνική με αυτή της αναγνώρισης των αναβαλλόμενων φορολογικών υποχρεώσεων.

Όταν η λογιστική αξία ενός στοιχείου του ενεργητικού είναι μικρότερη από τη φορολογική του βάση τότε αναγνωρίζεται μια αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση, με την προϋπόθεση ότι η επιχείρηση θα έχει αρκετά μελλοντικά φορολογικά κέρδη, προκειμένου να έχει την δυνατότητα να επωφεληθεί από αυτή τη φορολογική έκπτωση.

Εάν η φορολογική βάση του στοιχείου είναι πιο μεγάλη, τότε και οι μελλοντικές φορολογικές εκπτώσεις θα είναι πιο μεγάλες, με αποτέλεσμα μικρότερος πληρωτέος φόρος. Με τον τρόπο αυτό, δημιουργείται ένα φορολογικό όφελος το οποίο αναγνωρίζεται, καθώς το όφελος θα εισρεύσει στην επιχείρηση.

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

Οι διαφορές μεταξύ λογιστικού και φορολογητέου αποτελέσματος χωρίζονται σε Μόνιμες διαφορές και Προσωρινές διαφορές(Σγουρινάκης & Βλησμάς, 2016).

Οι μόνιμες διαφορές δε λαμβάνονται υπόψη, διότι είναι έξοδα ή έσοδα που επηρεάζουν μόνο το λογιστικό αποτέλεσμα ή μόνο το φορολογητέο αποτέλεσμα. Αντίθετα οι προσωρινές διαφορές διακρίνονται σε (Σχήμα 4.1)(Μπαντής, 2015):

Σχήμα 4.1: Διάκριση προσωρινών διαφορών λογιστικού και φορολογητέου αποτελέσματος.

Πηγή: (Μπαντής, 2015).

Οι Φορολογητέες Προσωρινές Διαφορές πρόκειται για τις διαφορές που θα καταλήξουν σε φορολογητέα ποσά όταν προσδιοριστεί το φορολογητέο κέρδος ή η φορολογική ζημία των επόμενων χρήσεων, με την προϋπόθεση η λογιστική αξία των στοιχείων του ενεργητικού ή της υποχρέωσης να διακανονίζεται ή να ανακτάται. Ως εκ τούτου, ισχύει ότι η λογιστική αξία των στοιχείων του ενεργητικού είναι μεγαλύτερη από τη φορολογική βάση, συνεπώς θα πληρωθούν υψηλότεροι φόροι στο μέλλον και θα αναγνωριστεί αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση στο παρόν.

Σε ορισμένες περιπτώσεις δεν αναγνωρίζεται αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση για όλες τις φορολογικές προσωρινές διαφορές. Τέτοιες περιπτώσεις προκύπτουν από την αρχική αναγνώριση υπεραξίας ή από την αρχική αναγνώριση ενός στοιχείου του ενεργητικού ή μιας υποχρέωσης από συναλλαγή η οποία (Σχήμα 4.2)(Καραγιώργος, 2015):

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

Σχήμα 4.2: Περιπτώσεις μη αναγνώρισης αναβαλλόμενης φορολογικής υποχρέωσης για όλες τις φορολογικές προσωρινές διαφορές.

Πηγή: (Καραγιώργος, 2015).

Οι Εκπεστές Προσωρινές Διαφορές είναι οι διαφορές που θα προκύψουν σε ποσά που κατά τον προσδιορισμό του φορολογητέου κέρδους ή φορολογικής ζημίας των επόμενων χρήσεων είναι εκπεστέα, με την προϋπόθεση η λογιστική αξία των στοιχείων του ενεργητικού ή της υποχρέωσης να διακανονίζεται ή να ανακτάται. Συνεπώς αντίθετα από τις φορολογητέες προσωρινές διαφορές, η λογιστική αξία των στοιχείων του ενεργητικού είναι μικρότερη από τη φορολογική βάση. Το αποτέλεσμα είναι ότι θα καταβάλλεται μεγαλύτερος φόρος στην παρούσα χρήση και χαμηλότερος φόρος σε μελλοντικές χρήσεις, αναγνωρίζοντας αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση.

Ακόμα, υπάρχουν περιπτώσεις όπου δεν αναγνωρίζεται αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση για όλες τις εκπεστές προσωρινές διαφορές. Το αποτέλεσμα είναι μια αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση να μην αναγνωρίζεται για όλες τις εκπεστές προσωρινές διαφορές εάν η αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση προκύπτει κατά τη αρχική αναγνώριση ενός στοιχείου του ενεργητικού ή μιας υποχρέωσης από συναλλαγή η οποία (Σχήμα 4.3)(Μπαντής, 2015):

Σχήμα 4.3: Περιπτώσεις μη αναγνώρισης αναβαλλόμενης φορολογικής υποχρέωσης για όλες τις εκπεστέες προσωρινές διαφορές.

Πηγή: (Μπαντής, 2015).

4.2 ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ ΑΝΑΒΑΛΛΟΜΕΝΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Μια επιχείρηση που έχει ζημίες, μπορεί να καταβάλλει λιγότερους φόρους στο μέλλον, με το να συμψηφίσει τα μελλοντικά κέρδη με τις ζημίες, με την προϋπόθεση να επιτρέπεται η μεταφορά των ζημιών σε μελλοντικές χρήσεις.

Όταν μια επιχείρηση μπορεί να εξασκήσει το δικαίωμα συμψηφισμού, τότε το φορολογικό όφελος που θα δημιουργηθεί από την πραγματοποίηση ζημιών αναγνωρίζεται στην περίοδο που προέκυψαν οι ζημίες.

Μια αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση για τη μεταφορά αχρησιμοποίητων φορολογικών ζημιών και πιστωτικών φόρων πρέπει να αναγνωρίζεται, διότι πιθανόν να υπάρξει μελλοντικό φορολογικό κέρδος, έναντι του οποίου μπορούν να χρησιμοποιηθούν οι αχρησιμοποίητες φορολογικές ζημίες και οι πιστωτικοί φόροι (Μπαντής, 2015).

Σύμφωνα με το ΔΛΠ 12, απαιτείται η γνωστοποίηση του ποσού της αναβαλλόμενης φορολογικής απαίτησης, όπως και η φύση της απόδειξης που στηρίζει την αναγνώρισή της.

Μια επιχείρηση θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τα κριτήρια που ακολουθούν για την εκτίμηση της πιθανότητας ότι θα υπάρξει φορολογητέο κέρδος, έναντι του οποίου οι αχρησιμοποίητες φορολογικές διαφορές ή οι αχρησιμοποίητοι πιστωτικοί φόροι μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην περίπτωση που (Κωνσταντινιούδης, 2015):

- Η επιχείρηση έχει επαρκείς φορολογητέες προσωρινές διαφορές που αφορούν την ίδια φορολογική αρχή και την ίδια φορολογούμενη οντότητα, οι οποίες θα καταλήξουν σε

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

φορολογητέα ποσά έναντι των οποίων οι αχρησιμοποίητες φορολογικές ζημίες ή οι αχρησιμοποίητοι πιστωτικοί φόροι μπορεί να χρησιμοποιηθούν.

- Πιθανολογείται ότι η επιχείρηση θα έχει φορολογητέα κέρδη πριν από τη λήξη της περιόδου, εντός της οποίας η επιχείρηση έχει δικαίωμα να συμψηφίσει τις αχρησιμοποίητες φορολογικές ζημίες ή τους αχρησιμοποίητους πιστωτικούς φόρους.
- Οι αχρησιμοποίητες φορολογικές ζημίες προέρχονται από συγκεκριμένες αιτίες οι οποίες είναι απίθανο να ξανασυμβούν (π.χ. έκτακτα γεγονότα που οδηγούν σε έκτακτες ζημίες).
- Υπάρχει στην επιχείρηση φορολογικός προγραμματισμός ο οποίος θα δημιουργήσει φορολογητέο κέρδος στην περίοδο στην οποία οι αχρησιμοποίητες φορολογικές ζημίες ή οι αχρησιμοποίητοι πιστωτικοί φόροι μπορεί να χρησιμοποιηθούν.

Με βάση τη φορολογική και μόνο νομοθεσία, με τις προσωρινές διαφορές δεν δημιουργείται αναβαλλόμενη φορολογία όταν προέρχονται από την αναπροσαρμογή της αξίας των πάγιων στοιχείων του Ενεργητικού. Καθώς όμως τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα απαιτούν την επανεκτίμηση και την απεικόνιση της πραγματικής τους αξίας των στοιχείων στον ισολογισμό, τότε οι προσωρινές διαφορές που εμφανίζονται δημιουργούν μια αναβαλλόμενη φορολογία που θα διακανονιστεί (Σχήμα 4.4)(Κωνσταντινούδης, 2015):

Σχήμα 4.4: Διακανονισμός αναβαλλόμενης φορολογίας δημιουργούμενης από προσωρινές διαφορές.

Πηγή: (Κωνσταντινούδης, 2015).

Ακόμα, καταχωρείται αμέσως στο λογαριασμό των ιδίων κεφαλαίων και όχι στα αποτελέσματα χρήσεως.

Μέσω των προσωρινών διαφορών δεν δημιουργείται αναβαλλόμενη φορολογία όταν προέρχονται από την υπεραξία, δηλαδή τη διάφορα μεταξύ του κόστους απόκτησης και της εύλογης αξίας από την απόκτηση στοιχείων του ενεργητικού και των υποχρεώσεων. Σύμφωνα με το ΔΛΠ 12 η αναγνώριση αναβαλλόμενης φορολογικής υποχρέωσης σε σχέση

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

με την υπεραξία απαγορεύεται, διότι με μια αναγνώριση της αναβαλλόμενης φορολογίας θα αυξανόταν η υπεραξία ως υπολειμματικού ποσού αλλά και η αναβαλλόμενη φορολογία εκ νέου.

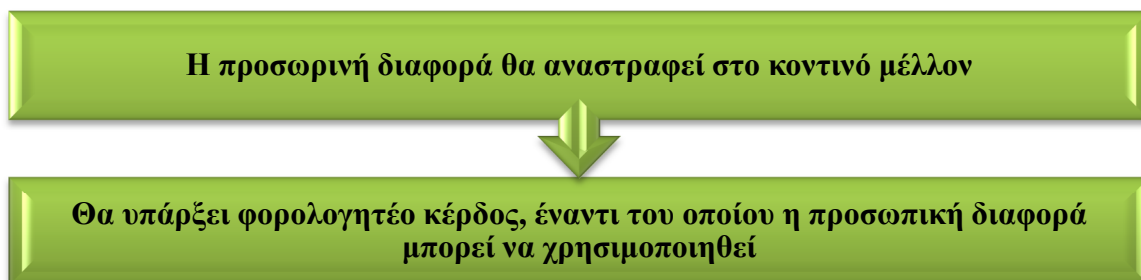
Μια επιχείρηση, σύμφωνα με το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 12, μπορεί να αναγνωρίζει μια αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση για όλες τις φορολογικές προσωρινές διαφορές που αφορούν επενδύσεις σε θυγατρικές, συγγενείς και κοινοπραξίες, με την προϋπόθεση (Σχήμα 4.5)(Κωνσταντινούδης, 2015):

Σχήμα 4.5: Προϋποθέσεις αναγνώρισης αναβαλλόμενης φορολογίας μιας επιχείρησης για όλες τις φορολογικές προσωρινές διαφορές που αφορούν επενδύσεις σε θυγατρικές, συγγενείς και κοινοπραξίες, σύμφωνα με το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 12.

Πηγή: (Κωνσταντινούδης, 2015).

Επίσης, μια επιχείρηση μπορεί να αναγνωρίζει μια αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση για όλες τις εκπεστές προσωρινές διαφορές που αφορούν επενδύσεις σε θυγατρικές, συγγενείς και κοινοπραξίες, εκτός από την περίπτωση που είναι πιθανό ότι (Σχήμα 4.6)(Κωνσταντινούδης, 2015):

Σχήμα 4.6: Προϋποθέσεις αναγνώρισης αναβαλλόμενης φορολογίας μιας επιχείρησης για όλες τις εκπεστές προσωρινές διαφορές που αφορούν επενδύσεις σε θυγατρικές, συγγενείς και κοινοπραξίες, σύμφωνα με το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 12.

Πηγή: (Κωνσταντινούδης, 2015).

4.3 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

4.3.1 Ελληνική βιβλιογραφική επισκόπηση

Ο Ρουσάκης (2017) στην μεταπτυχιακή του εργασία με τίτλο «Αναβαλλόμενη φορολογία και διαχείριση κερδών» αναφέρει ότι τα τελευταία χρόνια, το φαινόμενο της χειραγώγησης των κερδών απασχολεί παγκοσμίως τους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων (αναλυτές, επενδυτές, ρυθμιστικές αρχές). Στην εργασία του αυτή, ερευνάται το κατά πόσο χρήσιμη θα είναι η αναβαλλόμενη φορολογία στη διαχείριση των κερδών. Κατά τη διεξαγωγή της έρευνας χρησιμοποιήθηκε μια βάση δεδομένων 91 εταιρειών από διάφορους κλάδους της ελληνικής οικονομίας που είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών, κατέχοντας όλες τις προϋποθέσεις για τα χρόνια 2008-2013. Η εργασία σκοπεύει να εξετάσει τη χρησιμότητα του αναβαλλόμενου φόρου και δυο ειδών δεδουλευμένων, συνολικών και υπέρμετρων όσον αφορά στη χειραγώγηση των κερδών. Από τα αποτελέσματα της έρευνας διαφαίνεται ότι τα συνολικά δεδουλευμένα και τα υπέρμετρα δεδουλευμένα χρειάζονται για την χειραγώγηση των κερδών ώστε να μην εμφανιστούν μειωμένα κέρδη αλλά και για την διαχείριση των κερδών ώστε να μην εμφανιστούν ζημιές. Δεν ισχύει, αντιθέτως, το ίδιο για τον αναβαλλόμενο φόρο, διότι από την έρευνα φάνηκε ότι δεν παίζει σημαντικό ρόλο στη διαχείριση των κερδών. (Ρουσάκης, 2018).

Ο Βαμβακάκης Κωστής (2018) στην μεταπτυχιακή του εργασία με τίτλο «Ο ρόλος της αναβαλλόμενης φορολογίας στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα» εξέτασε την πορεία των Ελληνικών συστημικών τραπεζών, μέσω της διαχρονικής ανάλυσης των αναβαλλόμενων φορολογικών στοιχείων που ενσωματώνουν, του επιμερισμού των αναβαλλόμενων φορολογικών στοιχείων, καθώς και την ανάλυση της συσχέτισης μεταξύ της αναγνωριζόμενης αναβαλλόμενης φορολογίας με ορισμένους δείκτες που έχουν επιλεγεί. Τέλος, η εργασία αυτή φιλοδοξεί να συνδέσει την αναγνώριση αναβαλλόμενων φορολογικών στοιχείων από τις συστημικές τράπεζες με τη δυνατότητά τους να είναι «κεφαλαιακά φερέγγυες». (Βαμβακάκης, 2018).

Ο Μπαντής Ιωάννης (2015) στην μεταπτυχιακή του εργασία με τίτλο «Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 12, Φόροι Εισοδήματος: αναβαλλόμενη φορολογία και οι επιδράσεις στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις». Παρουσίασε το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 12 – «Φόροι Εισοδήματος». Αναφέρει τις αλλαγές που επέφερε η υιοθέτηση αυτού του Προτύπου στις εισηγμένες εταιρείες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών. Προσπαθεί, επίσης, να προσδιορίσει την επίδραση του Δ.Λ.Π. 12, και συγκεκριμένα της αναβαλλόμενης

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

φορολογίας, στις οικονομικές καταστάσεις των εταιρειών που έχουν υιοθετήσει τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα. Ακόμα στην εργασία του διακρίνεται και η χειραγώγηση των αποτελεσμάτων μέσω της αναγνώρισης αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων και υποχρεώσεων και το κατά πόσο μπορούν να παραποιηθούν οι οικονομικές καταστάσεις των εταιρειών. Τέλος, το Δ.Λ.Π. 12 αποτελεί μια σημαντική πηγή ενημέρωσης για τους αναλυτές και τους υποψήφιους επενδυτές, προκειμένου να αξιολογήσουν θετικά ή αρνητικά μια ενδεχόμενη μείωση ή αύξηση της αναβαλλόμενης φορολογίας(Μπαντής, 2015).

Ο Κωνσταντινούδης Παναγιώτης (2015) στην μεταπτυχιακή του εργασία με τίτλο «Χειρισμός, χειραγώγηση των κερδών με τη χρήση της αναβαλλόμενης φορολογίας (ΔΛΠ 12) και η επίδρασή της στις εισηγμένες στο Χ.Α.Α επιχειρήσεις» εξηγεί το υπόβαθρο, τα κίνητρα, το αναλυτικό πλαίσιο καθώς και τις έννοιες που υιοθετήθηκαν σε αυτήν την εργασία. Αναλύει το φαινόμενο της «χειραγώγησης ή διαχείρισης κερδών», που αποτελεί έναν από τους συνηθέστερους τρόπους παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Αρχικά επιχειρεί μία εισαγωγή στην έννοια των κερδών και της διαχείρισής τους και παρουσιάζει τα κυριότερα κίνητρα που μπορεί να ωθήσουν μια επιχείρηση σε τέτοιου είδους συμπεριφορές. Κατόπιν αναλύει τις μεθόδους και τις τεχνικές που μπορεί να χρησιμοποιήσει μια οντότητα προς αυτή την κατεύθυνση, δίνοντας έμφαση στη χρήση της αναβαλλόμενης φορολογίας. Επιπλέον, παραθέτει τα σημαντικότερα μοντέλα εντοπισμού των παραπάνω τεχνικών τα οποία χρησιμοποιούν τη βάση των δεδουλευμένων εσόδων και εξόδων και επιχειρεί μια αναφορά σε μελέτες αξιολόγησης της ερμηνευτικής τους ικανότητας. Στο εμπειρικό κομμάτι της εργασίας μελετά ένα δείγμα δεκαεπτά (17) ελληνικών επιχειρήσεων που συνθέτουν τον δείκτη υψηλής κεφαλαιοποίησης του Χρηματιστηρίου Αξιών Αθηνών (δείκτης FTSE/Large Cap). Η μεθοδολογία που χρησιμοποιείται στην έρευνα αυτή βασίζεται στα τροποποιημένα μοντέλα εντοπισμού διαχείρισης κερδών της Jones (1991) από τους Dechow et al.(1995) και Kothari et al.(2005). Από τα αποτελέσματα των παλινδρομήσεων προκύπτει ότι, τα οικονομικά αποτελέσματα των ελληνικών επιχειρήσεων χειραγωγούνται, όχι μόνο μέσω της αναβαλλόμενης φορολογίας ή άλλων συνθετικών στοιχείων των δεδουλευμένων αλλά πιθανότατα η χειραγώγηση επιτυγχάνεται και βάσει πραγματικών δραστηριοτήτων(Κωνσταντινούδης, 2015).

Η Μαυράκη Στέλλα (2015) στην μεταπτυχιακή της εργασία με τίτλο «Δ.Λ.Π. 12, αναβαλλόμενη φορολογία» εξετάζει την εφαρμογή του Διεθνούς Λογιστικού Προτύπου 12, θεωρητικά μέσα από βιβλιογραφική επισκόπηση και παρουσίαση των απόψεων διαφόρων συγγραφέων. Αρχικά αναφέρεται η εφαρμογή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων, έπειτα

παρουσιάζεται συνοπτική επισκόπηση βιβλιογραφίας του Δ.Λ.Π. 12, αλλά και το θεσμικό πλαίσιο, τέλος αναλύεται η εφαρμογή του Δ.Λ.Π. 12, της αναβαλλόμενης φορολογίας, του περιεχομένου του και περιγράφεται το πεδίο εφαρμογής του. Αναφέρονται τα συμπεράσματα-περιορισμοί της έρευνας βάσει της θεωρητικής προσέγγισης της εφαρμογής του Δ.Λ.Π. 12 και δίνονται προτάσεις για μελλοντική έρευνα.

4.3.2 Διεθνή βιβλιογραφική επισκόπηση

Η Σαμάρα (2014), στην εργασία της «Αξιολόγηση της καταλληλότητας των στοιχείων αναβαλλόμενου φόρου: Αποδεικτικά στοιχεία από επιχειρήσεις που υπέστησαν ζημιές κατά τη διάρκεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης», εξετάζει το πληροφοριακό περιεχόμενο των στοιχείων αναβαλλόμενου φόρου για τις τιμές των μετοχών, χρησιμοποιώντας δύο αλληλένδετες ερευνητικές ρυθμίσεις που αναμένεται να επηρεάσουν, την οικονομική κρίση και τις απώλειες. Χρησιμοποιεί ένα σύνολο ελληνικών εισηγμένων εταιριών για το χρονικό διάστημα μετά την εφαρμογή των Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Αναφοράς (IFRS). Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι τα στοιχεία αναβαλλόμενου φόρου κατέχουν περιεχόμενο πληροφοριών που οι επενδυτές θεωρούν ότι έχουν σημασία. Πιο συγκεκριμένα, εταιρείες που έχουν ζημιές έχουν φορολογικά στοιχεία που θεωρούνται από τους επενδυτές ως σήματα μελλοντικών επιδόσεων. Επιπλέον, σε όλες σχεδόν τις εξεταζόμενες περιοχές έρευνας, οι καθαρές αναβαλλόμενες φορολογικές υποχρεώσεις σχετίζονται αρνητικά με τις τιμές των μετοχών και αυτό το αρνητικό αποτέλεσμα καθίσταται πιο έντονο για τις εταιρείες με απώλειες κατά τη διάρκεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης (Samara, 2014).

Οι Hanlon, Navissi και Soepriyanto (2014) στην εργασία τους με τίτλο «Η αξία της αναβαλλόμενης φορολογίας που αποδίδεται στις αναπροσαρμογές στοιχείων ενεργητικού», επικεντρώνονται στη διαχρονική αξία του ισολογισμού σε σχέση με την προσέγγιση της κατάστασης αποτελεσμάτων της αναβαλλόμενης φορολογίας. Τα αποτελέσματα υποδηλώνουν ότι η προσαύξηση των αναβαλλόμενων φορολογικών υπολοίπων κατά την υιοθέτηση της προσέγγισης του ισολογισμού έχει αξία ως προς την αξία, δεδομένου ότι η σχετική αξία οφείλεται στην αναβαλλόμενη φορολογία ορισμένων αναπροσαρμογών στοιχείων ενεργητικού (συγκεκριμένα, ενσώματων ακινητοποιήσεων και επενδύσεων σε συμμετοχικούς τίτλους). Ερμηνεύονται τα αποτελέσματα αντανακλώντας την προτίμηση των επενδυτών για την προσέγγιση του ισολογισμού στην αναβαλλόμενη φορολογία και την άποψή τους ότι οι αναβαλλόμενοι φόροι στις αναπροσαρμογές στοιχείων ενεργητικού είναι πραγματικές υποχρεώσεις (Hanlon, Navissi, & Soepriyanto, 2014).

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

Οι Kasipillai και Mahenthiran (2013) με τη μελέτη τους «Αναβαλλόμενοι φόροι, διαχείριση κερδών και εταιρική διακυβέρνηση: Μαλαισιακά στοιχεία», εξετάζουν αν οι Μαλαισιανές εισηγμένες εταιρείες (PLCs) χρησιμοποιούν αναβαλλόμενους φόρους για να αποφύγουν την πτώση των κερδών. Επιπλέον, η μελέτη αυτή εξετάζει κατά πόσον οι μηχανισμοί εταιρικής διακυβέρνησης εξασθενίζουν τον βαθμό στον οποίο οι αναβαλλόμενοι φόροι χρησιμοποιούνται για τη διαχείριση των κερδών. Η μελέτη διαπιστώνει επίσης ότι η δομή της ιδιοκτησίας και η διάρθρωση του διοικητικού συμβουλίου επηρεάζουν το βαθμό στον οποίο η διαχείριση κερδών συνδέεται με μια αναβαλλόμενη φορολογική συνιστώσα (Mahenthiran & Kasipillai, 2013).

Οι Grochulski και Piskorski (2010) με την μελέτη τους «Επικίνδυνο ανθρώπινο κεφάλαιο και αναβαλλόμενη φορολογία κεφαλαίου εισοδήματος», μελετούν τη δομή των βέλτιστων σφηνών και των φόρων κεφαλαίου σε μια δυναμική οικονομία Mirrlees με ενδογενή κατανομή δεξιοτήτων. Το ανθρώπινο κεφάλαιο αποτελεί μια ιδιωτική, στοχαστική μεταβλητή κατάσταση που οδηγεί τη διαδικασία δεξιοτήτων κάθε ατόμου. (Grochulski & Piskorski, 2010).

5 ΚΕΦΑΛΑΙΟ: «ΤΡΟΠΟΙ ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗΣ ΚΕΡΔΩΝ»

5.1 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ

Η χειραγώγηση / διαχείριση των κερδών αποτελεί έναν γενικό όρο ο οποίος αφορά λογιστικές αποφάσεις οι οποίες επηρεάζουν τα αποτελέσματα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης. Η Διοίκηση απαιτεί από την χρηματοοικονομική πληροφόρηση να εκτιμά τα μελλοντικά οφέλη και τις υποχρεώσεις. Με την απαίτηση αυτή παρέχεται στη Διοίκηση η δυνατότητα επηρεασμού των αποτελεσμάτων της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης. Δηλαδή, η Διοίκηση έχει τη δυνατότητα να επιλέξει μια συγκεκριμένη λογιστική μεταχείριση προκειμένου να οδηγηθεί σε υψηλότερα δηλωθέντα εισοδήματα ή να κάνει εκτιμήσεις που επηρεάζουν τις λογιστικές αξίες των περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων. Πίσω από τον συγκεκριμένο όρο κρύβεται μια άλλη αλήθεια, καθώς τα αναφερόμενα κέρδη δεν αποτελούν τον αρχικό στόχο της Διοίκησης. Πολλές φορές η Διοίκηση εκδηλώνει ενδιαφέρον πιο πολύ για τη μείωση των επιπέδων μόχλευσης ή την αύξηση της απόδοσης των επενδύσεων (Ανδριακόπουλος, 2016). Αυτό συμβαίνει διότι ο συγκεκριμένος όρος χρησιμοποιείται υποτιμητικά, καθώς αποσκοπεί σε παραπλάνηση.

Είναι γεγονός ότι υπάρχουν πολλές περιπτώσεις, κατά τις οποίες οι Διοικήσεις επιχειρήσεων χρησιμοποιούν τις χρηματοοικονομικές αναφορές τους για «συγκάλυψη» της κακής απόδοσής τους (για παράδειγμα Maxwell Corporation) ή για δημιουργία της ψευδαίσθησης της θεαματικής ανάπτυξης (για παράδειγμα Enron). Σύμφωνα με έρευνες οι περισσότεροι παράγοντες για τους οποίους οι Διοικήσεις επιχειρούν χειραγώγηση των αποτελεσμάτων των χρηματοοικονομικών αναφορών τους είναι οι εξής (Ανδριακόπουλος, 2016):

- Η αντίδραση στις πιέσεις των αγορών κεφαλαίου για περισσότερη ανάπτυξη
- Η επιθυμία να ανταποκριθούν ή να διαψεύσουν τις εκτιμήσεις ή προβλέψεις των αναλυτών
- Τα κίνητρα για μεγιστοποίηση των αποζημιώσεων (bonuses) που σχετίζονται με τα αποτελέσματα των κερδών
- Η αποφυγή παραβίασης της διαθήκης ενδεχόμενης χρεωκοπίας
- Ο επηρεασμός των κανονικών αποτελεσμάτων.

5.2 ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ ΚΕΡΔΩΝ

Από πλευράς των μετόχων της κάθε επιχείρησης τα αποτελέσματα μιας τέτοιας πολιτικής είναι διφορούμενα. Πολλές φορές οι μέτοχοι έχουν τη δυνατότητα να χάσουν από την διαχείριση των κερδών, σε περίπτωση που αποτύχει η προσπάθειά τους να κρύψουν την κακή απόδοση της επιχείρησης. Όμως σε άλλες περιπτώσεις ενδέχεται να αποκτήσουν αρκετά οφέλη, αν η επιχείρηση ξεκινήσει και σταδιακά επιτυγχάνει ένα ευνοϊκό ρυθμιστικό αποτέλεσμα (Κουμανάκος, 2008).

Επίσης, η χειραγώγηση κερδών αποτελεί μια στρατηγική που χρησιμοποιείται από τη Διοίκηση μιας επιχείρησης, με σκοπό την παραποίηση των κερδών της επιχείρησης σκόπιμα ώστε τα στοιχεία να ταιριάζουν με έναν προκαθορισμένο στόχο. Με αυτή την πρακτική εξομαλύνεται το εισόδημα. Συνεπώς, οι εταιρίες προτιμούν να κρατούν τα λογιστικά στοιχεία τους σχετικά σταθερά, μέσω της πρόσθεσης ή αφαίρεσης ποσών από τους λογαριασμούς αποθεματικού, αντί να έχουν αρκετό καιρό με εξαιρετικά κέρδη ή αρκετές ζημιές.

Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς θεωρεί την καταχρηστική χειραγώγηση των κερδών ως ένα υλικό μέσω του οποίου μπορεί να επιτευχθεί «σκόπιμη διαστρέβλωση των αποτελεσμάτων». Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς σε περιπτώσεις όπου η εξομάλυνση του εισοδήματος είναι υπερβολική, έχει το δικαίωμα να επιβάλλει πρόστιμα. Οι ιδιώτες επενδυτές σε τέτοιες περιπτώσεις δεν έχουν τη δυνατότητα να κάνουν και πολλά πράγματα. Αυτό συμβαίνει διότι για μεγάλες εταιρίες η λογιστική νομοθεσία είναι αρκετά περίπλοκη, γεγονός που καθιστά πολύ δύσκολο για τους κανονικούς επενδυτές την αναφορά σε λογιστικά σκάνδαλα, εγκαίρως. Πάντως, αν και οι διάφορες μέθοδοι που χρησιμοποιούνται από τους managers για να εξομαλυνθούν τα κέρδη είναι περίπλοκες, αυτό που επισημαίνεται είναι ότι η κινητήριος δύναμη πίσω από αυτό αποτελεί την κάλυψη ενός προκαθορισμένου στόχου.

Σύμφωνα με την διεθνή βιβλιογραφία, δημιουργούνται παρεκκλίνουσες νοήσεις (άσπρη, γκρι, μαύρη) για την εννοιολόγηση της χειραγώγησης των κερδών. Η «καλή» (άσπρη) χειραγώγηση / διαχείριση των κερδών υποστηρίζει την πλήρη διαφάνεια των οικονομικών αναφορών. Η «κακή» (μαύρη) έννοια / εκδοχή υποστηρίζει την –εκ θεμελίων- διαστροφή και απάτη, ενώ η «μέτρια / ουδέτερη» (γκρι) έννοια / εκδοχή υποστηρίζει την χειραγώγηση των οικονομικών εκθέσεων σε λογικά όρια και συμμόρφωση σύμφωνα με τα λογιστικά. Πιο αναλυτικά (Κουμανάκος, 2008):

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

- Στη χειραγώγηση των κερδών αξιοποιείται η ευελιξία στην επιλογή της λογιστικής αντιμετώπισης με σκοπό τη σηματοδότηση των ιδιωτικών πληροφοριών του manager που αφορούν μελλοντικές ταμειακές ροές (άσπρη)
- Στη χειραγώγηση κερδών επιλέγεται μια λογιστική αντιμετώπιση είτε οπορτουμιστική, δηλαδή να μεγιστοποιεί μόνο τη χρησιμότητα της Διοίκησης, είτε οικονομικά αποτελεσματική (γκρι)
- Στη χειραγώγηση κερδών, η οποία αποτελεί μια πρακτική, χρησιμοποιούνται τρικ ώστε να διαστρεβλωθεί ή να μειωθεί η διαφάνεια των χρηματοοικονομικών αναφορών (μαύρη).

Συνοπτικά στον παρακάτω πίνακα φαίνονται όσα ειπώθηκαν παραπάνω:

Πίνακας 5.1: Εναλλακτικές ερμηνείες του όρου «χειραγώγηση κερδών».

Λευκό	Γκρι	Μαύρο
Η διαχείριση κερδών αξιοποιεί την ευελιξία στην επιλογή της λογιστικής αντιμετώπισης για τη σηματοδότηση των προσωπικών πληροφοριών του διαχειριστή σχετικά με τις μελλοντικές ταμειακές ροές	Η διαχείριση κερδών επιλέγει μια λογιστική αντιμετώπιση είτε ευκαιριακή (με τη μεγιστοποίηση της χρησιμότητας της διαχείρισης) είτε οικονομικά αποδοτική	Η διαχείριση των κερδών είναι η πρακτική της χρήσης τρικ για την παραποίηση ή τη μείωση της διαφάνειας των οικονομικών εκθέσεων

Πηγή: (Κουμανάκος, 2008).

Από όλα τα παραπάνω, μπορεί να προκύψει ο εξής ορισμός: «Η χειραγώγηση των κερδών λαμβάνει χώρα όταν οι οικονομικοί διευθυντές χρησιμοποιούν την κρίση στην χρηματοοικονομική πληροφόρηση και στην διάρθρωση των συναλλαγών, ώστε να αλλάξουν τις οικονομικές εκθέσεις ή να παραπλανήσουν ορισμένα ενδιαφερόμενα μέρη (stakeholders) σχετικά με την οικονομική απόδοση της εταιρίας ή να επηρεάσουν συμβατικά αποτελέσματα που εξαρτώνται από λογιστικές εκθέσεις».

Σε αυτόν τον ορισμό παρουσιάζονται κάποιες αδυναμίες. Ενδεικτικά αναφέρεται το γεγονός ότι δεν ξεκαθαρίζει τα όρια μεταξύ της χειραγώγησης κερδών και των κανονικών δραστηριοτήτων, των οποίων αποτέλεσμα είναι τα κέρδη. Επίσης, όλες οι χειραγωγήσεις των κερδών δεν είναι παραπλανητικές. Συνεπώς προτείνεται ένας διαφορετικός ορισμός για τη χειραγώγηση διαχείριση των κερδών ο οποίος χωρίζεται σε τρία μέρη(Κορομηλάς, 2017): Η

χειραγώγηση των κερδών πρόκειται για μια συλλογή αποφάσεων της Διοίκησης με αποτέλεσμα τη μη αναφορά της πραγματικής βραχυπρόθεσμης αξίας μεγιστοποίησης των κερδών. Η χειραγώγηση-διαχείριση των κερδών χαρακτηρίζεται (Κορομηλάς, 2017):

- Επωφελής: όταν σηματοδοτείται η μακροχρόνια αξία
- Ολέθρια: όταν συγκαλύπτεται η βραχυχρόνια ή μακροχρόνια αξία
- Ουδέτερη: όταν αποκαλύπτεται η πραγματική βραχυχρόνια απόδοση

Τα χειραγωγημένα κέρδη προκύπτουν ως αποτέλεσμα παραγωγής/επένδυσης πράξεων πριν πραγματοποιηθούν τα κέρδη ή ως αποτέλεσμα λογιστικών επιλογών τα οποία επηρεάζουν το ποσό των κερδών και την ερμηνεία τους, αφού πραγματοποιηθούν τα πραγματικά κέρδη.

Σε αυτή την ερμηνεία, το πρώτο κομμάτι αφορά τον υπολογισμό των κερδών έναντι της βραχυχρόνιας αλήθειας, όπως είναι γνωστά στη Διοίκηση της εκάστοτε εταιρίας, το δεύτερο κομμάτι αναφέρεται στην υποκειμενική αξία της χειραγώγησης των κερδών και το τρίτο κομμάτι περιγράφει με ευρύ τρόπο το πώς επιτυγχάνεται η χειραγώγηση των κερδών.

5.3 ΤΡΟΠΟΙ ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗΣ ΚΕΡΔΩΝ

Με διάφορους τρόπους που σχετίζονται με τα Γενικώς Αποδεκτά Λογιστικά Πρότυπα (GAAP – Generally Accepted Accounting Principles) μπορεί να επιτευχθεί η χειραγώγηση των κερδών, είτε με αυτά τα πρότυπα, είτε παραβιάζοντάς τα. Σύμφωνα με τη συντηρητική λογιστική (conservative accounting) η χειραγώγηση των κερδών ίσως να παρουσιάζεται ως υπερβολικά επιθετική αναγνώριση των προβλέψεων ή των αποθεματικών ή να αποτελεί υπερεκτίμηση των εξόδων αναδιάρθρωσης και διαγραφής των περιουσιακών στοιχείων.

Αντίθετα σύμφωνα με την ουδέτερη λογιστική (neutral accounting) τα κέρδη που εμπλέκονται στη διαχείριση των κερδών είναι αποτέλεσμα ουδέτερων διαδικασιών. Από την άλλη, σύμφωνα με την επιθετική λογιστική (aggressive accounting) η χειραγώγηση των κερδών μπορεί να γίνει μέσω υποεκτίμησης της πρόβλεψης για επισφαλείς απαιτήσεις ή αντλώντας τις διατάξεις ή τα αποθεματικά με υπερβολικά επιθετικό τρόπο.

Τα Γενικά Αποδεκτά Λογιστικά Πρότυπα λόγω της χειραγώγησης των κερδών παραβιάζονται μέσω της καταγραφής πωλήσεων πριν γίνουν πραγματικότητα, ή μέσω της υπερεκτίμησης των αποθεμάτων με την καταγραφή πλασματικών αποθεμάτων. Ο ακόλουθος πίνακας αποτυπώνει τα εξής (Κορομηλάς, 2017):

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

Πίνακας 5.2: Οι διαφορετικές πτυχές της χειραγώγησης κερδών.

Τύπος αναφοράς	Λογιστικές επιλογές
Εντός GAAP	
Συντηρητική λογιστική	• Πολύ επιθετική αναγνώριση προβλέψεων ή αποθεματικών • Υπερέκταση των δαπανών αναδιάρθρωσης και διαγραφές περιουσιακών στοιχείων
Ουδέτερη λογιστική (όχι διαχείριση κερδών)	• Κέρδη που προκύπτουν από ουδέτερες πράξεις
Επιθετική λογιστική	• Υποτίμηση της πρόβλεψης για επισφαλείς απαιτήσεις • Η κατάρτιση προβλέψεων ή αποθεματικών σε υπερβολικά επιθετικό τρόπο
Παραβιάζει το GAAP	
Απάτη	• Η καταγραφή των πωλήσεων πριν από την πραγματοποίησή τους • Υπερθέρμανση του αποθέματος με καταγραφή πλασματικών απογραφών

Πηγή: (Κορομηλάς, 2017).

Τα κέρδη μέσω των παρακάτω διαδικασιών μπορούν να χειραγωγηθούν (Κορομηλάς, 2017):

- Από την επιλογή ενός συνόλου διαδικασιών, μέσα στα πλαίσια των Γενικά Αποδεκτών Λογιστικών Προτύπων, προκειμένου να αποτιμηθούν τα αποθέματα, όπως τα LIFO έναντι των FIFO, μέσω των διαδικασιών που αφορούν αποσβέσεις και μέσω πολιτικών αναγνώρισης των εσόδων.
- Από την απόφαση σχετικά με το χρονοδιάγραμμα υιοθέτησης ενός νέου προτύπου ή μέσω απόφασης για το αν θα αναφερθεί η επίδραση της μετάβασης ενός νέου προτύπου στην κατάσταση λογαριασμού αποτελεσμάτων ή ως αναδρομική αναπροσαρμογή στα ίδια κεφάλαια των μετόχων στον ισολογισμό, ή μέσω της απόφασης να μην εφαρμοστεί ένα νέο πρότυπο για λόγους «αμέλειας».

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

- Από μια υποκειμενική «κρίση», όταν τα Γενικά Αποδεκτά Λογιστικά Πρότυπα χρειάζονται εκτιμήσεις, όπως για παράδειγμα στις αποσβέσεις, στο επίδομα για επισφαλείς απαιτήσεις, στην αξιολόγηση περιουσιακών στοιχείων, στη λογιστική των συντάξεων και σε διαγραφές περιουσιακών στοιχείων εγγραφής.
- Από την ταξινόμηση των ειδών πάνω ή κάτω από την γραμμή των λειτουργικών κερδών, ώστε να διαχωρίζονται τα επίμονα κέρδη (persistent earnings) από τα μεταβατικά κέρδη (transitory earnings), όπως είναι η χρήση των επιβαρύνσεων αναδιάρθρωσης.
- Από τη διάρθρωση των συναλλαγών, για την επίτευξη του επιθυμητού των λογιστικών αποτελεσμάτων. Ένα τέτοιο παράδειγμα εντός των ορίων των Γενικά Αποδεκτών Λογιστικών Προτύπων είναι και ο σχεδιασμός συγχωνεύσεων οι οποίες θα πληρούν τις προϋποθέσεις της μεθόδου συγκέντρωσης (pooling method), τη διεξαγωγή συναλλαγών με τα συνδεδεμένα μέρη.
- Από το χρονοδιάγραμμα για την αναγνώριση των εσόδων-εξόδων με στόχο την εξομάλυνση των κερδών και την απόφαση αν πρέπει να κεφαλαιοποιηθούν τα έξοδα.
- Από μια πραγματική απόφαση για παραγωγή και επένδυση, όπως είναι η μείωση των δαπανών για έρευνα και ανάπτυξη και ο επηρεασμός των εξόδων διοίκησης και διάθεσης.
- Από τη διαχείριση της διαφάνειας παρουσίασης των γεγονότων.
- Από τη διαχείριση των πληροφοριών που σχετίζονται με τα κέρδη με διάφορα μέσα, όπως είναι η αναφορά των τακτικών συνολικών εσόδων στη δήλωση των ιδίων κεφαλαίων κι όχι στη δήλωση της απόδοσης, και η αφαίρεση μικρών εξόδων από τα κέρδη που είναι Γενικά Αποδεκτά από τα Λογιστικά Πρότυπα.

Με δεδομένο το γεγονός ότι ο ελεγχόμενος επιθυμεί να μεγεθύνει λίγο τα κέρδη του, κάποιοι επιπλέον τρόποι χειραγώγησης των εσόδων είναι οι εξής(Μπαντής, 2015):

- Καταγραφή ενδεχόμενων πωλήσεων με δικαίωμα επιστροφής σαν πωλήσεις. Παρόλα αυτά επειδή όλοι οι κίνδυνοι δεν είναι μεταβιβάσιμοι στον αγοραστή, η αναγνώριση των ενδεχόμενων πωλήσεων παραβιάζει την αρχή της αναγνώρισης των εσόδων.
- Παραβίαση των κανόνων αποκοπής τριμήνου. Πρόκειται για την πρακτική αναγνώρισης των εσόδων πριν τη λήξη του τριμήνου στο οποίο αποκτήθηκαν, όπως η καταγραφή εσόδων πριν από την πραγματική μεταφορά των εμπορευμάτων στον πελάτη.
- «Bill and hold» συναλλαγές. Αφορούν πωλήσεις που είναι εικονικές συναλλαγές, καθώς τίποτα δεν πραγματοποιείται εκτός από την καταγραφή ενός νομοσχεδίου πώλησης. Ο πωλητής εξακολουθεί να κατέχει το εμπόρευμα κι ο πελάτης δεν αναμένεται να πληρώσει.

- «Channel stuffing». Αφορά ένα παράδειγμα της αναδιάρθρωσης των συναλλαγών. Ο στόχος είναι η αύξηση των πωλήσεων την τρέχουσα περίοδο με αποτέλεσμα η εταιρία να προσφέρει στους πελάτες υπερβολικές εκπτώσεις για να προκαλέσει τους αγοραστές να προβούν έγκαιρα στις αγορές τους.

5.4 ΚΙΝΗΤΡΑ ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΚΕΡΔΩΝ

Οι διοικήσεις των εταιρειών για να αυξήσουν τα λογιστικά αποτελέσματα επηρεάζονται από παράγοντες που σχετίζονται κυρίως με δυο κίνητρα. Το πρώτο σχετίζεται με κίνητρα για την αύξηση των κερδών και το δεύτερο για τη μείωση των λογιστικών αποτελεσμάτων (Κορομηλάς, 2017).

5.4.1 Αύξηση λογιστικών κερδών

Όσοι αυξάνουν τα λογιστικά κέρδη με στόχο την προσωπική τους ασφάλεια, επιδιώκουν να (Κορομηλάς, 2017):

- ✓ διατηρήσουν τη δύναμη τους και την ασφάλεια τους στην εργασία,
- ✓ διεκδικήσουν μελλοντική προαγωγή, ακόμη και προσωπικό πλουτισμό και
- ✓ μεγιστοποιήσουν την αποζημίωσή τους.

Από την άλλη πλευρά, υποστηρίζεται ότι όσοι επιδιώκουν κέρδη για να ωφεληθούν την εταιρία, επιδιώκουν:

5.4.1.1 *Μεγιστοποίηση της τιμής και της αξίας της μετοχής του Οικονομικού Οργανισμού*

Πρόκειται για αύξηση των τιμών της μετοχής της εταιρίας απαλείφοντας ολοκληρωτικά ή μειώνοντας την μεταβλητότητα των δημοσιευμένων κερδών με τη χρήση των κατάλληλων λογιστικών μεθόδων. Οι οικονομικοί αναλυτές εστιάζουν σε μια εκτίμηση που ονομάζεται «ποιότητα κερδών» και περιέχει πολλούς παράγοντες με του οποίους εξακριβώνεται πόσο υγιή είναι τα καθαρά κέρδη της επιχείρησης. Επίσης, εξακριβώνεται και η ποιότητα των δημοσιευμένων κερδών όταν κατά την χρήση για τις ανάγκες πρόβλεψης των μελλοντικών κερδών δεν χρειάζεται περισσότερη ανάλυση. Όταν τα κέρδη, όμως θεωρούνται λιγότερο ποιοτικά συμβαίνει το αντίθετο. Συνεπώς, μια εταιρία με χαμηλότερη μεταβλητότητα στα κέρδη θα επιτυγχάνει υψηλότερη τιμή στην μετοχή της (Κορομηλάς, 2017).

5.4.1.2 Ελαχιστοποίηση πιθανότητας για χρεοκοπία

Ο οικονομικός κίνδυνος (δηλαδή η πιθανότητα χρεοκοπίας) για να εκτιμηθεί σωστά έχουν αναπτυχθεί διάφορα υποδείγματα πρόβλεψης χρεοκοπίας, όπως για παράδειγμα το υπόδειγμα των McKee και Lensberg. Σε αυτό χρησιμοποιούνται τρεις μεταβλητές για να δημιουργήσουν πιθανότητα χρεοκοπίας η οποία κυμαίνεται μεταξύ 0 και 1. Το συγκεκριμένο μοντέλο με πιθανότητα χρεοκοπίας ίση με 0,5 ως το σημείο πρόγνωσης απόφασης, ήταν 80% ακριβές στην πρόγνωση χρεοκοπίας ένα χρόνο πριν την πραγματική χρεοκοπία.

Οι 3 μεταβλητές που χρησιμοποιούνται στο μοντέλο είναι (Κορομηλάς, 2017):

1. Το μέγεθος της εταιρίας, το οποίο μετριέται από τα συνολικά περιουσιακά στοιχεία / 1000.
2. Η κερδοφορία, η οποία μετριέται από τα καθαρά κέρδη / συνολικά περιουσιακά στοιχεία.
3. Η ρευστότητα, η οποία μετριέται από τα ταμειακά διαθέσιμα / βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις.

Συνεπώς, εάν νόμιμες τεχνικές διαχείρισης των κερδών χρησιμοποιούνταν για να μετατρέψουν μια μικρή καθαρή ζημία σε μικρό καθαρό κέρδος, τότε το ποσοστό της χρεοκοπίας θα έπεφτε και έτσι η εταιρία θα εξασφάλιζε ότι δεν κινδυνεύει από χρεοκοπία.

5.4.1.3 Αποφυγή τυχόν παραβιάσεων ορίων που αφορούν χρέη

Οι δανειστές της επιχείρησης κατά την έκδοση ενός δανείου η τακτική που ακολουθούν είναι να ορίζουν λογιστικά μεγέθη ως ρήτρες ώστε να μπορούν να ελέγχουν τις δραστηριότητες της δανειζόμενης επιχείρησης. Η βασική απαίτηση είναι η επίτευξη συγκεκριμένης απόδοσης ή ορίζοντας περιορισμούς στις επιτρεπόμενες επενδύσεις και στις χρηματοοικονομικές της δραστηριότητες (Κορομηλάς, 2017).

5.4.1.4 Ελαχιστοποίηση κανονιστικών παρεμβάσεων

Οι διευθυντές και τα στελέχη δεν κινητοποιούνται οπωσδήποτε για διαφορετικούς λόγους. Τα εμφανιζόμενα κέρδη χειραγωγούνται από πολλά στελέχη διότι από τις επιχειρήσεις τους ωφελούνται προσωπικά, κυρίως όταν τα προσωπικά και εταιρικά τους ενδιαφέροντα συμπίπτουν. Αλλά και οι διευθυντές έχουν τη δυνατότητα να παραποιήσουν τα κέρδη είτε λόγω προσωπικών είτε λόγω εταιρικών συμφερόντων. Αυτό μπορεί να συμβεί διότι συνήθως αμείβονται με ένα μισθό και κάποιο bonus το οποίο εξαρτάται από την

επίτευξη ενός συνδυασμού βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων κινήτρων που συνδέονται με λογιστικούς αριθμούς(Κορομηλάς, 2017).

5.4.2 Μείωση λογιστικών κερδών

Οι παράγοντες που επηρεάζουν τις διοικήσεις των εταιρειών προκειμένου να αυξήσουν τα λογιστικά αποτελέσματα έχουν κίνητρα που αφορούν στη μείωση των λογιστικών κερδών. Τέτοιου είδους κίνητρα είναι(Κορομηλάς, 2017):

5.4.2.1 Πολιτικές πιέσεις

Σύμφωνα με έρευνες, έχει παρατηρηθεί ότι οι εταιρίες σε αυξημένες πολιτικές περιόδους χειραγωγούν τα λογιστικά κέρδη προκειμένου να δημοσιεύσουν χαμηλότερα κέρδη και να αποφύγουν τις πολιτικές συνέπειες από τα υψηλότερα κέρδη. Σύμφωνα με άλλες έρευνες οι επιχειρήσεις χειραγωγούν τα κέρδη τους έτσι ώστε να μειωθεί ο αρνητικός αντίκτυπος από τις επιπτώσεις της λειτουργίας τους στο περιβάλλον(Κορομηλάς, 2017).

5.4.2.2 Νομοθετικά κίνητρα

Η νομοθεσία κάθε χώρας στοχεύει στον έλεγχο της λειτουργίας των επιχειρήσεων και στην επιβολή κυρώσεων για ενέργειες που παραβαίνουν τις νομοθετικές διατάξεις. Συνεπώς, το κίνητρο για τη χειραγώγηση των κερδών αποτελεί η αποφυγή πιθανών νομικών κυρώσεων λόγω των παράνομων δραστηριοτήτων μιας επιχείρησης ή ενός κλάδου. Όμως επειδή ο αριθμός των επιχειρήσεων που χρησιμοποιήθηκε στις έρευνες είναι σχετικά μικρός δεν υπάρχει μια ξεκάθαρη ερμηνεία όσον αφορά τη συχνότητα εμφάνισης της χειραγώγησης των κερδών που οφείλεται σε νομοθετικά κίνητρα(Κορομηλάς, 2017).

5.4.2.3 Το μέγεθος της εταιρίας

Από τη στιγμή που η διοίκηση μεγάλων εταιρειών (πολυεθνικές) επιμένει για λογιστικά πλαίσια τα οποία πρέπει να διαθέτουν εφαρμογή δημιουργικής λογιστικής. Αυτό το γεγονός οφείλεται στο ότι τα μειωμένα κέρδη δημιουργούν αύξηση στις ταμειακές ροές καθώς επιτυγχάνεται μειωμένη φορολογία. Σε μικρότερες εταιρείες εφαρμόζεται το earnings management ώστε να εμφανίζεται πλασματική αύξηση των κερδών για να αυξηθεί η αμοιβή τους η οποία σχετίζεται με τα κέρδη της επιχείρησης(Κορομηλάς, 2017).

5.4.2.4 Διαπραγματεύσεις με τα εργατικά σωματεία

Σε πολλές περιπτώσεις, τα στελέχη των επιχειρήσεων μειώνουν τα κέρδη σε μια προσωρινή βάση ώστε να αυξήσουν τη διαπραγματευτική τους δύναμη απέναντι στα εργατικά σωματεία και να πετύχουν την αποδοχή τους για πάγωμα μισθών(Κορομηλάς, 2017).

5.4.2.5 Αναβαλλόμενη φορολογία

Καθώς το φορολογητέο εισόδημα έχει σχέση με τα κέρδη της επιχείρησης, αυτό σημαίνει ότι το κόστος της φορολογίας αποτελεί κίνητρο για χειραγώγηση κερδών. Ωστόσο, η αναβαλλόμενη φορολογία δίνει τη δυνατότητα πραγματοποίησης διαχείρισης των κερδών. Αυτό συμβαίνει διότι ο φόρος / έξοδο είναι από τους τελευταίους λογαριασμούς οι οποίοι κλείνουν πριν την ανακοίνωση των κερδών. Τέλος, υψηλός αναβαλλόμενος φόρος – έξοδο είναι το μεγάλο μέγεθος λογιστικών και φορολογικών διαφορών στα κέρδη, γεγονός που δείχνει την παραποίηση των κερδών για την αποφυγή αναφοράς μείωσης στα κέρδη και για την απόκρυψη ζημίας(Κορομηλάς, 2017).

6 ΚΕΦΑΛΑΙΟ: «ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ ΧΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΝΑΒΑΛΛΟΜΕΝΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ ΚΕΡΔΩΝ»

Σε αυτό το κεφάλαιο θα αναφερθούν περιπτώσεις χειραγώγησης λογιστικών κερδών με την χρήση Αναβαλλόμενης Φορολογίας, είτε στην Ελλάδα, είτε στο εξωτερικό.

6.1 ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ

Πιθανή μεταβολή των φορολογικών συντελεστών (Φ.Σ.) ενδέχεται να έχει αιτιατική επίδραση στην καθαρή κερδοφορία, στην κεφαλαιακή δομή αλλά και στον υπολογισμό αρκετών αριθμοδεικτών αποδοτικότητας και μόχλευσης της εκάστοτε επιχείρησης. Η-προς διαμόρφωση- τιμή της επανεκτίμησης (Revaluation Effect) ορίζεται από το ποσοστό μεταβολής των Φ.Σ. αλλά και από το ύψος (ανοδικό /καθοδικό επίπεδο) των δαπανών των αναβαλλόμενων φόρων (ΑΦΑ/ΑΦΥ) κατά τη χρονική στιγμή που εκτελούνται / εφαρμόζονται.

Άρα μια αύξηση των Φ.Σ. συμβάλλει στην ενίσχυση επιχειρήσεων που έχουν ισχυρές / σημαντικές αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις (ΑΦΑ), γιατί ενισχύει το Ενεργητικό και την κερδοφορία τους, ενώ αντίθετα ελαττώνει τα αποτελέσματα και αυξάνει τις μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις επιχειρήσεων με αναβαλλόμενες φορολογικές θέσεις παθητικού (ΑΦΥ). Έτσι, μια πιθανή μείωση των Φ.Σ. δημιουργεί ακριβώς τα αντίθετα αποτελέσματα. Αυτή η διαδικασία θα μπορούσε να οδηγήσει επιχειρήσεις ή και κλάδους σε συμπεριφορές τύπου «lobbying»¹⁷ υπέρ ή κατά μιας φορολογικής μεταρρύθμισης ανάλογα με το εάν βελτιώνεται ή όχι η εικόνα του ισολογισμού τους (Σγουρινάκης & Βλησμάς, 2016).

6.2 ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΚΕΡΔΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΧΡΗΣΗ ΑΝΑΒΑΛΛΟΜΕΝΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΩΡΟ

Στον ελληνικό χώρο κάποιες από τις περιπτώσεις χειραγώγησης λογιστικών κερδών με την χρήση Αναβαλλόμενης Φορολογίας αλλά και Δημιουργικής Λογιστικής, είναι οι εξής:

---

¹⁷Η άσκηση πίεσης (lobbying) είναι η πράξη κατά την οποία γίνεται προσπάθεια να επηρεαστούν οι πράξεις, οι πολιτικές ή οι αποφάσεις των μελών των ρυθμιστικών οργανισμών.

6.2.1 Τράπεζα της Ελλάδος

Σύμφωνα με άρθρο του Ανδρονόπουλου (2018) η Τράπεζα της Ελλάδος δημιουργεί / μεθοδεύει την αποπλήρωση των «κόκκινων δάνειων», από το Ελληνικό Δημόσιο διαμέσω του «αναβαλλόμενου φόρου» (Ανδρονόπουλος, 2018). Το πλάνο / σχέδιο χρήση Αναβαλλόμενης Φορολογίας έχει ως εξής:

Όλες οι ελληνικές τράπεζες δημιουργούν μια δική τους «bad bank» η οποία στην ουσία είναι μία εταιρεία ειδικού σκοπού (θα περιέχει το 50% / 42 δις € των κόκκινων δανείων / των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων τους (Non Performing Exposures – NPEs). Στην ουσία με αυτή την μέθοδο του «αναβαλλόμενου φόρου» απαλλάχθηκαν πλήρως οι τράπεζες από φόρους τους επί των κερδών τους για τα επόμενα 30 χρόνια, με εκτιμώμενο όφελος περίπου 10 δις €. Η αυτή η ελάφρυνση / απαλλαγή λόγω της αντιστάθμισης των ζημιών που τους δημιουργήθηκε από το PSI (Private Sector Involvement / Συμμετοχή του Ιδιωτικού Τομέα,).

Επιπλέον το ποσό του αναβαλλόμενου φόρου προσμετρείται στα κεφάλαια των τραπεζών, με ακολουθία / αποτέλεσμα να μειώνονται οι κεφαλαιακές απαιτήσεις που προκύπτουν από τα stress test¹⁸. Και επιπροσθέτως αν μια τράπεζα δεν κάνει κέρδη ή κάποια τράπεζα τεθεί σε εκκαθάριση, ο κρατικός προϋπολογισμός θα πρέπει να καταβάλλει / καλύψει το ποσό του αναβαλλόμενου φόρου με μετρητά.

Δηλαδή σύμφωνα με το άρθρο (Ανδρονόπουλος, 2018): «Τα «κόκκινα» δάνεια θα μεταβιβάζονται από τις τράπεζες στην καθαρή λογιστική τους αξία (σ.σ. μετά την αφαίρεση των προβλέψεων), μαζί με τις εξασφαλίσεις τους. Ταυτόχρονα, θα μεταβιβάζεται στο SPV ο αναβαλλόμενος φόρος, που αναλογεί στις συσσωρευμένες προβλέψεις επί του χαρτοφυλακίου. Δηλαδή, για ένα χαρτοφυλάκιο μικτής λογιστικής αξίας 2 δις € και καθαρής λογιστικής αξίας 1 δις € θα μεταβιβάζεται αναβαλλόμενος φόρος 290 εκατ. € (29%), που μπορεί να μετατραπεί σε οριστική και εκκαθαρισμένη απαίτηση έναντι του Δημοσίου». Και επιπλέον: «Με τη μεταβίβαση, η τράπεζα χάνει από τα κεφάλαιά της τον αναβαλλόμενο φόρο καθώς τον μεταβιβάζει με μηδενικό αντάλλαγμα. Στο παραπάνω παράδειγμα, δηλαδή, γράφει ζημία 290 εκατ. € (29%)».

---

¹⁸Τραπεζικά τεστ αντοχής (stress tests) είναι ουσιαστικά προσομοιώσεις μελλοντικών οικονομικών γεγονότων, που μοντελοποιούν αντίξοα οικονομικά σενάρια (worst-case scenarios), σχεδιασμένα για να αξιολογήσουν αν μια τράπεζα ή ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα έχει επαρκή κεφάλαια για να αντέξει τις επιπτώσεις δυνητικών αρνητικών εξελίξεων στην οικονομία (Τραπεζικά τεστ αντοχής (Stress tests), 2018).

Έγκριτοι οικονομικοί αναλυτές διαπιστώνουν / επισημαίνουν πως με το σχέδιο της Τράπεζας της Ελλάδος ο κρατικός προϋπολογισμός θα εμπλακεί σε μια διαδικασία risk sharing¹⁹, ότι ο αναβαλλόμενος φόρος είναι άυλη απαίτηση και ότι η Τράπεζα της Ελλάδος προωθεί λύση –μη αληθής-μόχλευσης²⁰. Άρα προσπαθείτε να χρησιμοποιηθούν κρατικά κεφάλαια για να πριμοδοτηθούν τα ομόλογα που θα εκδοθούν, δηλαδή είναι μια οφθαλμοφανής περίπτωση δημιουργικής λογιστικής με την βοήθεια χρήσης της Αναβαλλόμενης Φορολογίας(Ανδριακόπουλος, 2016).

6.2.2 Σκάνδαλο της Ασπίς Πρόνοια

Οι επιεικείς όροι που χρησιμοποιήσαν οι δύο ορκωτοί λογιστές του ελεγκτικού οίκου Baker Tilly στην έκθεση που είχαν συντάξει για την πορεία της εκκαθάρισης στις εταιρείες Ασπίς Πρόνοια ήταν «Σημαντική λογιστική αταξία» και «ανορθόδοξες εγγραφές».

Στην 20σέλιδη έκθεση που είχαν συντάξει για λογαριασμό των δύο Εποπτών που διενεργούσαν την εκκαθάριση στην Ασπίς Πρόνοια οι δύο ορκωτοί λογιστές κάνουν λόγο για «ποσά κονδυλίων που μεταφέρονται διαδοχικά σε άσχετους λογαριασμούς, γεγονός που καθιστά εξαιρετικά δυσχερές και χρονοβόρο το έργο της εξακρίβωσης της ειλικρίνειας του περιεχομένου των λογαριασμών της εταιρείας».

Μάλιστα οι δύο ορκωτοί λογιστές, καταθέτουν ενδεικτική διαδρομή 7,1 εκατ. ευρώ, τα οποία μεταφέρθηκαν από τον λογαριασμό «*χρεώστες ασφαλιστρων*» σε άσχετο λογαριασμό της Aspisp Holding και μετά σε άσχετους λογαριασμούς της Aspisp Μεσιτείας Ασφαλιστών και τέλος, σε χρέωση του λογαριασμού «*προβλέψεις επισφαλειών*» με αποτέλεσμα να μην φορολογούνται και να υφίσταται το φαινόμενο της Αναβαλλόμενης Φορολογίας. Έτσι, κατέληξαν «*έμμεσα μια απαίτηση της εταιρείας Ασπίς Πρόνοια έκλεισε στα αποτελέσματα χρήσης και εξαφανίστηκε με την αιτιολογία της ανεπίδεκτης είσπραξης*».

Από τη διοίκηση της εταιρείας η πρακτική αυτή χρησιμοποιήθηκε κατά κόρον και έφερε στην επιφάνεια όλες τις λογιστικές ατασθαλίες και τις μεταφορές ποσών μεταξύ των

---

¹⁹Risk sharing είναι μέθοδος διαχείρισης κινδύνου στην οποία το κόστος των συνεπειών του κινδύνου κατανέμεται μεταξύ διαφόρων συμμετεχόντων σε μια επιχείρηση, ή οικονομικό οργανισμό (τράπεζα).

²⁰Η χρηματοοικονομική μόχλευση (financial leverage) είναι η διαδικασία ανάληψης χρέους με σκοπό την έναρξη, συνέχιση ή επέκταση μιας επιχειρηματικής δραστηριότητας. Μια επιχείρηση ή οργανισμός θεωρούμε ότι κάνει ιδιαίτερη χρήση χρηματοοικονομικής μόχλευσης αν επιδιώκει χρηματοδότηση μέσω ξένων κεφαλαίων έναντι ιδίων κεφαλαίων (έκδοση ομολόγων ή άλλου χρέους έναντι έκδοσης μετοχών-equity).

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

εταιρειών του ομίλου, προσπαθώντας ο βασικός μέτοχος είτε να προσποριστεί χρήματα της εταιρείας είτε να καλύψει τρύπες συγγενών εταιρειών.

Ενδεικτικές είναι και οι απαιτήσεις ύψους 56,1 εκατ. ευρώ και οι υποχρεώσεις ύψους 71,9 εκατ. € από και προς τις εταιρείες Ασπίς Κάπιταλ, Aspīs Όμιλος Εταιρειών, Aspīs Holding Public, Δώρο γραφοτεχνική, Μπράιτ, Fewsley Holdings, Leda, Ασπίς Πρόνοια ΑΕΑΖ, αλλά και τα φυσικά πρόσωπα.

Επίσης διαπιστώθηκε ότι είχαν εκδοθεί 56 επενδυτικά ασφαλιστήρια συμβόλαια συνολικού ύψους 9,9 εκατ. €, τα οποία αν και είχαν χαρακτηριστεί εισπραχθέντα δεν έγινε εισροή χρημάτων.

Επίσης στον μακρύ κατάλογο των «ανορθόδοξων προσαρμογών» υπήρχαν και αναλήψεις μετρητών ύψους 5,1 εκατ. € από τις τράπεζες που δεν εμφανίζονταν στα βιβλία της εταιρείας, καταθέσεις 1,4 εκατ. € που επίσης δεν εμφανίζονταν στα βιβλία, αντίστοιχες πιστώσεις 2,1 εκατ. €, 6,4 εκατ. € αναλήψεις καθώς και 9,2 εκατ. € καταθέσεις, που όμως σημειώνουν οι ελεγκτές ήταν «αδιερεύνητες».

Η πιθανότητα ικανοποίησης των ασφαλισμένων από τα περιουσιακά στοιχεία της εταιρείας περιοριζόταν από το γεγονός ότι το σύνολο των συμμετοχών του ομίλου στις Aspīs Bank, Ασπίς ΑΕΑΖ, Ασπίς ΑΕΓΑ, Ασπίς Κτηματική, Commercial Value και E Valley και τις κυπριακές εταιρείες Leda, Liberty, Aspīs Holding είχαν απομειωθεί από τα 135,9 εκατ. € σε μόλις 5 εκατ. €. Επίσης, στα 5 εκατ. € είχε απομειωθεί και η ασφαλιστική τοποθέτηση των εσωτερικών μεταβλητών κεφαλαίων, δηλαδή των επενδυτικών προϊόντων unit linked, τα οποία η εταιρεία διέθετε με εγγυημένη απόδοση.(Τζώρτζη, 2010).

6.3 ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΚΕΡΔΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΧΡΗΣΗ ΑΝΑΒΑΛΛΟΜΕΝΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΗ ΧΩΡΟ

Στη συνέχεια ακολουθούν περιπτώσεις χειραγώγησης λογιστικών κερδών με την χρήση Αναβαλλόμενης Φορολογίας στον Διεθνή χώρο:

6.3.1 Apple

Το αξιοσημείωτο, σύμφωνα με την έκθεση της υποεπιτροπής μόνιμων ερευνών της Γερουσίας των ΗΠΑ, σχετικά με την Apple Inc είναι: η αποφυγή εταιρικών φόρων / αναβαλλόμενη φορολογία. Η έκθεση αναφέρει ότι η Apple μείωσε / ανέβαλλε τον φόρο εισοδήματός της στις ΗΠΑ κατά μέσο όρο τα 10 δις \$ το χρόνο για τα τελευταία τέσσερα

χρόνια. Η Apple μείωσε τους φόρους της, με τα ίδια εργαλεία που -οι πολυεθνικές- χρησιμοποιούν εδώ και χρόνια για να ελαχιστοποιήσουν την φορολογική τους υποχρέωση ανά τον κόσμο. Οι τακτικές –που δημιούργησαν το σκάνδαλο- είναι περίπλοκες, αλλά η στρατηγική είναι απλή: Η Apple σχεδίασε τις δραστηριότητές της, με όσο το δυνατόν περισσότερο εισόδημα, στις χώρες όπου οι φόροι είναι χαμηλοί. Ταυτόχρονα, κατανέμει όσο το δυνατόν περισσότερα κόστη σε εκείνες τις χώρες με υψηλό φόρο (όπως οι ΗΠΑ), και όπου οι εκπτώσεις είναι ιδιαίτερα πολύτιμες. Για να επιτύχει αυτούς τους διπλούς στόχους, η Apple επικεντρώθηκε κυρίως σε τρεις πτυχές της διεθνούς φοροδιαφυγής: **αναβαλλόμενη φορολογία**, τιμολόγηση μεταφοράς και check-the-box.

Η αναβαλλόμενη φορολογία επιτρέπει στις αμερικανικές επιχειρήσεις να αποφύγουν να πληρώνουν τον αμερικανικό φόρο επί των εισοδημάτων από το εξωτερικό έως ότου τα κέρδη επιστραφούν στην μητρική / κύρια. Στην πράξη, η Apple διατήρησε αυτά τα κέρδη απεριόριστα για να μην καταβάλει ποτέ φόρο στις ΗΠΑ. Η τιμολόγηση μεταφοράς²¹ και το check-the-box²² καθιστούν το σύστημα ακόμη πιο επωφελές (Gleckman, 2013).

6.3.2 MarketWatch

Η MarketWatch ανέλυσε στοιχεία σχετικά με την αναβαλλόμενη φορολογία ενεργητικού και υποχρεώσεων διαφόρων εταιρειών έως το τέλος του 2016 στις ΗΠΑ, σε συνεργασία με την εταιρεία Audit Analytics. Έπειτα κατάρτισε κατάλογο κορυφαίων εταιρειών που επωφελήθηκαν από κέρδη -ως αποτέλεσμα της αναβαλλόμενης φορολογίας(αλλαγή σε εταιρικούς φορολογικούς συντελεστές)(McKenna, 2017).

Από τις τράπεζες στις ΗΠΑ, η Citigroup, έχει το μεγαλύτερο αναβαλλόμενο φορολογικό υπόλοιπο όλων των δημόσιων εταιρειών έως το τέλος του 2016.

Πολλές εταιρείες λαμβάνουν μεγάλα κέρδη -λόγω των αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων- συσσωρευμένα κατά τη διάρκεια ετών.

---

²¹ Η τιμολόγηση μεταφοράς είναι ο τρόπος με τον οποίο οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούν την εσωτερική λογιστική για να κατανέμουν τα έξοδα μεταξύ των διαφόρων θυγατρικών. Για μια εταιρεία όπως η Apple, σχεδόν όλη η αξία των προϊόντων της είναι στα διπλώματα ευρεσιτεχνίας της. Χρεώνοντας μια σχετική διαφήμιση σε μια ξένη θυγατρική για τη χρήση αυτής, μπορεί να μεγιστοποιήσει τα κέρδη της θυγατρικής αυτής και να ελαχιστοποιήσει το εισόδημά της στις ΗΠΑ.

²² Επιτρέπουν στις επιχειρήσεις να ταξινομηθούν ως μία από τις πολλές διαφορετικές οντότητες-εταιρείες.

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

Οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις και υποχρεώσεις δημιουργούνται από τις αυξήσεις ή και μειώσεις των φόρων που καταβάλλονται ή επιστρέφονται για μελλοντικά έτη ως αποτέλεσμα των καθαρών λειτουργικών ζημιών ή φόρων.

Δύο

εταιρείες μεταμεγαλύτερα κέρδη αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων έως το τέλος του 2016, είναι οι: Citigroup και η General Motors (McKenna, 2017).

6.3.3 Citigroup

Η αμερικάνικη τράπεζα Citigroup βρισκόταν στο επίκεντρο ειδικών χρηματοοικονομικών αναλυτών λογιστικής το 2010 για επικείμενη χειραγώγηση κερδών, της τάξης των 50 δις \$ από αναβαλλόμενους φόρους, οικονομικό πρόβλημα / σκάνδαλο που μείωνε το ρυθμιστικό κεφαλαίο της και θα αποδυνάμωνε τον ισολογισμό της. Τα περιουσιακά στοιχεία, είναι ένα προϊόν των λογιστικών αρχών που εφαρμόζουν οι φορολογικές αρχές των ΗΠΑ στις εταιρείες, και είναι κρίσιμα, για την οικονομική «υγεία» της εκάστοτε εταιρείας, όπως και της Citigroup. Στο τέλος του δεύτερου τριμήνου του προηγούμενου έτους, οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις της Citigroup αποτελούσαν -περισσότερο από το ένα τρίτο- των υλικών ιδίων κεφαλαίων της. Η αμερικανική τράπεζα απέρριψε τις κλήσεις για να διατηρήσει τα DTAs²³ της, υποστηρίζοντας ότι θα κερδίσει αρκετά χρήματα στο μέλλον για να δικαιολογήσει τη διατήρηση των περιουσιακών στοιχείων της. Σύμφωνα με τους λογιστικούς κανόνες, η Citigroup πρέπει να είναι σίγουρη ότι θα κερδίσει 99 δις \$ σε φορολογητέο εισόδημα κατά τις επόμενες δύο δεκαετίες. Κατά την περίοδο 2002-2006, η Citigroup είχε ετήσια κέρδη προ φόρων ύψους τουλάχιστον 20 δις \$. Ωστόσο, ορισμένοι υποστηρίζουν ότι η Citigroup είναι υπερβολικά αισιόδοξη, δεδομένου του πρόσφατου ιστορικού της, -δηλαδή ότι οι απώλειες πριν από τη φορολογία το 2008 και το 2009 ξεπέρασαν τα 60 δις \$ και συνέχισε την οικονομική αβεβαιότητα (Guerrera & Eaglesham, 2010).

6.3.4 General Motors

Η General Motors (GM) κέρδισε 39 δις \$ το τρίμηνο του 2007 λόγω της απομείωσης / writeeown²⁴ των αναβαλλόμενων φορολογικών της περιουσιακών στοιχείων. Η εταιρία GM

---

²³ Διεθνώς αναγνωρισμένα κεφάλαια.

²⁴ Είναι λογιστικός όρος για τη μείωση της λογιστικής αξίας των περιουσιακών στοιχείων των οποίων η δίκαιη αγοραία αξία έχει υποχωρήσει κάτω από τη λογιστική αξία και έτσι γίνεται απομειωμένο περιουσιακό στοιχείο.

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

είχε ένα σύνολο λογιστικών βιβλίων αλλά και φόρων οι οποίοι δεν εκτελούνται με τους ίδιους κανόνες. Τα βιβλία διέπονται από τις Γενικές Αποδεκτές Λογιστικές Αρχές (GAAP) και οι φόροι επιβαρύνουν τον εσωτερικό κώδικα εσόδων. Τα κριτήρια για την αναγνώριση στοιχείων εισοδήματος και εξόδων δεν είναι τα ίδια κριτήρια που ισχύουν για το φορολογικό δίκαιο. Επομένως, το φορολογητέο εισόδημα -για φορολογικούς σκοπούς- δεν είναι το ίδιο με το εισόδημα χρηματοοικονομικής λογιστικής. Έτσι, όταν το φορολογητέο εισόδημα και τα βιβλία εισοδήματος δεν ταιριάζουν, δημιουργείται μια μελλοντική φορολογική συνέπεια. Αυτό μπορεί να είναι ένα φορολογικό περιουσιακό στοιχείο ή μια φορολογική υποχρέωση. Ορισμένες συναλλαγές δημιουργούν μόνιμες διαφορές μεταξύ των βιβλίων και του φόρου. Συνεπώς, δεν δημιουργεί φορολογικό περιουσιακό στοιχείο ή υποχρέωση. Στην περίπτωση μιας αναβαλλόμενης φορολογικής απαίτησης, δημιουργείται μια «εκπεστέα προσωρινή διαφορά». Ως αναβαλλόμενο ενεργητικό νοείται μια συναλλαγή η οποία θα έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση του φορολογητέου εισοδήματος στα επόμενα χρόνια. Έτσι οι φόροι θα «εξοικονομηθούν» τα επόμενα χρόνια, δημιουργώντας αυτό το «περιουσιακό στοιχείο», που στην περίπτωση της GeneralMotors ήταν 39 δις \$ το τρίμηνο του 2007(De Coster, 2007).

Μια απομείωση είναι το αντίθετο μιας εγγραφής και γίνεται διαγραφή εάν το σύνολο του υπολοίπου του περιουσιακού στοιχείου εξαλειφθεί και αφαιρεθεί από τους λογαριασμούς εντελώς.

7 ΚΕΦΑΛΑΙΟ: «ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ»

Τα μεγαλύτερα οικονομικά εταιρικά σκάνδαλα που αναλύθηκαν στην παρούσα πτυχιακή εργασία με θέμα: «Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών» είναι:

- Στον ελληνικό χώρο: Τράπεζα της Ελλάδος και σκάνδαλο της Ασπίς Πρόνοια.
- Αλλά και στον διεθνή χώρο: Apple, Citigroup και General Motors.

Βασίστηκαν στην εκτενή βιβλιογραφική έρευνα και ομολογούν / επιβεβαιώνουν την μεγάλη σημασία / έκταση της χειραγώγησης / διαχείρισης των κερδών κατά το δοκούν (earnings management). Η οποία είναι η χρήση λογιστικών τεχνικών για την παραγωγή οικονομικών εκθέσεων που παρουσιάζουν μια υπερβολικά θετική εικόνα των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και της οικονομικής θέσης μιας εταιρείας. Πολλοί λογιστικοί κανόνες και αρχές απαιτούν από τη διοίκηση της εταιρείας να λαμβάνει αποφάσεις σύμφωνα με αυτές τις αρχές. Η διαχείριση κερδών εκμεταλλεύεται τον τρόπο εφαρμογής των λογιστικών κανόνων και δημιουργεί οικονομικές καταστάσεις που αυξάνουν τα κέρδη, τα έσοδα ή τα συνολικά περιουσιακά στοιχεία.

7.1 ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΚΑΤΑ ΤΗ ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ / ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΕΡΔΩΝ

Αποτελεί γεγονός ότι οι εταιρείες χρησιμοποιούν τη διαχείριση κερδών για να εξομαλύνουν τις διακυμάνσεις των κερδών και να παρουσιάζουν πιο συνεπή κέρδη κάθε μήνα ή έτος. Οι μεγάλες διακυμάνσεις στα έσοδα και τα έξοδα μπορεί να αποτελούν φυσιολογικό μέρος των εργασιών μιας επιχείρησης, αλλά οι αλλαγές ενδέχεται να προκαλέσουν ανησυχία στους επενδυτές που προτιμούν να βλέπουν τη σταθερότητα και την ανάπτυξη. Η τιμή των μετοχών μιας εταιρείας συχνά αυξάνεται ή μειώνεται μετά από ανακοίνωση κερδών, ανάλογα με το αν τα κέρδη πληρούν ή υπολείπονται των προσδοκιών.

7.2 ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗΣ / ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΕΡΔΩΝ

Η οικονομική διοίκηση μιας εταιρείας μπορεί να αισθάνεται πίεση κατά την διεργασία της διαχείρισης των κερδών, και των ακολουθούμενων λογιστικών πρακτικών, έτσι ώστε να καλύψει τις οικονομικές προσδοκίες των ενδιαφερομένων και να διατηρήσει την τιμή των μετοχών της εταιρίας. Πολλά στελέχη λαμβάνουν έξτρα αποδοχές(επιδόματα) βάσει της απόδοσης των κερδών, ενώ άλλα μπορεί να είναι επιλέξιμα για δικαιώματα προαίρεσης

αγοράς μετοχών²⁵ που δημιουργούν κέρδος όταν αυξάνεται η τιμή των μετοχών. Πολλές μορφές χειραγώγησης εσόδων αποκαλύπτονται τελικά είτε από Ορκωτούς Ελεγκτές Λογιστές (Certified Public Accountant – CPA) που πραγματοποιούν έλεγχο είτε μέσω των απαιτούμενων γνωστοποιήσεων της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς του ΧΑΑ (Χρηματιστηρίου Αξιών Αθηνών).

7.3 ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗΣ / ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΕΡΔΩΝ

Μία μέθοδος χειραγώγησης / διαχείρισης κερδών είναι η αλλαγή λογιστικής πολιτικής που δημιουργεί υψηλότερα κέρδη βραχυπρόθεσμα. Για παράδειγμα, έστω ένας έμπορος λιανικής πώλησης ειδών βιβλιοπωλείου χρησιμοποιεί τη μέθοδο LIFO (last-in, first-out) για να υπολογίσει το κόστος των πωληθέντων αντικειμένων αποθέματος. Με την μέθοδο LIFO, οι νεώτερες μονάδες που αγοράστηκαν πωλούνται πρώτα. Δεδομένου ότι το κόστος αποθέματος συνήθως αυξάνεται με την πάροδο του χρόνου, οι νεώτερες μονάδες είναι ακριβότερες και αυτό δημιουργεί υψηλότερο κόστος πωλήσεων και μικρότερο κέρδος. Εάν ο έμπορος λιανικής πώλησης μεταβεί στη μέθοδο πρώτης εισόδου (first-in, first-out) (FIFO) για την αναγνώριση του κόστους αποθέματος, η εταιρεία πωλεί πρώτα τις παλαιότερες, δηλαδή τις λιγότερο ακριβές μονάδες. Το FIFO δημιουργεί ένα χαμηλότερο κόστος εξόδων πωλήσεων και υψηλότερο κέρδος, ώστε η εταιρεία να μπορεί να δημοσιεύσει υψηλότερα κέρδη βραχυπρόθεσμα.

Μια άλλη μορφή χειραγώγησης / διαχείρισης κερδών είναι να αλλάξει η πολιτική της εταιρείας για το κόστος κεφαλαιοποίησης²⁶ και όχι για την άμεση αναγνώριση εξόδων. Η κεφαλαιοποίηση του κόστους -ως περιουσιακών στοιχείων- καθυστερεί την αναγνώριση των εξόδων και αυξάνει τα κέρδη βραχυπρόθεσμα. Έστω, για παράδειγμα, ότι η πολιτική της εταιρείας υπαγορεύει ότι κάθε δαπάνη κάτω από 1.000€ δαπανώνται αμέσως και όσα κοστίζουν πάνω από 1.000€ μπορούν να κεφαλαιοποιηθούν ως περιουσιακά στοιχεία. Αν η

---

²⁵ Με την επιλογή μετοχών των εργαζομένων (Employee Stock Option - ESO), παρέχεται σε συγκεκριμένους υπαλλήλους μιας εταιρείας το δικαίωμα να αγοράσουν ένα ορισμένο ποσό μετοχών της εταιρείας σε προκαθορισμένη τιμή για μια συγκεκριμένη περίοδο. Η επιλογή μετοχών των εργαζομένων διαφέρει ελαφρώς από την επιλογή που διαπραγματεύεται στο χρηματιστήριο, διότι δεν ανταλλάσσεται μεταξύ των επενδυτών.

²⁶ Η κεφαλαιοποίηση είναι η καταγραφή ενός κόστους / εξόδου στον ισολογισμό, με σκοπό την καθυστέρηση της πλήρους αναγνώρισης του κόστους. Σε γενικές γραμμές, η κεφαλαιοποίηση των εξόδων είναι επωφελής καθώς οι εταιρείες που αποκτούν νέα περιουσιακά στοιχεία με μακροχρόνια διάρκεια ζωής μπορούν να αποσβέσουν το κόστος.

επιχείρηση αλλάξει την οικονομική πολιτική της και αρχίσει να κεφαλαιοποιεί πολύ περισσότερα περιουσιακά στοιχεία, οι δαπάνες μειώνονται βραχυπρόθεσμα και τα κέρδη αυξάνονται.

7.4 ΛΟΓΙΣΤΙΚΕΣ ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΕΙΣ

Ωστόσο, μια αλλαγή στη λογιστική πολιτική πρέπει να εξηγείται στους ενδιαφερόμενους αναγνώστες των οικονομικών καταστάσεων και η γνωστοποίηση αυτή συνήθως αναφέρεται σε υποσημείωση των οικονομικών καταστάσεων. Η γνωστοποίηση απαιτείται λόγω της λογιστικής αρχής της «συνέπειας». Οι οικονομικές καταστάσεις είναι συγκρίσιμες αν η εταιρεία χρησιμοποιεί τις ίδιες λογιστικές πολιτικές κάθε χρόνο και κάθε αλλαγή πολιτικής πρέπει να εξηγείται στον αναγνώστη οικονομικών αναφορών. Ως αποτέλεσμα, αυτός ο τύπος χειραγώγησης των κερδών συνήθως αποκαλύπτεται.

7.5 ΕΝ ΚΑΤΑΚΛΕΙΔΙ

Διαπιστώνεται ότι οι «αναβαλλόμενοι φόροι», που υπολογίζονται / καταχωρούνται στα «αποτελέσματα χρήσης», εκτιμώνται / υπολογίζονται βάσει των «προσωρινών διαφορών» που εξάγονται / προκύπτουν κατά τη διεργασία της «αναμόρφωσης των λογιστικών αποτελεσμάτων», έτσι -δυνητικά- υπάρχει πιθανότητα χειραγώγησης των αποτελεσμάτων διαμέσω των μόνιμων λογιστικών διαφορών και όχι των προσωρινών. Συμπερασματικά, ενδέχεται να μην διαπιστώνεται / εντοπίζεται η τυχόν παραποίηση των κερδών. Άρα, διαπιστώνεται / παρατηρείται σε επιχειρήσεις, η χρήση μόνιμων λογιστικών διαφορών και όχι των προσωρινών.

Ως κεντρικό συμπέρασμα, εξάγεται η πεποίθηση, ότι δεν δύναται να υπάρξει κάποια συγκεκριμένη οικονομοτεχνική διαφοροποίηση, για την εξάλειψη / αντιμετώπιση της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων. Θεωρητικά πάντα, απάντηση σε αυτό το μείζον θέμα δίνει, η γενικότερη σωστή κουλτούρα και φιλοσοφία των εκάστοτε οικονομικών οργανισμών, με επίκεντρο τις ηθικές αξίες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- De Coster, K. (2007, 7 11). *General Motors: More Than You Ever Wanted to Know About Deferred Tax Assets*. Ανάκτηση από Mises Institute is a tax-exempt nonprofit organization: <https://mises.org/wire/general-motors-more-you-ever-wanted-know-about-deferred-tax-assets>
- EUROPA-Φορολογία*. (2018, 7). Ανάκτηση από EUROPA: https://europa.eu/european-union/topics/taxation_el
- Gleckman, H. (2013, 5 21). *The Real Story On Apple's Tax Avoidance: How Ordinary It Is*. Ανάκτηση 2 2019, από forbes: <https://www.forbes.com/sites/beltway/2013/05/21/the-real-story-about-apples-tax-avoidance-how-ordinary-it-is/#98441e86523e>
- Grochulski, B., & Piskorski, T. (2010, 5). Risky human capital and deferred capital income taxation. *Journal of Economic Theory*, 145(3), σσ. 908-943.
- Guerrera, F., & Eaglesham, J. (2010, 11 6). *Citi under fire over deferred tax assets*. Ανάκτηση από THE FINANCIAL TIMES: <https://www.ft.com/content/bf50e15e-b9dd-11df-8804-00144feabdc0>
- Hanlon, D., Navissi, F., & Soepriyanto, G. (2014, 8). The value relevance of deferred tax attributed to asset revaluations. *Journal of Contemporary Accounting & Economics*, 10(2), σσ. 87-99.
- Mahenthiran, J., & Kasipillai, S. (2013, 6). Deferred taxes, earnings management, and corporate governance: Malaysian evidence. *Journal of Contemporary Accounting & Economics*, 9(1), σσ. 1-18.
- McKenna, F. (2017, 12 28). *These companies will take a huge profit hit from lower tax rates*. Ανάκτηση 2 2019, από marketwatch: <https://www.marketwatch.com/story/these-companies-will-take-a-huge-profit-hit-from-lower-tax-rates-2017-12-14>
- Olympus scandal*. (2018, 7 31). Ανάκτηση 10 2018, από wikipedia: https://en.wikipedia.org/wiki/Olympus_scandal
- Parmalat*. (2018, 9 16). Ανάκτηση 10 2018, από wikipedia: <https://en.wikipedia.org/wiki/Parmalat>

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

- Samara, A. (2014, 6). Assessing the relevance of deferred tax items: Evidence from loss firms during the financial crisis. *The Journal of Economic Asymmetries*, 11, σσ. 138-145.
- Ανδριακόπουλος, Π. (2016). *Φορολογική Λογιστική Ι*. Μεσολόγγι: ΤΕΙ Μεσολογγίου, ECLASS.
- Ανδρονόπουλος, Γ. (2018, 11 21). *Η κόκκινη πυραμίδα-σοκ του Γιάννη Στουρνάρα*. Ανάκτηση 12 2018, από slpress.gr: <https://slpress.gr/oikonomia/i-kokkini-pyramida-sok-toy-gianni-stoynara/>
- Βαμβακάκης, Κ. (2018). *Ο ρόλος της αναβαλλόμενης φορολογίας στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα*. Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.
- Δημητρίου, Δ. (2015, 11 12). *Φορολογικά και Επίκαιρα*. Ανάκτηση 10 2018, από e-forologia: <https://www.e-forologia.gr/cms/viewContents.aspx?id=189402>
- Εταιρικό σκάνδαλο Olympus*. (2011, 11 8). Ανάκτηση 10 2018, από naftemporiki: <https://www.naftemporiki.gr/finance/story/315324/iaponia-salos-apo-etairiko-skandalo-stin-olympus>
- Καραγιώργος, Θ. (2015). *Λογιστική εταιριών και φορολογία εισοδήματος*. Αθήνα: Αφοι Θεοφάνη Καραγιώργου.
- Κλίμακες - Συντελεστές Φορολογίας 2017*. (2018). Ανάκτηση 8 2018, από Taxheaven : <https://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/37612>
- Κορομηλάς, Γ. (2017). *Φορολογικές Σημειώσεις 2017*. Αθήνα: TAXADVISORS.
- Κουμανάκος, Ε. (2008, 1 5). *Η «χειραγώγηση» των κερδών*. Ανάκτηση από naftemporiki.gr: <https://www.naftemporiki.gr/story/219666/i-xeiragogisi-ton-kerdon>
- Κωνσταντινούδης, Π. (2015). *Χειρισμός, χειραγώγηση των κερδών με τη χρήση της αναβαλλόμενης φορολογίας (ΔΛΠ 12) και η επίδρασή της στις εισηγμένες στο Χ.Α.Α επιχειρήσεις*. Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.
- Μπαντής, Ι. (2015). *Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 12, "Φόροι Εισοδήματος": αναβαλλόμενη φορολογία και οι επιδράσεις στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις*. Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.
- Παύλου, Χ., & Γκουρλιάς, Ι. (2014). *Φορολογική Λογιστική* (3η εκδ.). Αθήνα: EPSILONNET.
- Ρουσάκης, Ν. (2018). *Αναβαλλόμενη φορολογία και διαχείριση κερδών*. Ηράκλειο: ΤΕΙ Κρήτης.

Αναβαλλόμενη Φορολογία και Χειραγώγηση Κερδών

- Σγουρινάκης, Ν., & Βλησμάς, Ο. (2016). *Η Αναβαλλόμενη Φορολογία*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Σταματόπουλος, Δ., & Καραβοκύρης, Α. (2017). *Φορολογία Εισοδήματος Ανάλυση - Ερμηνεία*. Αθήνα: ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΣ Ι. & ΣΙΑ Ε.Ε.
- Τάχος, Α. (2014). *Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.)* (3η εκδ.). Αθήνα: Σάκκουλα.
- Τζώρτζη, Ε. (2010, 11 25). *Σκάνδαλο της Ασπίς Πρόνοια*. Ανάκτηση 10 2018, από kathimerini: <http://www.kathimerini.gr/411888/article/oikonomia/epixeirhseis/ek8esh-kolafos-gia-to-skandalo-ths-aspis-pronoia>
- Τομείς πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης/Φορολογία*. (2015, 1). Ανάκτηση 7 2018, από EUROPA: https://europa.eu/european-union/topics/taxation_el
- Τότσης, Χ. (2016). *Κώδικες Φορολογίας Εισοδήματος (Νόμος 4172/2013)*. Αθήνα: ΟΜΙΛΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΟΤΣΗ Α.Ε.Β.Ε.
- Τραπεζικά τεστ αντοχής (Stresstests)*. (2018). Ανάκτηση 12 2018, από euretirio: <https://www.euretirio.com/trapezika-test-antoxis/>
- Φλώρος, Α. (2010). *Φορολογική λογιστική*. Αθήνα: Σύγχρονη Εκδοτική.
- Φλώρος, Α. (2014). *Φορολογική Λογιστική* (3η εκδ.). Αθήνα: Σύγχρονη Εκδοτική.
- Χαντζίδης, Κ. (2008, 11 25). *Το μεγάλο κόλπο της ETBA Finance*. Ανάκτηση 1 2019, από toVima: <https://www.tovima.gr/2008/11/25/politics/to-megalo-kolpo-tis-etba-finance/>

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν. 1599/1988 και τα άρθρα 2,4,6 παρ. 3 του Ν. 1256/1982, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας και δεν προσβάλλει κάθε μορφής πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον.

Πάλλη Σοφία, Φωτοπούλου Μαρία –Ελένη, 2019